

Alte Drucke

**MATHURINI CORDERII || COLLOQVI=||ORVM
SCHOLASTI=||CORVM LIBRI IIII. CVM AR=||gumentis, &
restitutione eorum, quæ in pon-||tificia editione vel ...**

Cordier, Mathurin

Magdeburgi, 1583

VD16 ZV 31079

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149888

MATVRINICORDERII

COLLOQVI-
ORVM SCHOLASTI-

CORVM LIBRI IIII. CVM AR-
gumentis, & restitutione eorum, qua in pon-
tificia editione vel deprauata fue-
rant, vel omiffa.

Nunc in gratiam & vsum Scholarum Ger-
manicarum denuo excusi.

Romas Desmille

MAGDEBURGI

Apud Iohannem Francum.

ANNO

M. D. LXXXIII.

PHILIP. MELAN.

Vos ad se pueri primis inuitat ab annis,
Atq; sua Christus voce venire iubet
Præmiâq; ostendit vobis venientibus ampla.
Si vos o pueri curat amatq; Deus.
Vos igitur leti properate occurrere Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura ducem.
Sed tamen, ut Dominum possis agnoscere Christum,
Ingenuas artes discito parue puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore,
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium a commune venite.
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

MATVRINI COR.

DERII IN COLLOQVI

orum suorum libros praefatio.

ANVS agitur minimum
quinquagesimus, ex quo su-
scepta docendi pueros pro-
uincia, in hanc cogitationem
totus incubui, qua possem
ratione efficere, vt pueri
pietatem bonosq; mores
cum humaniorum literarum
studijs coniungeret. Quam-

uis enim, quum Parisiis primum eo munere fungi cepi,
cum in alijs gymnasijs, tum in Rhemensi, S. Barbarae,
Lexouiensi, Marchiano, Nauarreo, nondum mihi ve-
rum Euangelij lumen illuxisset, sed in profundis super-
stitionum tenebris demersus iacerem: discipulos tamen
meos bona fide semper non solum ad humanitatis studia,
sed etiam ad cultum diuinum adhortabar, si tamen eo
nomine appellare licet profanos illos falsae Ecclesiae ris-
tus, quos ego penè ab incunabilis hauseram, & Deo
acceptos esse mihi persuaseram. Me autem in illo insti-
tuto constanter perseverasse, satis idonei sunt testes li-
belli aliquot à me diuersis temporibus editi, in quibus
scribendis semper mihi consilium fuit ad utrumq; horum
simul pueros formare. Idem testari possunt & mei di-

ſcipuli. ē quorum ingenti numero quum ſuperſint ad hūc
vſq; diem pleriq; celeberrimi viri, vnus tamen poſſi-
mum in præſentia mihi occurrit ex ijs, quos Pariſiis do-
cui, præſantiſſimus ille I. C. quem honoris cauſa no-
mino. Ex quo autem mei miſertus Pater cl. mentisſimus,
mentem vera ſui Euangelij cognitione illuſtrauit, multo
etiā ardentius id propoſitum perſequutus ſum. Quod
et Niuernenſis ſchola, et aliquando poſt etiā Burde-
galenſis, ad quam, Lutetia proſugus propter Euange-
lica doctrinæ profeſſionem, me contuleram, per trien-
nium experta eſt. Sed quum et plenior Euangelij co-
gnitio deinde acceſſiſſet, et vberior etiā, imò verò
prorſus libera mihi eſſet eius profeſſio, tum verò voti
mei compos reddi, vehementiore deſiderio quā vnquam
antea concupiui. Atque id teſtari hæc ſchola Geneuen-
ſis tam pridem potuit, in qua ego, relicta Burdegalen-
ſi, docui: potuit et Neocomenſis, cuius per annos cir-
citer ſeptem ſui moderator (de Neocomo autem in Hel-
ueticorum ſinib; ſito loquor) potuit et Lauſanenſis id te-
ſtari, vbi gymnasiarchæ partes annos totos duodecim,
magnificentisſimorum Dominorum Bernatum auſpicijs
ſuſtenui: potuerunt, inquam, vna cum Geneuenſi hæc
quoq; ſchola id teſtari: ſed et nunc eadem mihi teſtis eſ-
ſe poteſt, quum in eam me ſecundò Pater ille benigniſſi-
mus, ſenectutis meæ miſertus, quæ annum octogeſimum
quintum attigit, tanquam in portum tutiſſimum, poſt
inſignitos labores et multa pericula, receperit. Ex quo
tempore ſæpiſſime mecum cogitauit, quæ poſſiſſimum in
re inſeruire

re inferuire illi possem, qui me per totam vitam tanta
benignitate prosequutus esset. Neq; tot laboribus &
periculis liberasset. Quum autem Robertus Stephe-
nus, amicorum meorum intus (quo primum Doctore
ad Euangelij cognitionem usus fueram) me, ut alias se-
pe, ad scribendum aliquid pueris, vehementer hortare-
tur, & adminicula, quaecunq; necessaria essent pollicea-
retur, atque adeo iam mihi amanuensem suis sumptibus
aleret, animum ad eam rem appellere coepi. Sed, pro
dolor, Robertus ille meus haud multo post ex hac vita ad
Christum, non sine maximo literarum detrimento, com-
migravit. Neq; tamen ego incepto destiti, sed aliquot
opuscula scribere sum aggressus, quibus me consulturum
puerorum studijs sperabam, si quando mihi manum illis
extremam imponere liceret. Verumenimvero ex quo
tempore ad hanc docendi prouinciam, Deo ita volente,
sum reuocatus, sic animum abieci, ut vix sperare pos-
sem aliquid vnquam edendi mihi datum iri spatium; pro-
pterea quodd, ut semper antea feceram, me ad satisfaci-
endum discipulis ita dedebam, ut ne succisivas quidem
horas mihi liberas relinquerem. Et quamuis permulti
saep mecum agerent, adeoq; praecibus efflagitarent, ut
tandem aliquid ad puerorum utilitatem in lucem emitte-
rem: nemo tamen persuadere poterat, ut mihi exirent e
manibus, quae iudicio meo nondum satis probabantur.
Anno tandem superiore, quum docendi adiutor ex animi
sententia mihi dono Dei obtigisset, venit in mentem
chartulas meas, praesertim vetustiores diligentius extu-

tere: inter quas occurrerunt hæc nostra Colloquia, quæ
iam serè triennium quasi sopita in museo meo latue-
rant. Ea igitur, velut è somno excitata, quum in ma-
nus sumpsissem, placuit matutinis horis (id est, tempo-
re mihi à docendi provincia vacuo) recognoscere, ali-
quot etiam augere Colloquijs, & quantum res ipsa pa-
tiebatur, expolire. Peracta recognitione, visum est opu-
sculum communicare cum quibusdam viris doctissi-
mis: qui quum meum in eo consilium probassent, dignum-
que censuissent, quod pueri cum Grammaticæ rudimen-
tis haberent in manibus, ego persuasus frequenti eorum
hortatione, permisi vt liber in publicum eaderetur. Sunt
enim hæc nostra Colloquia eiusmodi quæ (nisi me fallit
animus) bonæ indolis pueros magnopere iuuare possunt
ad eas res consequendas, quas ego semper in votis habui,
& in quibus, vt pueri exerceantur, omni professione
mea tempore potissimum laboravi: hoc est (vt supra dixi)
ad pietatem & bonos mores cum literarum elegan-
tia coniungendos. Equidem fateor alijs opus esse ad eam
reperadiumentis, quam hæc sint puerilia Colloquia: sed
tamen si pueri diligenti magistrorum exhortatione assidue
incitati, in his lectandis sese oblectabunt, futurum
confido, vt non solum purius & honestius sermones in-
ter se conferre assuescant, sed à prauis etiam colloquijs
abstinere: quibus (vt ait Apostolus ex Menandro) mo-
res boni corrumpuntur. Hic enim, præter linguæ La-
tine simplicem puritatem, multe interiectæ sunt modò
ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modò
præ-

7
præcepta salutaria de moribus, passim verò documenta
sive exempla ad rectè viuendum accommodata. Ut inte-
rim taceam, quod modis vna & eadem opera excitari &
acui possit puerorum ingenium & ad prudentiam
& ad iudicium comparandum: ubi scilicet alter alterum
hortatur, admonet, arguit, libereq; reprehendit. Porro
in his ipsis libellis sic induxi loquentes pueros, ut etiam
obiter & quasi aliud agens, parentes, pædagogos, præ-
ceptores quoq; minus diligentes, de suo queng; in tra-
ctandis puerilibus ingenijs officio, compluribus in locis
commonesciam. Sed de Colloquiorum usu atq; utilitate
hactenus. Reliquum est, ut illa pueri, in quorum usum
conscripta sunt, eo quo scripsimus animo amplectantur
& legant: ijsq; quandiu opus erit, fruantur. Quòd si
quid fructus ex eorū lectione se percepisse intellexerint,
ei gratias agant immortales, qui nobis ad ea scribenda
& animum & facultatem suppeditauit. Interea quoq;
meminerint preces ad ipsum Deum sæpe & ex animo
pro huius ciuitatis amplissimo Senatu & prudentissimis
magistratibus fundere: sub quorum felici administra-
tione, Deo sua gratia providente, tranquillam vitam agi-
mus, studiaq; nostra in ipsius gloriam feliciter prosequi-
mur. Datum Geneuæ, V III. Id Febr. anno Chri-

stianæ redemptionis, M. D. L X I I I I. ætatis
autem nostræ L X X X V.

TYPOGRAPHVS

LECTORI S.

DE liberali educatione, & studijs
puerilibus, insignis est epistola
GEORGII FABRICII viri
doctissimi, & optimè de literis
meriti, quam eo nomine curauimus hic subij-
ciendam. Argumenta etiam Dialogorum, in
alijs editionibus, nescio quibus de causis, omif-
sa, restituiamus: & noua quaedam, ijs quibus
illa deerant colloquijs præfigi curauimus: cum
quod rectè & utiliter id fieri existimare-
mus: tum ut inutili illi multa dictandi consue-
tudini occasionem hac in parte præscin-
deremus. Vale & laboribus
nostris feliciter
utere.

GEOR

GEORGIVS FABRICIVS⁹

Chemnicensis, D. CHRISTOPHO-

RO Leuschnero medico

doctiss. S. D.

Voties ad me, vir doctiss. pro nostra familiaritate et necessitudine adis: toties de studijs puerilibus, quibus occupari me vides, sermo inter nos oritur. non raro autem & molestias mihi lenis orationis suauitate, & ægritudinem adimis verbis & consolatione: semper verò ad labores susceptos tuis me hortatibus remittis alacriorem. In nostris autem sermonibus, facile demonstras curam & sollicitudinem paternam de vita & educatione filiorum tuorum. Hæc enim à paucis hodie iudicio considerato, & studio constante suscipitur: & est in ista seculi temeritate ac licentia difficilis: & videtur cum ipsa mundi ruina, nunc magis quàm vnquam antea, vt & aliæ res laudandæ, inclinari. Sollet autem nostrarum esse colloctionum hic fere scopus: & quid moratos efficiat liberos, & quid eosdem retineat frugi ac bonos. Morati vt sint, parentum præstat studium & vi-

A s

gilan-

gilantia, boni vt maneant vi parentum & liberorum coniuncta simul pietas, atque industria. Studium parentum sit potissimum, vt animis adhuc teneris Dei cognitionem instillent: vtq; laboribus honestis, aut certe ocio non turpi delectari, liberos assuefaciant: deniq; vt in omnibus rebus pulchris eos morigeros habeant, & obediētes. Nam qui eos adhuc pueros stultitia & fatuitate corrumpunt, quiq; ad contumaciam armant obsequio & indulgentia adolescentes: quid promittunt, quod de adultis sperendum, aut corroboratis expectandum sit? Mores verò pueriles maxime reguntur disciplina, & formantur literis, & confirmantur exemplis, & perficiuntur pietate. quibus enim ingrata animaduersio, & iniucunda cultura, & virtus ipsa est odio, & religio contemptui: ij manent perpetuò & dissolutione effrenes, & imperitia agrestes, & licentia indomiti, & improbitate scelerati. Tali igitur monstro quid fingi potest magis pestiferum, quod for: pestilens, in cultum, barbarum, flagitiosum, in quamcunq; vitæ partem, aut hominum ordinem immittatur, ceu furia quædam

11
dam incitat, conturbat, dissipat, evertit omnia. Laborant patresfamilias impigri, ut suis aut latifundia, aut copias locupletes, aut pecuniam depositam, aut magnificas villas, aut amplam suppellectilem relinquant: quanto magis boni parentes attentis sint, ut integritatis, eruditionis, sapientiae accessione & muneribus liberi eorum augeantur & florent? cum virtutis & scientiae hereditas nemini onerosa, nullis casibus subiecta, societati hominum ubique fructuosa existat: quod in rebus illis, quibus student opulenti & diuites, non fit, aut certe ad exigui temporis fit momentum. Iam qui liberos verecundis & optatis moribus sua aliqua diligentia habent, illis nauanda porro opera est, tales ut semper retineant: quod qui efficere cupiunt, primum viros spectatos & magistros prudentes eligunt, deinde precibus eos ardentibus Deo quotidie commendant. Iudicium de magistro est moribus faciendum est, qui si verae pietatis sit observans, si probe in literis exercitatus, si in munere suo fidelis & assiduus: fieri non potest, quin ut peritus & laboriosus agricola etiam asperum solum

solum subigit, & steriles montes domat: ita & ipse virtutis & studiorum præclara semina iaciat, mores cultu diuturno prauos extirpet, meliores inferat, decentes producat. Parentum preces quid possint, historiæ matrum aliquod sanctissimarum: inprimis Hannæ Ebreæ, & Monicæ Africanæ testantur: & si grati esse domi volumus, nostrorum parentum exempla comprobant.

Quamuis autem singularibus illis viris, Samueli & Augustino, magnanimitate, doctrina, auctoritate non sis æqualis: modò Christianus sis, & filij Dei meritum ad te pertinere didiceris, eximium & pietatis paternæ, & tuæ industriæ fructum es consecutus. Accedat igitur ad rectam parentum voluntatem & curam anxiam, filij quoq; minime obstinatus aut pertinax animus: & qui capere virtutis præmia vult ea non tantummodo extrinsecus quærat, & aliorum ornamentis se vestiat: verumetiam de suo labore & sudoribus arduum aliquid & præstans adferat atq; adiungat. Itaq; puerum qui ad spem Ecclesiæ aut Reipub. in literis & artibus educatur, initio considerare decet, quantum

tum ipsius humeris onus imponatur: aut si
per annos nondum id videt, bene monenti-
um voces & consilia admittat: tum si aetate
plus sapere incipit, dare eum operam oportet,
vt aptus aliquando sit ad ea munera tra-
ctanda & exequenda, ad quæ Deus vnum-
quemq; vocare, & tanquam in præsidio col-
locare suo tempore solet. Qui in agro sul-
cum transuersum ducit, errat quidem ille, &
(vt loquuntur veteres) delirat magnopere:
sed error iste correctu est facilimus. Simili-
ter qui malè consuit togam aut calceum, suo
peccat opifici, & peccat detrimento non ma-
gno. Atqui peruersè & impiè sentit, in Ec-
clesia, in curia, in foro, in ludo literario,
Deum immortalem, quot ille hominum de-
linquit incommodo atq; periculo. Itaque
ament pueri disciplinam, audiant admoniti-
ones, obiurgationes ferant, discant studiosè
artes & linguas, exerceant se in animi corpo-
risq; patientia ac labore: sentire idem assue-
scant, modò verè sentiant, finem studiorum
constituant bonum & laudabilem. Deum
verò ante omnia nouerint & inuocent: pro-
ficisci ab ea bona vniuersa sciant: ea sibi pro-
missa

missa expectent: dari petentibus ne dubitent:
pro acceptis demum gratias agant. Hæc ve-
rissima statuimus esse fundamenta & admi-
nicula, quibus & morati fiant liberi, & qui-
bus retineantur ut sint frugi. Nostrium hoc
amborum iudicium in huius libelli editione
extare volui, ut nostri aliquando filij se recte
facere sciant, & ex parentum sententia, si
hæc præcepta cum memoria repetant, & stu-
dia pietatis, ac literarum magnifaciant. Va-
le: Misene Hermundurorum, è ludo illu-
stri, IIII. Idus Martij, anno redem-
pti mundi: M. D. LVII.

IN OPVSCVLI HVIVS

COMMENDATIONEM

EPIGRAMMA.

NATHANIS CHYTRAEI.

Quid puerum bene moratum, sermone Latinum,
Et vero faciat corde animoque pium:
Prudentem quid deceat deceatque magistrum,
Melliflua liber hic cum gravitate monet.
Qui si acri studio sepe evolvetur, utrisque
Non labor hic expers utilitatis erit.

MATV.

¹³
MATVRINI COR

DERII.

COLLOQVIORVM SCHOLASTICORVM LIBRI III. AD

pueros in quotidiano sermone paulatim exercendos.

LIBER PRIMVS.

COLLOQVIUM PRIMVM.

In hoc colloquio quæ sita est colloquendi materia, ex simulato ludendi prætextu. Exemplum bonæ indolis puerorum, ubi alter bonè monet, alter paret sine controuersia

BERNARDVS. CLAVDIVS.

ALVE *Claudi.* C. Tu quoque saluus sis Bernarde. B. Ludamus paulisper. C. Quid ais ineptule? vix scholam ingressus es, & iam de ludo loqueris? B. Ne irascaris, quæso. C. Non irascor. B. Quid ergo sic exclamas? C. Accusò tuam stultitiam. B. Non licet igitur ludere? C. Immo licet, *ad quum tempus est.* B. Vah, tu nimium lapsi. C. Vtinam tantum sciperem satis, sed mitte me quæso, vt re-
tam

16 COLLOQ. SCHOLAST.

tam, quæ mox reddenda erunt præceptori.
 B. Aequum dicis: volo ego quoq; tecum re-
 petere, si tibi placet. C. Eho, quid hoc est?
 quid sibi vult ista tam subita mutatio? nonne
 tu modò loquebaris de lusu? B. Loquebar
 quidem, sed non seriò. C. Cur simulabas?
 B. Vt paucis tecum fabularer. C. Quid illud
 prodest? B. Etiam rogas? nunquam audiui-
 sti ex præceptore? C. Nunc mihi non occur-
 rit. Quid, inquam, prodest confabulari? B.
 Ad nos in Latina lingua exercendos. C.
 Profectò rectè putas: & ego te nunc magis
 amo. B. Habeo tibi gratiam: age, repeta-
 mus prælectionem. Nam breui præceptor
 aderit.

COLLOQVI. II.

*Puer ultro salutatum venit præceptorem: comiter
 ab illo accipitur: reddit quæ præscripta fuerant: lau-
 datur à Magistro: Deum laudat: munusculis blandè in-
 uitatur. Exemplum ad paruulos blandè & comiter
 in schola tractandos, ne seueritate disciplinæ absterrea-
 antur.*

STEPHANIO PRAECEPTOR.

SALVE præceptor. P. Saluus sis, mi
 Stephanie. Vnde venis tam multò mane?

S. E cu-

S. E cubiculo nostro . P. Quando surrexisti?
 S. Paulò ante sextam, præceptor . P. Quid
 ais? S. Sic est, vt dico . P. Tu nimis es matu-
 rinus : quis te expergefecit? S. Frater meus.
 P. An precatu s es Deum? S. Quum primùm
 frater me pexuit, precatus sum . P. Quomodo?
 S. Flexis genibus , & coniunctis manibus,
 dixi precationem Dominicam , cum gratia-
 rum actione . P. Qua lingua? S. Germanica.
 P. O factum benè; quis te misit ad me? S.
 Nemo . P. Quis ergo? S. Vltrò veni . P. Mi
 animule quàm pulchrum est sapere. Nónne
 est ientandi tempus . S. Nondum esurio . P.
 Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina
 quotidiana, si tibi placet audire me . P. Quid
 ni placeret? tenes igitur memoria? S. Teneo,
 gratia Deo . P. Age pronuntia . S. Sed mihi
 soles præire Germanicè , & ego Latinè re-
 spondeo . P. Benè mones : penè istud obli-
 tus eram, responde igitur . S. Expecto, vt pro-
 ponas.

P. Das Haupt. S. Caput.

P. Der wirbel. S. Vertex.

P. Das fordertheil am haupt. S. Sinciput.

P. Das hindertheil am haupt. S. Occiput.

B

P. Nunc

18 COLLOQ. SCHOLAST.

P. Nunc responde Germanicè.

Caput S. Das haupt.

+ P. Vertex. S. Der wirbel.

P. Sinciput. S. Das fordertheil am haupt.

P. Occiput. S. Das hindertheil am haupt.

P. Quid si nunc solus dicas omnia? S. Facile dicam.

P. Ego verò te libenter audiam.

S. Das haupt, Caput.

Der wirbel, Vertex.

Das fordertheil am haupt, Sinciput.

Das hindertheil am haupt, Occiput.

Nonne benè dixi, præceptor? P. Quàm optime. S. Laudetur Dominus Deus. P. O pulchrum verbum, ito nunc petitum ab ancilla ientaculum. S. Malim abs te accipere, Præceptor, si tibi non est molestum. P. O quàm te amo de isto verbo: age, sequere me; dabo tibi aliquid boni: quia tuum rectè fecisti officium. Quid est hoc? S. Panis cándidus, Weisbrod. P. Quid hæc sunt? S. Ficus aridæ, durre feigen. P. Numera. S. Vna, duæ, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepídum capitulum, Ienta nunc potiósè.

COL

LIBER PRIMVS.
COLLOQVI. III.

19

Breue de ientaculo colloquium.

ALBERTVS. BASILIVT. †

VI Sientare mecum? B. Non habeo ientaculum. A. Quid? non attulisti? B. domi ientaueram. A. Itane semper facis? B. Minimè: sed quia benè mane surréxeram, sic matri placuit me tractare. A. Profit tibi: ego igitur solus ientabo. B. Et ego interim itudebo.

COLLOQ. IIII.

Pædagogus à puero rationem studij exigit: reddit puer alacriter: admonetur vt à mendacio caueat. Formula ad verborum declinationem pueris breuiter indicandam, postquam exempla generalia didicerint.

PAEDAGOGVS. PVER.

ESne paratus ad reddendam studij tui rationem? Pu. Paratus, vr mihi videor. Pæ. Redde igitur, & esto præsentî animo. Pu. Hoc matutino tempore primùm pronunciauimus carmen ex catone: deinde eius interpretationem Latine & Germanicè reddidimus: postremò bini tractauimus singulas partes orationis, cum attributis & si-

B 2

gnifi-

gaificatione. Pæ. Rectè ne fecisti officium tuum? Pu. Puto me satisfecisse præceptori magna ex parte. Pæ. Vide, ne mentiâris, nam ego illum percontabor. Pu. Vt voles, præceptorem nihil in hac re metuo. Pæ. Age pergamus. Meridie quid habetis reddere? Pu. Habemus declinâre verbum Possum, Latine & Germanicè. Pæ. Nihil praterea? Pu. Nihil. Pæ. aliàs te istud dôcui: Tenésne memoria? Pu. Non ausim affirmâre, donec tentânero. Pæ. Declina in primas personas: cetera tibi erunt facillima.

Indico

Pu. Indicativus, Possum ich kan: pôteram, ich fonte: potui, ich hab gefont: potueram, ich hatte gefont: potero, ich werde fonten ^{ich werde sein}. Imperativus deest.

Optativus, vtinam possim, ach das ich wird können: vtinam possem, ach das ich fonte: vtinam potuerim, ach das ich hette gefont: vtinam potuissem, ach das ich vorlangst hette gefont:

Subiunctivus, vt possim, das ich könne: vt possem, das ich fonte: quamvis potuerim, wie wol ich hette gefont: quamvis potuissem, wie wol

wiewol ich vorlangst hette gefont: quum potuero, wenn ich wird können: P. Declinatum infinitiui.

Pu. Infinitiui modi præsens & præteritum imperfectum, Possë, können: Præteritum perfectum, & plusquamperfectum, Potuisse, gefont haben: Cetera desunt. Pæ. Cur hoc verbum possum caret futuro indefinito, cur item participio in rus? Quia non habet supinum. Pæ. Quid tum? Pu. Ille enim voces à supino formari solent. Pæ. Da exemplū in aliquo verbo integro. Pu. Vt à supino Lectum, fit Lecturus, & à Lecturus fit Lecturum esse. Pæ. Rectè sanè. Sed cur prætermisisti participium præsens à verbo Possum, quum sit in vſu, Potens potentis? Pu. Quia (vt sæpe nos docuisti) Potens non est participium, licet à Possum veniat. Pæ. Quid ergo est? Pu. Nomen adiectiuum. Pæ. Probè meministi: vtinam sic pergas semper. Pu. Spero indies meliora, per Dei gratiam. Pæ. Ego quoq; idem tecum spero. Nunc restat, vt dicas præteritum cum prole. Pu. Potui potueram, potuerim, potuero, potuissem, potuisse. Pæ. Dic terminationes. Pu. Iram,

COLLOQ. SCHOLAST.

rim, roßem, se. Pæ. Dic significationem.
Pu. Possum, ich kan: posse, können: Pæ.
Hactenus. ecce, vocamur ad prandium.

COLLOQ. V.

Colloquium de prandio, pietas rebus omnibus se-
rè postponitur. Parentum voluntati sine causarum
inquisitione à filiis parentum. Pueri ferè curiosi, sed
modus adhibendus est. ¶

CONRADVS. DANIEL.

Q Vando vis prandere? D. Ego iam
prandi. C. Quota hora? D. Sesqui
octaua. C. Tam mane igitur prandetis? D.
Sic ferè solemus æstate: Vos autem? C. Non
prandemus ante sesquidecimam: interdum
ab vndecima: D. Papæ, cur non citius? C.
Expectandus est pater, dum è curia redi-
erit. D. Tu igitur non potes adessè in aula
in cantione Psalmorum. C. Raro admodum
interfui. D. Quomodo excusaris? C. Ex-
emtus sum illo munere. D. Quis te exē-
mit? C. Didascalus patris mei mōnitu. D.
Ergo ne omnes senatorū filij habent eiūs-
modi priuilegium? C. Habent, modò patres
iubeant. D. Nōne mater posset tibi dare
prandium ante rēditum patris è senātu? C.
Posset

*intra octauam
phenom*

Posset quidem : sed pater vult à me expectàri.
 D. Quamobrem ? C. Quia sic illi placet. D.
 Nunc mihi tacendum est. Os enim mihi oc-
 clusisti. C. Cur es tam curiosus percontàtor ?
 D. Puer sum : & pueri semper cupiunt àli-
 quid scire noui. C. Fateor : sed est modus in
 rebus : vt præceptor nos saepe docet. D. Er-
 go discedamus , vt te pransum cõferas . C.
 Ignosce , quæso , si qua in re te offenderim.
 D. Ego abs te idem peto : ego , inquam , po-
 tius , qui te offendere potui loquacitate mea,
 sed interim nihil mali cõgitans.

COLLOQ. VI.

Colloquium de impensis victus quotidiani.

FRANCISCVS. GERARDVS.

VBI hodie cibum cepisti. G. Apud hó-
 spitem meum. F. Quanti prandisti ?
 G. Sex quadrantibus. F. Quid cœna , quan-
 ti cõstitit ? G. Tantidem. Tu verò quanti à-
 leris quotidie ? pluris quàm tu. G. Quanti
 igitur ? F. Quatuor assibus.

COLLOQ. VII.

*Amici libera reprehensio , si benè accipiatur.
 haud mediocriter prodest.*

C O N.

24 COLLOQ. SCHOLAST.

CONRADVS. CONSTANTINVS.

VNDE nunc redis? Co. Foris. C. Cur prodieras? Co. Ut irem domum. C. Quid eo? Co. Peritum libros meos. C. Eho, cur non attuleras? Co. Oblitus eram. C. Sic cine soles ientaculum aut merendam obliuisci? Co. Rarissime. C. Profecto magna fuit negligentia. Co. Immo maxima: sed quid agas? pueri sumus. C. Quid si praeceptor tuum factum sciret? fortasse poenas dares. Co. Ain tu, Fortasse? proculdubio vapulares. **C.** Non te pudet sine libris in scholam venire? Co. Non solum pudet, sed piger etiam: veruntamen ne me accuses obsecro. C. Nihil minus cogito: sed non possum dissimulare, quin te reprehendam. **Co.** Istud (credo equidem) amice facis: itaq; boni consulo. C. Id fatis est mihi. eamus intro in auditorium. **Co.** Tempus est: iam decuriones exigunt scripturae rationem.

COLLOQ. VIII.

Parvulus puer ludendi copiam sibi & condiscipulis impetrat. Quintil. Nec me offenderit lusus in pueris. Exemplum ad parvulos &c. ut in secundo colloquio.

PVER

PVER. PÆDAGOGVS.

Præceptor, licetne pauca? Pæ. Loquere
audacter. Pu. Ego & condiscipuli mei
hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus. li-
cetne animum ludo relaxare? Pæ. Dic igi-
tur aliquam sententiam. Pu.

*interpone tuis interdum gaudia curis,
vt possis animo quemuis sufferre laborem.*

Pæ. Dic etiam versus Germanicos, si me-
moriam tenes.

Pu. *Dein sorg und müß mit freud vermisch/
Die dich zur arbeit mache frisch.*

Pæ. Quàm rectè dixisti omnia. Pu. Est Deo
gratia. Pæ. Addendum posthac erit aliquid.

Pu. Quidnam, præceptor? Pæ. Qui dedit
mihi ingénium & mentem bonam. Pu. Sed
quis docébit me illa verba? Pæ. Ea scribam
tibi in commentariolo tuo vt edifcas. Sed dic
mihi, quæso, quis te docuit istam orationem,
quam pronunciaſti? Pu. Iohannes heri de-
derat mihi scriptam; & memoriam mandauit.

Pæ. Profectò ego te amo, mi Daniel, ob
istam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias, præ-
ceptor. Permittisné igitur vt ludamus? Pæ.
Sanè. Abi renuntia condiscipulis tuis. Pu.

B 5

Faciam

COLLOQ. SCHOLAST.

Faciam. Pæ. Quid dices illis? Pu. Id quod me docuisti aliquando. Pæ. Sed volo prius ex te audire. Pu. Gaudete pueri: en affero vobis iucundum nuncium, impetraui vobis ludendi potestatem. Pæ. Euge, meministi, ito nunc iam.

COLLOQ. IX.

Duo pueri diligenter repetunt, quæ sunt in auditorio reddituri. Exemplum diligentie in pueris pro captu ætatis. Utinam ætate & doctrina prouecti hoc imitentur exemplum.

CONRADVS. DANIEL.

Repetamus nomina quotidiana, vt certius reddamus ea præceptori. D. Bene mones, præito mihi hesternæ.

C. Dic latine, ein aug. D. Oculus.

C. das recht auge. D. Oculus dexter.

C. das lincke auge. D. Oculus sinister.

C. beyde augen. Ambo oculi. C. Probetenes. D. Nunc audi, an rectè solus dicam.

C. Age, audio. D. ein auge. C. Debes enumerare in digitis, vt docet Præceptor. D. Quid prodest istud? C. Ad memoriam iuuantandam. D. Quid hoc sibi vult? C. Non audiisti

diuisti sapissime? D. Sum obliuiosius: quid
agerem? C. Esto diligentior ad ea retinen-
da, quæ perceperis. D. Quòd me fideliter mo-
nes, pergratum facis. C. Age, ad rem redi.
D. ein auge. Oculus.

Das rechte aug/ Oculus dexter.

Das lincke aug/ Oculus sinister.

Beide augen/ Ambo oculi. C. Quam re-
ctè omnia dixisti. D. Repetamus etiam ho-
dierna, C. Placet. At tu vicissim præito
mihi.

D. ein hand. C. Manus.

D. die rechte hand. Manus dextera.

D. die lincke hand. Manus sinistra.

D. beide hende/ Ambæ manus, D. Restat,
vt solus dicas.

C. eine hand/ Manus.

Die rechte hand/ Manus dextera.

Die lincke hand/ Manus sinistra.

Beide hende/ Ambæ manus. O si tam benè
diceremus coram præceptore. C. Quid ob-
stat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata
nostra satis humaniter corrigit. D. Nescio,
quid hoc sibi velit: ego semper sum timi-
dus in principio. C. Istud est quodam-
modo

28 COLLOQ. SCHOLAST.

modo naturale omnibus, vt audiuius ex
præptore. D. Nunc repetendum esset La-
tinè & Germanicè, sed præptorem veni-
entem video. C. Ingrediamur.

COLLOQ. X.

Exemplum repetitionis et examinis Scholastici.

ABRAHAMVS. BENEDICTVS.

DIC Latinè, las vns miteinander die le-
ctionem repetiri. B. Repetamus vnà præ-
lectionem. A. Hæc oratio quot habet partes?
B. tres. A. Discerne singulas nominatim. B.
Repetamus, est verbum: Vnà, aduerbium:
Prælectionem, nomen. A. Declara paulò
pleniùs. B. Tu igitur præito mihi; vt solet
præceptor. A. Repetamus. B. Repeto, repe-
tis, repetere, coniugationis terciæ, sicut Le-
go, legis, legere. Præteritum, repetiui:
Supinum, Repetitum. Participia, Repetens.
& Repetiturus. A. Vnà. B. Non declinatur,
quia est aduerbium hoc in loco: Germanicè,
miteinander. A. Prælectionem. B. Prælectio,
prælectionis, g. f. lection.

COLLOQ. XI.

Repetitiones adhibito socio sunt vtiliores.

A M B R O

AMBROSIVS. BASILIVS.

EAMVS vnà repetitum. B. Quid ego repeterem? Nōne satis est, quod solus repetiuerim? A. Si tantū semel aut bis repeteris, id parum est ad ediscendum. B. Immo circiter decies repetui. A. Ne id quidem sufficit. B. Quid igitur vis amplius? A. Si vis certissimè reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetiuisse. B. Istud ego nesciebam: sed tibi libenter assentior. A. Faciamus ergo, quod ego te monebam. B. Equidem non recuso. incipe.

COLLQ. XII.

Eiusdem est argumenti cum superiore. Præterea, qui errat, corrigitur ab altero, & admonetur. Laudatur memoria, & diuinum esse donum agnoscitur.

GEORGIVS. ISAACVS.

TEnésne memoria prælectionem? I. Pro modum. G. Visné repetamus vnà? I. Maximè velim. G. Incipe igitur. I. Faciam libenter: sed tu attentè audi, vt me corrigas, siquid errauero. G. Agedum. I. Fac sumptum propere. G. Iam errasti, incipiendum fuit ab helsterna. I. Bene admones: nunc incipiam.
Iratus

COLLOQ. SCOLAST.

Iratus de re incerta contendere noli. Impedit ira. G. Peccas accentu: itera. I. Impedit ira animum ne. G. Distingue post animum. I. Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Fac sumptum propere, quum res desiderat ipsa. Dandum etenim. G. Iterum peccas accentu: repete. I. Dandum etenim est aliquid, quum tempus postulat aut res. G. Videsne te errauisse quater? I. Video: G. Et obseruasti locos? I. Obseruauit. G. Sic tibi facilius cauebis. I. Me miserum: putabam me recte tenere. G. Sic mihi quoque solet accidere, quoties memoria non est bene confirmata. I. Felix, qui memoriam bonam habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit: audi nunc me. I. Audio, pronuncia. G. Iratus de re incerta contendere noli. I. Hem, praeceptor adest: tace, vt illum salutemus.

COLLOQ. XIII.

Felix arguit Clementem negligentiae: Clemens fatetur culpam, promittit in posterum diligentiam. Exemplum bonae indolis in puero.

CLEMENS FELIX.

NIHILne est, quod reddamus hodie praeceptor; F. Nihil, nisi de Grammaticae

tice

rica Rudimentis. C. Quidnam? F. Inspice
 librum tuum: inuenies notas in quinque le-
 ctiones, quas præceptor nobis præscripsit. C.
 Quando istud fuit? F. Die Veneris, hora
 quarta. C. At ego tunc non interfui. F. Ergo
 plagas meruisti. C. Siccine iudicas. seuerè
 iudex? occupatus eram domi: nec abieram
 iniussu præceptoris. F. Esto: sed tamen de-
 buisti postridie quærere, quid pridie actum
 esset. C. Meam culpam confiteor: sed cedo li-
 brum tuum, quæso, vt videam, quid nobis
 reddendum sit, F. Accipe, & eadem opera
 signato, quæ à præceptore nobis præscripta
 sunt. C. Faciam diligenter: neque posthac
 (vt spero) me accusabis negligentia.

COLLOQ. XIII.

*Quidam, quod absuerit, quærit ex condiscipulo
 quid actum sit in auditorio.*

CHRISTOPHORVS. ONESIMVS.

Quid actum est in auditorio hora tertia?
 O. Tractatæ sunt orationis partes ex-
 prælectione. C. Nihilne amplius? O. Dixisse
 nisi me interpellasses. C. Erraui: perge. O.
 Postea dictauit præceptor argumentum Ger-
 manicum,

32 COLLOQ. SCHOLAST.
tum Germanicum, hodie vertendum. C.
Quando reddendum? O. Cras meridie. C.
Iam ne vertisti? O. Vt cunq;. C. Dicta mihi,
quæso, vernaculum. O. Excipe, festina, nam
habeo scribere aliquid.

COLLOQ. XV.

Exordium est ad repetendam prælectionem.

STEPHANVS. GEORGIVS.

Quid agis? G. repeto mecum. S. Quid
repetis? G. Præscriptum hodiernum
præceptoris. S. Tenesne memoria? G. Sic
opinor. S. Repetamus vnâ: sic vterq; nostrum
rectius pronuntiabit coram præceptore. G.
Tu igitur incipe, qui me prouocasti. S. Agè
attentus esto: ne me sinas aberrare. G. Sum
promptior ad audiendum, quàm tu ad pro-
nuntiandum.

COLLOQ. XVI.

Ad idem cum proximo superiore.

ANTONIUS. CHRISTIANVS.

Visne mecum repetere prælectionem? C.
Volo. A. Tenesne? C. Non satis rectè
fortasse. A. Agè, faciamus periculum. C.
Quid igitur expectamus? A. Vbi voles inci-
pe. C.

COLLOQ. SCHOLAST. 33

pe. C. Atqui tuum est potiùs incipere. A. Quid ita? C. Quia me inuitasti. A. Aequum dicis, attende igitur. C. Istic sum.

COLLOQ. XVII.

Exordium est ad colloquendum. Qui benè agit, reprehendi non timet. Prudenter igitur facit qui præceptum illud usurpat, Sic age ne timeas.

CASIMIRVS. SAMVEL.

IAm ne tenes, quæ reddenda sunt hora tertia? S. Teneo. C. Ego quoq; S. Ergo confabulemur paulisper. C. Sed si interuenerit obseruator, putabit nos garrire. S. Quid times, ubi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala: audiat, si velit, nostrum colloquium. C. Optimè loqueris: secedamus aliquò in angulum, ne quis non impediatur.

COLLOQ. XVIII.

Admonitio breuis sed pueris aptissima.

THEOPHILVS. MARTINVS.

NON decet hîc otari, aut garrire, dum præceptor expectatur. M. Quid ais, non decet? Immo verò non licet: nisi volumus vapulare. T. Tu igitur audi me, dum prælectionem pronuntio: ego deinde te audiam. M. Agè pronuntia, C. COL-

34 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XIX.

EVSEBIUS. FRIDERICVS.

CVR non scribis? F. Iam scripsi meam paginam, tu verò? E. Eo scriptum in area. F. Quid ita? E. Quia serenum est cœlum. F. Festina. tempus abit: & mox exigitur ratio.

COLLOQ. XX.

Ab amico petitur aliquid operæ: promittitur dari per opportunitatem. Exemplum amici officiosi.

TITVS. VALERIVS.

CVR non scribis? V. Quia non libet. T. Atqui præceptor iusserat. V. Scio: sed est mihi aliquid legendum prius: præterea nihil habeo, quod nunc scribam. T. O si velles mihi scribere. V. Quidnam? T. Habeo describenda dictata præceptoris. V. Quæ dictata? T. In Ciceronis epistolas. V. Libenter describam tibi, sed exspecta feriarum diem proximum. T. Exspectabo igitur: sed ne fallas quæso. V. Nec sciens, nec volens fallā.

COLLOQ. XXI.

David officium petit ab Augusto: hic occupationem excusatus bellæ denegat. Alter non verget ulterius. Exemplum modestiæ tum in petendo, tum in denegando.

DAVID

DAVID. AVGVSTVS.

V I Sne mihi describere prælectionem?

A. Cur non habes? D. Quia hesternò

die fui occupatus. A. Accipe librum meum

& describe. D. Non ignoras ^{scribere} me lentius scri-

bere: & tu citius totum descripseris, quàm

ego quatuor aut quinque versiculos. A.

Quare tibi alium scriptorem: ~~nunc ego tibi~~~~non possum dare operam~~. D. Cur non? A.

Est mihi aliud negotium, idemq; per neces-

sarium. D. Nolo te vrgere, nec possum qui-

dem: sed saltem commoda tuum codicem.

A. Accipe, ~~utere ut libet, modo ne aburâre~~.

D. Nihil est: quod hîc verearis.

COLLO Q. XXII.

Exemplum diligentiae in agendis rebus.

AVGVSTINVS. OBSERVATOR

DOMESTICVS.

L Ictæne ite cubitum, condiscipuli? Obs.

Cur ante horam? A. Quia tertia est mi-

hi surgendum. Obs. Quamobrè? Aug. Scri-

bendi causa. Obs. Quid scripturus es? A.

Literas ad patrem. Obs. Cur non petis à præ-

C 2 ceptore

ceptore veniam? A. Bene mones: estne in museo? Obs. Puto esse, vise.

COLLOQ. XXIII.

Quidam puer studere mauult quam ludere. Exemplum in pueris rarissimum.

PAEDAGOGVS. PVER.

is est puerum dicitur
donec redeas
VNde venis? Pu. Venio infernè. Pæd. Quod erat tibi negotium infra? Pu. Iueram redditum vrinam. Pæd. Sede nunc ad mensam, & mane in cubiculo, donec rediero. Pu. Quid agam interea? Pæd. Edisce prælectionem in diem crastinum: vt eam mihi reddas ante cœnam. Pu. Iam edidici, præceptor. Pæd. Lude igitur, Pu. Sed nullos habeo collusores. Pæ. Satis multos inuenies in hac vicinia, ex tuis etiam condiscipulis. Pu. Nihil id curo: nunc malim (si tibi placer) ediscere de Cathechismo in diem Dominicum. Pæ. Vt libet. Pu. Si quis te quaeret, quid illi dicam? Pæ. Dic me prodijisse, sed mox reuerfurum.

COLLOQ. XXIII.

Quidam pædagogus discipulum educit ambulatum. Exercitatio corporis. Socratis apophthegma

gma

gma. Ambulatio fit propter comites iucundior. Exemplum honestæ remissionis in studijs.

PAEDAGOGVS. ABRAHAMVS

PVER.

HEus Abrahamæ. A. Hem præceptor. Pæ.
Pone libros: iam satis toto die studuisti:
para te vt eamus ambulatum. A. Nonne à
cœna præstaret. Pæ. Salubrior est ante cibum
exercitatio corporis. A. Memini ex te audi-
re. Pæ. Narra Socratis dictum in eam ten-
tentiam. A. Quum Socrates vsque ad ve-
sperum contentius ambularet, interrogatus,
quare id faceret, respondit, se, quo melius
cœnaret, obsonare famem ambulando. Pæ.
Probè meministi: quis auctor? A. Cicero.
Sed quònam prodibimus, præceptor? Pæ. Ex-
tra urbem. A. Mutabò ne calceos? Pæ. Mu-
ta, ne istos novos puluere conspergas. fume
etiam umbellam, ne Solis ardor infuscet ti-
bi faciem. A. Iam paratus adsum. Pæ. Nunc
sanè prodeamus. A. Vocabòne ex vicinia
vnum aut alterum comitem? Pæ. Rectè ad-
mones, sic enim iucundior erit deambula-
tio. nam per viam sermones inter vos con-
feretis:

C 3

*obsonare est
aliquid (cibi)
parare*

feretis: & in vmbra colludetis alicubi. A. Sic etiam excitabitur cibi appetentia. Pæ. Ego lento gradu præcedam: vbi nactus eris comites, vos me per portam Rhenanam sequimini. A. Nos igitur illic expectabis? Pæ. Certò. A. Quid si nullos inuenero? Pæ. Nihilominus sequere me: audistin? A. Audiui, præceptor.

COLLOQ. XXV.

De emptione chartæ. Auctarium in emptione, sicut
am quisq; utilitatem curat.

*c. istam
quam tu habes*

HERMANNVS. GISBERTVS.

A Quo emisti istam chartam? G. à Francisco. *scapum* H. Estne bona? G. Melior quam ista tua, vt opinor. H. Nihil miror. G. Cur istud dicis? H. Quia fortasse carior. G. Nescio. H. Quanti emisti scapum? G. Solido et semisse: tu verò quanti? H. Solido, & pluris. G. Quanti igitur? H. Quinque quadrantibus. G. Non malè profectò emisti. H. Quin etiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quòdnam, quæso? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus sum petere. H. Ego ne petiui quidem, sed

scapum ramos

*visu in sapin
vixit q. d. d. d.*

*emo pluris
vixit q. d. d. d.*

areno bibula

sed vltro ille dedit: Et hoc (inquit) addo tibi, vt me reuifas. G. Sic folent entores alii *non solum sed et in vltro dicitur* cere. H. Nec mirum: suum quisq; commodum quærit. G. Sed quid agimus, hodierni pensi immemores? H. Exiguum est: satis temporis nobis restat.

COLLOQ. XXVI.

Charta mutuò data reposcitur. prudentis est, prius referre in codicem expensu, quam aliquid credere, siue dare mutuo.

ANSELMVS. FONTANVS.

M Eministin me tibi nuper dedisse chartam mutuò? F. Quidni meminerim? non adeò sum obliuiosus. A. Quot erant schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidisti? F. Exspectauì, dum haberem codicem. A. Habuistine tandem? F. Tantùm hodie. A. Vbi? F. In bibliotheca eius. A. Quid ille, deditne libenter? F. Misit me ad hypodidascalum, qui statim dedit codicem. A. Non antè in suum codicem retulit? F. Nihil dare solet, quin prius inscribat. A. Audiui ex patre, id esse viri prudentis. F. Præsertim si reddenda est ratio. Sed quibus indicijs dare

C 4 tibi

40 COLLOQ. SCHOLAST.

tibi ausus est? F. Ostendi illi manu mea scriptum in libello meo. sic enim (vt scis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuum, F. à prandio statim, ne dubites.

COLLOQ. XXVII.

Pennæ venales. Diuersa viuendi ratio pro locorum diuersitate. Hic obserua communem emptorum morem, qui tot verbis tentant de precio indicato aliquid detrabere.

FRANCISCVS. MARIVS.

Pennæ istæ, quas circumfers, suntne venales? M. Etiam, si se emtor obtulerit. F. Ostende; vah, quam sunt molles. M. Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum; sed tenta diligenter, sunt enim aliæ alijs firmiores. F. Satis video, quales sint. quot vis dare pro quadrante? M. Tantum sex? F. Quid ais sex? mallem emere à mercatoribus, qui Colonia & Francofurto huc adferunt. M. Quasi nesciam, quanti vendantur. Audiui ex fratre, qui dat operam scribæ huius ciuitatis, se emisisse Colonia singulis assibus. F. Aliter Colonia, aliter Argentina viuitur; sed non opus est tot verbis, vis dare duodecim? M. Hui, duodecim, quasi

ego furatus sum. F. Istud non dico; sed vide,
 num tibi placeat conditio. M. Vis, vno ver-
 bo dicam? F. Dic, quæso, satis iam garritum
 est. M. Dabo tibi nouem, modò promiscuè
 de mea manu accipias. F. Nugas agis, ego
 sine delectu nollem accipere quindecim. Va-
 le, alibi inueniam satis. M. Per me licet, heus,
 heus, redi. F. Cur me reuocas? M. Accipe,
 si vis, octo, nec à me plures expecta. F. Cedò
 totum fasciculum, vt deligam arbitrato meo.
 M. Tene, delige, vt voles. F. Vide nunc, & si
 libet, numera. M. Sunt vigintiquatuor: con-
 stat numerus. Sed miror, te nullas accepisse
 ex ala extrema: sunt enim firmiores. F. Scio,
 sed habent caulem breuiorem. ^{ut in vno fin} Accipe preti- ^{du galle}
 um. M. Bene vertat Deus vtriq; nostrum.
 F. Idem tecum opto, atq; precor. Sed quan-
 do afferes meliores pennas? M. Nescio, an
 meliores possim, sed, vt spero, ^{in vno fin} breui plures
 afferam, quum ad nos domum proficiscar.
 F. Suntne vobis multi anseres? M. Trigin-
 ta & amplius. ^{non nisi vobis} F. Papæ, quantus grex anse-
 rum. vbi pascuntur? M. Scies alias: non li-
 cet mihi diutius hîc morari. Vale Francisce.
 F. Cura vt valeas, Mari.

COLLO.

42 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXVIII.

*Othomannus à Philiberto pennam commodato
petitam accipit.*

OTHOMANNVS. PHILIBERTVS.

VISne mihi dare vnicam pennam? P.
Non sic dantur mihi, O. Hem, rem tan-
tillam mihi negas? quid si magnum quid ro-
garem? P. Fortasse repulsam ferres. O. Cre-
do equidē, age, non peto dono: saltem com-
modabis. P. Non recuso, modo ne abutare.
O. Non abutar. P. Caue hinc pedem moue-
as. O. Nusquam moueo.

COLLOQ. XXIX

De preparatione penne.

MATERNVS. BERNARDVS.

Acuisti ne pennam meam? B. Iam du-
dum. M. Qua forma scripturæ? B. Me-
diocri. M. Maluissē ad minutas literas,
B. Debuisti prædicere. M. Oblitus eram B.
Parum refert, mucronem facilē mutabo:
ipetitum. M. Sed ubi reliquisti? B. Super
mensam hypocauisti. M. In qua parte. B.
Vbi studere soleo.

COLLO

COLLOQ. SCHOLAST. 43
COLLOQ. XXX.

Petrus à Iosua pennam commodato petit, hic primo fingit se commodare nolle: deinde dono dat. Christi præceptum. Christianus debet Christum præceptorem imitari. Colloquendi occasio quæ sita per simulationem.

P E T R V S . I O S V A .

HAbésne duas aut tres pennas? I. Sunt mihi tantum duæ. P. Da mihi vnā commodato. I. Non faciam. P. Cur non? I. Ne abutaris. P. Memineris: fortasse aliquando me frustra rogabis aliquid. I. Atqui iubet Christus malū bono compensandum. P. Nōdum istud didici. I. Tamen discas oportet, si cupis esse Christi discipulus. P. Quid cupio magis? I. Disce igitur magistrum imitari. P. Discam progressu temporis. I. Præstaret nunc incipere, dum per tempus licet. P. Nimis vrget: nondum compleui annum octauum, vt ait mater. I. Semper est bene agendi tempus: sed interim ne mihi, quæso, succenseas. Iocabar enim, vt te ad colloquendum inuitarem tantisper, dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaq; non omnino pessima. P. Reddam tibi statim, quum aliquid descripsero.

44 COLLOQ. SCHOLAST.

ptero. I. Nolo mihi reddas. P. Quid igitur, faciam? I. Quidquid voles, a me enim tibi donodator. P. Gratiam habeo maximam.

COLLOQ. XXXI.

De emptione scapelli librarij, & eius probatione. Deus bona docet.

HENRICVS GVALTERVS.

VNde redis tam anhelus? G. A foro. H. Quid illinc affers? G. Scapellum. H. Quanti emisti? G. Duobus assibus. H. Estne bonum? G. Est è Gallia, vt dixit mercator: vide notam. H. Ego minimè noui: sed tu non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Debuisti aliquem peritum adhibere, qui tibi optimum deligeret. G. Hic erraui, fateor: sed hoc me consolatur, quod mercator habetur vir bonus, vtpote professionis Euangelicæ. H. Quasi nulli sint fallaces eiusmodi. G. Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus, quin potius experiamur ipsum scapellum. H. Experientia docebit nos. G. Accipe, & tenta, obsecro. Non enim probaui, nisi leuissimè, idq; inter emendum. H. Papæ, quis te docuit tam prudenter eligere? G. Rogas? non meministi præce-

ceptorem nobis dicere tam sæpe, Deum esse
solum, qui bona doceat? H. Profectò hîc o-
primè te docuit. G. Ago illi ex animo grati-
as: & precor, vt me semper doceat parere
suæ voluntati. H. Ego quoq; idem precor,
nec solum nobis, sed etiam pijs omnibus. G.
Facis, vt pium decet puerum. Sed éstne tem-
pus, vt conferamus nos in auditorium? H.
Sic est: sume libros, & eamus vnà.

COLLOQ. XXXII.

*Scapellum commodato petitur: datur, sed addi-
ta conditione. commodatarius non debet abuti commo-
dato.*

MICHAEL. RENATVS.

Habésne scapellum? R. Habeo. M. Oro
te, commoda mihi parumper. R. Quā-
do reddes? M. Quum primùm duas pennas
exacuero. R. Accipe, sed ea lege, vt inte-
grum reddas. M. Ea conditione acceptum
intelligo, etiamsi non addidisses, R. Intelli-
genti (vt vulgò dicitur) pauca sufficiunt.

COLLOQ. XXXIII.

*Consilij mutatio propter spem lucri. Consilium
bonum etiam inimicis dandum. Christus magister opti-
mus. Doctrina Christi studiosè sequenda. Spiritus diui-
ni instinctus.*

SER

46 COLLOQ. SCHOLAST.

SERVATIVS. MANASSE S.

EMistine scapellum, vt nuper volebas?
 M. Non emi. S. Quid obstitit? dixerat
 enim mihi, emturum te hodie. M. Dixeram
 quidem: sed mihi postea in mentem venit,
 expectabom præstare, vt expectem mercatum proximè
 futurum in hac ipsa vrbe. S. Quid facies lu-
 cri? M. Et minoris emam, & melioris nota,
 nempe ex Germaniæ inferioris officinis. S.
 Quis tibi istud consilium dedit? M. Hiero-
 nymus noster. S. Bene fecit. Debemus enim
 amicis bonum consilium semper dare. M.
 Tantum ne igitur amicis? S. Imò & inimicis,
 fateor: quia sic iubet Christus, præceptor
 noster optimus. M. Utinam doctrinam ei-
 us bene infixam memoriæ conseruemus:
 eamq; perpetuò sequamur. S. Faxit ille spi-
 ritus bonus, cuius vnus instinctu animi no-
 stri ad bene agendum accenduntur. M. Be-
 nè precaris.

COLLOQ. XXXIIII.

Catalogus librorum scholasticorum, deq; eorum
 vsu bona admonitio.

CAROLVS. LAMBERTVS.

Habesne

H Abésne multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes? L. Rudimenta Grammaticæ, Colloquia scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis cum Germanica interpretatione, Catonem, Dictionarium, Testamentum Germanicum, Psalmos cum Catechismo, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes? C. Omnes habeo, quos enumerasti, præter Catonem, Terentium, & Cicero nis epistolas. Cur enim libros haberem, qui non præleguntur in classe nostra? L. At ego, dum sumus otiosi, lego interdum illos: vt semper aliquid addiscam noui, præsertim in lingua Latina, & honestis moribus. C. Prudenter facis, mi Lamberte. O me miserum, qui nunquam didici, quid sit studiosum esse. L. Disce igitur. Præstat enim serò, quam nunquam discere.

COLLOQ. XXXV.

Simon ab Haggeō librum commodato petit: non dat Haggeus, qui iam alteri dederat. Idem mauult iniuriam pati, quam accusare condiscipulum ob priuatam iniuriam. O charitatem rarissimam. Consilium bonum res est tutissima.

SIMEON. HAGGAEVS.

Commoda

*accipias com-
dato ab altero
affribis
esse suum
in re
deferre a
hominem
tempore*
Commoda mihi Virgilium tuum in du-
 os dies, si nullo incommodo tuo id fie-
 ri potest. H. Profecto non possum. S. Cur
 non? H. Quum Gerardus his diebus à me cō-
 modato accepisset, pignori ^{et in pignori} opposuit. S. àn-
 tu, pignori? H. Sic est, vt dico. S. Quanti
 oppignoraui? H. Tribus (vt ait) alsibus.
 S. O hominem ingratum. H. Tantum ne in-
 gratum? S. Immo verò & ingratum, & ma-
 lum. Sed numquid ille rem tuam oppignora-
re potuit, ^{me} inconsulto? H. Potuit, vt factū
 vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu
 tetigisti: sed quid facerem? S. Rogas? Defer-
 eam ad præceptorem. H. Malo istam pati
 iniuriam, quàm committere, vt miser vapu-
 let. S. Benè facis, dummodo tuum reddat.
 H. Redder, spero. S. Vnde redderet? H. A-
 it, se breui accepturum à patre pecuniam. S.
 Quid si te fallit? H. Fieri potest: Sed tamen ali-
 quot dies expectabo quid futurum sit: post
 deinde consilium capiam. S. Consilio recto
 nihil est tutiùs. H. Meministi probè, sic enim
 præceptor dictauit nobis. Sed nunquid vis
 aliud? S. Vt benè tibi sit. H. Et tibi optimè.

Liber item commodato petitur, isq; impetratur, sed ab illo repetendus. Beneficio non abutendum.

GRATIANVS. FORTVNATVS.

Visne mihi commodare tuum Terentium? F. Volo equidem, modò illum repetas à Conrado, *cu iudicem ei impetrasset fab.* G. Quo signo vis repetam? F. Nempe hoc, quòd eius habeo epistolas. G. Id mihi satis est. **F** Sed quando reddes? G. Quum descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur, ne meo studio incommodes. G. Maturabo. **F** Sed heus tu, caue macules: alioqui ægrè commodabo posthac. G. Nempe indignus essem beneficio.

COLLOQ. XXXVII.

Liber eleganter compactus ostentatur. Deprehenditur stulta quæstio: excusatur quasi iocus fuerit. locus inter familiares vsitatus. In iocis nostris Deus non est offendendus.

AUGVSTINVS. ROBERTVS.

Quis iste nouus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas? R. Terentius. A. Vbi impressus? R. Lutetiæ. A. Quis tibi dedit eum? E mi pecunia mea. A. Vnde nactus eras pecuniam? R. Stultè istud quæris:

D

quasi

50 COLLOQ. SCHOLAST.

quasi verò furatus sim. A. Absit à me id cogitare: sed animi causa id rogabam. R. Nec ego ferìd dictum tuum reprehendi: sed eo modo iocari solemus cum familiaribus. A. Nihil iocari prohibet, modò ne Deus offendantur. Sed age, ad propositum reuertamur: de quo emisti Terentium istum? R. De Clemente. A. Illòne bibliopola circumforaneo? R. Maximè. A. Quanti constitit? R. Decem assibus. A. Nihilne amplius? R. Nihil omnino. A. Profectò satis vile precium. R. Praefertim quum auratus, adeoque eleganter compactus sit. A. Erant ne codices alij similes? R. Duo vel tres. A. Deduc me, quæso, ad illum. R. Eamus.

COLLOQ. XXXVIII.

Liber inuentus redditur suo domino. Summo iure non semper est agendum. Leges scholasticae equitate regendae. Causa sine periculo. Petitur gratiae relatio. Exemplum hic est charitatis.

ALARDVS. BALTASAR.

habeo gratiam
habeo gratiam
gratiam

Nonne hic liber tuus est? B. Ostende mihi. agnosco meum. Vbi inuenisti? A. In auditorio nostro. B. Ago tibi gratias, quòd eum collegeris. A. Atqui nunc notandus esses

L I B E R P R I M V S .

dus esses, si summo iure vellem tecum agere.
 B. Quid ita? A. Nescis leges nostras schola-
 sticas? B. Ipsæ etiam leges cupiunt, ut iure
 regantur. A. Quo iure reguntur leges no-
 stræ? B. Aequitate & præceptoris arbitrio,
 nempe qui nobis eas priuatim condiderit:
 præterea non solet tam seuerus esse in eo,
 quod vel negligentia vel obliuione peccatū
 est. A. Sic sæpe expertus sum: sed quo
 modo peccaueris, dicenda erit causa coram
 obseruatore. B. Non timeo causam dicere,
 ubi nihil est periculi. A. Taceo. B. Sed quæso,
 quid opus est, ut id sciat obseruator? Hic e-
 nim Deus nihil offensus est. A. age, celabo.
 B. Bene facies. A. Sed heus, memento par
 pari referre, si fortè mihi acciderit aliquod
 delictum eiusmodi. B. Aequum bonum di-
 cis: meminero.

COLLO Q. XXXIX.

*Repetitur commodatum, dilationem petit com-
 modatarius, eamq; impetrat.*

CYRIACVS. GERMANVS.

CVR non reddis mihi librum? G. Ex-
 specta in crastinum diem: nondum fa-
 tis vsus sum. G. Libenter expectabo. G.

D 2

Referam

Referam tibi gratiam, Deo volente. C. Pro-
tantillo beneficio nullam exspecto gratiam
G. tamen est meum agnoscere.

COLLOQ. XL.

Queritur liber per oblivionem relictus. Arguitur negligentia qui reliquerat.

NICOLAUS. CYRILLVS.

VI Distine librum meum? C. Quem li-
brum quæris? N. Ciceronis epistolas. C.
Vbi reliqueras? N. Oblitus eram in audito-
rio. C. Tua fuit negligentia. N. fateor: sed
interim indica, si quem scias accepisse. C.
Cur non adis præceptorem? Solet enim (vt
scis) quæ à nobis relicta sunt, aut ferre in
museolum, aut alicui dare, qui reddat. N. Be-
ne mones, ☉ me obliuiofum, cui istud in
mentem non venerat.

COLLOQ. XLI.

Beatus Ezechieli promissimè dat mutuam pecuniam.
Exemplum expromptæ liberalitatis.

EZECHIEL. BEATVS.

VIS à me magnam inire gratiam? B. Ni-
hil libentius fecerim: siquidem penes
me res ipsa est, sed quid est, in quo tibi com-
modare

modare possim? E. Da mihi mutuo asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed maiorem partem. E. Quantum, quæso? B. Nescio, mihi crumenam inspexero. ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio. non enim te vacuare prorsus volo. B. Parum refert: totum, si vis, accipe. E. Ago tibi gratias: credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo, cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Ut liber. E. Amo te de ista tam exprompta benignitate. B. Si quid aliud possim, ne parcas. E. Reddam totum, Deo volente, quum primùm pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus; nondum est opus mihi.

COLLOQ. XLII.

David à Nicolao quinq; asses mutuò petit, solum duos obtinet.

DAVID. NICOLAVS.

POTE Sne mihi mutuò dare aliquantum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinq; asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quod igitur? N. Tantum quatuor. D. Bene sanè, da mihi istos quatuor. N. Dabo (si vis) dimidium. D. Cur non totum? N.

D 3

Quia

54 COLLOQ. SCHOLAST.

Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos, quæso. N. Sed tibi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos, quando reddes? D. Die (vt spero) Sabbati, quum Pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLLOQ. XLIII.

Caspar habens pecuniam Paulo pauxillum petenti denegat: spem tamen dat in posterum.

P A V L V S. C A S P A R.

Quia mihi sunt duo opus duo
DA mihi duos asses mutuò. C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam: C. Accipio quidem: sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Vbi emero, quæ mihi sunt opus, siquid supersit, faciam te libenter participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? C. Statim dicam tibi: ne frustra diutius expectes. P. Quando emes ea, quæ decreuisti? C. Cras, (vt spero) aut ad summum perendie. P. Bene habet, tempus est breuissimum.

COLA

COLLOQ. XLIIII.

Longa insinuatione petitur mutua in futurum pecunia, ea statim promittitur. Exemplum astutiae, item animi prompti ad bene merendum.

MAVRICIVS. BARTHOLOMÆVS.

A Bijt ne pater tuus? B. Abijt. M. Quota hora? B. Prima pomeridiana. M. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monuit me, vt diligenter studerem. M. Vtinam sic facias. B. Faciam, Deo iuuante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit, vt ferè solet. M. Quantum? B. Nihil ad te. M. Fateor: sed tamen quid facies ista pecunia? B. Emam chartam, & alia, quæ mihi sunt vsui. N. Quid si amiseris. B. Aequo animo ferendum erit. M. Quid si fortè eguero? dabisne mutuo? B. Dabo, & quidem libenter. M. Habeo tibi gratiam.

COLLOQ. XLV.

Redditur commodatum cum excusatione dilationis, Non debemus offendi nisi vbi Deus offenditur.

CORNELIVS. FONTANVS.

SATISne vsus es scalpello meo? F. Satis. C. Redde igitur. F. Accipe, ago tibi gratias.

D 4

56 COLLOQ. SCHOLAST.
tias .C. Nihil est quod agas. F. Sed ignosce
quòd non vltro & citius reddiderim. C. Ea
de re nihil sum offensus. Non enim debe-
mus offendi, nisi quum Deum offendi vide-
mus. F. Rectè sentis.

COLLOQ. XLVI.

Cultellus datur commodato sed agra.

BERTHOLDVS. NATHAN.

COMMODA mihi, parumper cul-
tellum tuum. N. Semper aliquid com-
modatò petis: accipe, quin tu emis potius?
habeo pecuniam. N. Cur non petis? B. Vn-
de peterem? N. A patre. B. Non est in hac
vrbe. N. Vbi igitur? B. Peregre profectus
est. N. Quò? B. Bernani. N. Quo die? B.
Nudiustertius. N. Quando est reuersurus?
B. Cras, vt speramus. sic enim dixit profici-
scens. N. Benè vertat Deus.

COLLOQ. XLVII.

Panis mutuò dandus appenditure

CONRADVS. SIMO.

RESTATNE tibi multum panis? S.
Satis, gratia Deo. C. Visne mihi dare
mutuò?

mutuò? S. Libenter. C. Sed fortasse tibi non
 sufficiet. S. Immo, vt spero. C. Ad quod vsq;
 tempus? S. Ad diem Veneris. C. Vnde ha-
 bebis postea? S. Domo. C. Quis afferet? S.
 Egomet ibo petitum. C. Quando? S. Ipso
 die Veneris. C. Da mihi mutuò sesquilibra.
 S. Quis appender? C. Vxor præceptoris, aut
 ancilla. S. Eamus petitum ex arca mea. C.
 Quin ito solus: ego te in culina exspectabo.

COLLOQ. XLVIII.

*Ludolphus Ieremie esurienti largitur de suo pane. pueri assuescendi vt inscijs parentibus nihil attin-
 gant. Consilium de ientaculo & merenda commodè im-
 petrandis.*

IEREMIAS. LUDOLPHVS.

OR. te, da mihi ex pane tuo. L. Mihi
 non habeo nimis: tamen volo tibi im-
 pertiri, accipe. Ie. Gratias ago tibi. Lu. Non
 est quod agas, ob rem tantulam. Sed dic,
 quæso, cur non attulisti? Ie. Quia nemo erat
 domi nostræ, qui mihi daret. Lud. Tu verò,
 cur non accipis? Ie. Non audeo, nisi det ma-
 ter. Lud. Bene facis: sed audi bonum consi-
 lium. Ie. Ausculto, vt audiam: dic quæso.

D 3 L. Quum

58 COLLOQ. SCHOLAST.

L. Quum prandio finito tolluntur mensæ reliquæ; petito merendam tuam, eamque in peram statim recondito. Ita fiet, vt nunquam immunis venias, I. De ientaculo autem quid suades? L. Vt petas in exitu cœnæ, & idem facias, quod dixi tibi de merenda. I. Nunquam vidi melius consilium dari. L. Fac igitur, vt memineris; & quum voles, vttere. I. Ego verò utar, quoties opus erit.

COLLOQ. XLIX.

Prima pars eiusdem fere argumenti est cum præcedente. Licentia perniciēs puerorum. Parentum bonitate non est abutendum. Nemo bonus sine Deo. Ideoq; auxilium sp. s. perpetuū implorandum. Pij colloquijs nihil iuuentuti fructuosius. In omnibus Dei bonitas agnoscenda & celebranda.

AVGVSTVS, BRENNVS.

DA mihi frustum panis. B. Non habes? A. Si haberem, non peterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam postea: sed da interim, quæso: nam esurio vehementer. B. Cape. A. Hui tantillum. B. Etiam quereris? A. Non immeritò: das parcè nimis. B. Vide, quantulum restet: dedi ferè dimidium. A. Ago tibi gratias: dedisti abundè: sed iocabar.

Bar. B. Nunc responde: cur non attulisti panem domo? A. Nemo erat, qui daret. B. Nemo? A. prorsus nemo. B. Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid ceteri? A. Omnes erant occupati. B. Cur tute non accipiebas? A. Nunquam auderem talis quidpiam. B. Cur non? A. Mater perpetuo vetat, ne quid attingam, sine permisso eius. B. Dura mater. A. Tuo quidem iudicio, qui indulgentiorem habes. B. Non dico indulgentem, sed certe liberalem. A. Quomodo te tractat? B. Suauissime, omninoq; ex animi sententia. A. Fortasse in tuam perniciem. B. Avertat Deus optimus maximus. A. Non equidem inuideo, B. Cur ergo istud dicis? A. Ut interim te moneam, Omnes licentia deteriores fieri. B. Benefacis. sed quid censes? Nonne uti licet parentum bonitate? A. Certè licet, modo ne abutaris. B. Quomodo abutimur? A. Rogas? quum aut patris aut matris indulgentiam in malum vertimus. B. Rectè dicis: sed quotusquisque id facit? A. Immo ferè omnes; nisi qui à Domino Deo Prohibentur. B. Quis potest bonus esse nisi per Dei gratiam? A. Ergo
(ut saepe

60 COLLOQ. SCHOLAST.

(vt sæpe monemur à præceptore) precandus est, vt Spiritu suo nos bonos & sanctos efficiat. B. Gaudeo te non attulisse ientaculum. A. Quamobrem? B. Quia hoc nostro colloquio mihi videor multum profecisse. A. Ego quoque non parum. B. Tua opera id factum est. A. Immo beneficio Dei: qui quidem ita voluit. B. Credo equidem. A. Et hic igitur, & in cæteris agnoscamus bonitatem eius. B. Valde id æquum est. A. Immo valde necessarium: si quidem volumus ingrati animi crimen effugere. O sermonem iucundissimum. Gratia Deo immortales, per Iesum Christum. B. Ita velim.

COLLOQ. L.

Premium victoriæ causa petunt pueri: datur à magistro, sed non sine admonitione. Obligatur quis ex promisso. Deus successum dat studijs. sine Deo omnia vana.

DISCIPVLVS primus ex victoribus.
PRÆCEPTOR. NOMENCLATOR.

PRÆCEPTOR, visne dare præmiorum? P. Quamobrem? D. Victoriæ causa. P. Vbi sunt compares tui? D. Adsunt, Hubertus & Antonius. P. Heus Nomenclator

tor, suntne hi victores hac hebdomade? N.
 Habent notas omnium paucissimas. P. Er-
 go sunt victores: quid aliud ex te quæro? Vos
 igitur quod præmiũ petitis? D. Quod tibi
 placuerit. P. Quo tandem iure debeo? D.
 Ex promisso. P. Aequum dicitis. Quicquid
 enim rectè promissum est, præstari debet. D.
 Sic ex te didicimus. P. Ecce vobis pennæ sin-
 gulæ ad scribendum: ac ne putetis vulgares
 esse, ex earum sunt genere, quæ vulgò Ho-
 landicæ appellantur. D. Gratias agimus, præ-
 ceptor. P. Quin potius agite Deo omnium
 bonorum auctori: qui dat studijs vestris suc-
 cessus prosperos: vos autem in literarum stu-
 dio pergite diligenter. D. Dabimus operam,
 quantum iuuabit ille Pater optimus. P. Sine
 eius ope vana sunt nostra omnia.

COLLOQ. LI.

*Observatoris diligentia in exigenda à pueris ra-
 tione. Bene sibi conscius securo est animo. Omnis ho-
 mo mendax.*

OBSERVATOR. CHRISTOPHORVS-

Vnde venis, Christophore? C. Domo.

O. Quid affers illinc? C. Merendam.

O. Quis

62 COLLOQ. SCHOLAST.

O. Quis tibi permiserat exire? C. Præceptor ipse. O. Vnde istud probabis? C. Adeamus illum, vt consulamus. O. At vide, quid agas. C. Hac in re nihil timeo. O. Adeone securus es? C. Qui verum dicit nihil time-re debet. O. Vera quidem ista est sententia: sed quotusquisq; non mentitur? C. Certus sum, me nihil mentiri nunc. O. Propemodum persuades mihi. Abi, credo tibi: quia in mendacio nunquam te deprehendi. C. Est Deo gratia: quem precor, vt me integrum & purum custodiat. O. Vtinam ex animo sic omnes precarentur: recipe nunc te, vt edas merendam tuam.

COLLOQ. LII.

Premij paruitas contemnitur à sordido. Præmium non lucri sed honoris causa datur.

QVI sunt victores hac hebdomade? E. Vbi eras, quum rationes redderentur? G. Accersitus à patre fueram. sed qui sunt victores? dic fodes. E. Ego & Ludolfus. G. Iamne habuistis præmium? E. Habuimus. G. Quodnam? E. Duodenas iuglandes. G. Hui quale præmium, E. Eho inepte, æstimas
ergo

ergo primum ex rei pretio? G. Hic nihil aliud video aestimandum. E. Sordidus es, qui lucro sic inhias. Non meministi verbum praeceptoris? G. Quod verbum? E. non lucri, sed honoris causa datur primum. G. Nunc reminiscor, quasi per nebulam. posthac ero diligentior. E. Sic tandem sapiens.

COLLOQ. LIII.

Gabriel & Burchardus ante lulum tractant studiorum aliquid. A lusu ad studium rediit difficilius. Exemplum puerorum studiosorum.

GABRIEL BVRCHARDVS

EVGE. *man fari, meo ex lulo, in pueri*

Estin? B. Quidni audierim? quum ego

met adfuerim? G. Placetne paulisper con-

fabulari: deinde ludemus vna? B. Mallem

ego prius ludere. G. Atqui difficile est lu-

dum abruptare. B. Plane verum dicis: &

ego in me sic experior. G. Quoniam igitur

placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argu-

menti ad contrabulandum. B. Immo tuum

est dare, vt qui me lacefsiueris. G. Aequum

dicis. Redde nomina latine, qua tibi Ger-

manice proponam. B. Qua de re propones?

G. De suppellectili. B. Tentabo respondere,

modo

64 COLLOQ. SCHOLAST.

modò ne plura quàm decem proponas. G. E.
 numerabo in digitis, ne forte numerum ex-
 cedam. Audi igitur. B. ^{der Tisch} Illicium. G. ein an-
 richdtisch. B. Abacus. G. ein fustuel. B.
 Sella. G. ein leuchter. B. Candelabrum. G.
 ein Kessel. B. Ahenum. G. ein Blasbalg.
 B. Follis. G. ein füßen. B. Pulvinus. G. ein
 Haupteüßen. B. Ceruical. G. ein Betdecke.
 B. Linteu. G. ein Nasen. B. Olla. G. ein Wein-
 fanne. B. Oenophorum. G. Errasti se-
 mel. B. Vbi? G. Dixisti linteam pro lo-
 dice. B. Fateor. debeotibi semel victoiam. G.
 Nunc vicissim propone, vt redimas, si potes.
 B. Vis respondere de edulijs? Ge. Vt libet. B.
 frisch fleisch. G. Caro recens. B. Schwe-
 nenfleisch. G. Suilla. B. wildbret. G. Ferina.
 B. wildbret vom wilden schwein. G. Apru-
 gna. B. Gesotten milch. G. Lac decoctum.
 B. Moseken. Ga. Serum vel serum lactis. B.
 ein frischer Kess. Ga. Caseus recens. B. Fleisch
 brähe G. Ius carniū. B. Gesotten fisch. Ga.
 P seis elixus. B. Brählein/ darinne man am-
 ckt. G. Condimētum. Bu. Fallaris. G. Quid er-
 go est? B. Intinctus. G. Condimentum volo.
 B. At ego nolo contendere. Ga. Quis con-
 ten-

tendit? consulamus. B. Quin prius ludamus:
illud fiet posterius. G. Age, fiat: ne amitta-
mus ludendi occasionem.

COLLOQ. LIIII.

Inuitatio ad ambulationem lusionis loco. Dei
opera inuitare debent ad eum laudandum.

MOSES OSVVALDVS

I AM dudum tædet me toties repetere lu-
sus scholasticos. O. quid facias igitur? M.
Eamus in hortum nostrum. O. Quid age-
mus? M. Ambulabimus, colloquémur, Dei
beneficia in eius operibus commemorabi-
mus. O. Nihil sanè iucundius: sed interim
petenda esset à præceptore venia. M. Iam
impetraui mihi, & item vni, quem vellem
ducere. O. Bene res habet, eamus, ducente
Deo. M. Precor, vt nos custodiat. O. Ego
quoq; idem precor tecum,

COLLOQ. LV.

Sulpitius & Matthæus parant se ad ludendum pi-
la palmaria.

E

SVL

66 COLLOQ. SCHOLAST.

SVLPITIVS. MATTHÆVS.

Impetrastis ludendi facultatem? M. Impe-
trauimus. S. Ad quod vsque tempus? M.
Ad coenam vsq; S. Qui dederunt versus? M.
Primi & secundi. S. Quid ceteræ classes? M.
Primus quisq; decurio trium proximarum
classium pronunciauit vnā ē sacris literis
sententiam. S. Nonne precati estis, vt solemus?
M. Precati, & quidem præfente ludimagistro:
tu verò vbi eras? S. Iueram domū, à matre accersitus.
M. Nunc igitur, quid agere cogitas? S. Ludere sesquihoram, deinde
ad studium me recipere. M. vis tu, vt tibi
sim collusor? S. Quidni velim? M. Quo
lusu nos exercebimus? S. Nullus est mihi iucundior
pila palmaria. M. Nec mihi quidē. S. Visamus
igitur, an ceteri partes fortiti sint, nam si soli
luderemus, minus esset voluptatis. M. Visamus sane.

COLLOQ. LVI.

*Invitatio ad animum relaxandum. Corporis
exercitatio confert valetudini.*

MICHAEL. REINÉRVVS.

Vilne venire mecum? R. Quò properas?
M. Ad Rhenum. R. Quid eo? M. Lotum

Lotum pedes. R. I sanè, nunc lotionè mihi opus non est. M. Sed interim parum fabulabimur. R. Ne fabulari quidem nunc velim. M. Atqui utilis est confabulatio, duntaxat de honestis rebus. R. At mihi utilior est ad valerudinem exercitatio corporis. M. Quid si mansero tecum? R. Prudenter facies: & nos pila palmaria colludemus. M. Bene veritat Deus: maneo. R. Aliàs lotum vnà tecum ibo, quum scilicet longius erit temporis spatium. M. Ad ludum igitur nos accingamus. R. Nulla est in me mora.

COLLOQ. LVII.

Ob negotium lusus prætermisus. Exemplum diligentie.

VINCENTIVS. BONIFACIVS.

CUr hodie non lufisti nobiscum? B. Non erat mihi ludendi spatium. V. Quid habebas negotij? B. Non absolueram pensum meum. V. Quod pensum? B. Dimidiū exemplaris restabat mihi perscribendum. V. Perfecistine? B. Perfeci. V. Laudo tuam diligentiam, ludes aliàs otiosè. B. Quum voluerit Deus. V. Rectè dicis: Nam absq; voluntate eius fieri nihil potest.

E 2

COL-

68 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. LVIII.

*Pueri elementarij extra ordinem ludendi veniam
petunt.*

PRIMVS PVER. PRÆCEPTOR. SECUN-
DVS PVER ET TERTIVS.

S Alue præceptor. *P.* Sit vobis salus à Chri-
sto. *Pueri.* Amen. *Præ.* Iamne repetiui-
stis? *Pri.* Etiam, præceptor. *P.* Quis docuit
vos? *Pri.* Subdoctor. *P.* Quid nunc vultis?
Se. Vt per te liceat nobis parumper ludere.
P. Non est ludendi tempus. *T.* Non petimus
omnibus, sed nobis paruulis tantum. *P.* At-
qui pluit, vt videtis. *S.* Ludemus in pergu-
la. *P.* Quo lusu? *S.* Aciculis vel iuglandibus.
P. Quid mihi dabitis? *Pri.* Dicemus nomi-
na. *P.* Quot dicetis singuli? *S.* Duo. *P.*
Dicite igitur. *Pri.* *pappr*, charta. *dinten*,
atramentum. *Dixi.* *S.* ein buch, Liber.
ein büchlin, libellus. *Dixi.* *S.* T. ein Kirs,
cerasum. *welsche nüsse*, iuglandes. *Diximus.*
P. Quam belli estis homunculi. *Ludi-*
te ad cœnam vsque. *Pueri.* Gratias agimus,
præceptor.

COLLOQ. LIX.

De ab-

De absentia patris in loco pestili. Ex magnis vitæ periculis aliquoties liberatus, certiore de presentia Dei suorum custodis animo concipit fiduciam.

ATTICVS. BRVTVS.

VBI nunc est pater tuus? B. Pato eum esse Lipsiæ. A. Quid illic agit? B. Negotiatur. A. Ex quo tempore? B. Ab ipso initio mercatus. A. Valde miror, qui audeat illic commorari tot dies, quum pestilentia tanta sit per totam urbem. B. Non est adeo mirandum. A. Itá ne videtur? B. Ita profecto. Fuit enim aliás in maiore periculo: sed Dominus Deus semper eum custodiuit. A. Credo equidem, & adhuc custodiet. Sed quando est reuersurus? B. Nescio. In horas expectamus. A. Reducat illum Deus, B. Ita precor.

COLLOQ. LX.

Inuitatur ad lulum quidam: ad ille studium præfert lului. Exemplum rarum pueri studiosi. Omnia tempus habent. Utendum remissionibus in tempore.

ELISÆVS. DIONYSIVS.

QUA de re sic elatus es lætitia? D. Pa-
E 3 ter meus

offeror

70 COLLOQ. SCHOLAST.

ter meus aduēnit modò. E. Quid mea refert? D. Immo plurimùm, quia nobis impetrauit ludendi veniam. D. Aintu? D. Vide pueros iam ludentes in area. E. Ludant sanè alij: ego studere malim, quàm ludere. D. Nec minus ego, sed in tempore. Nam (vt est in prouerbio) Omnia tempus habent, Vnde & nos rectè monet Cato noster:

Interpone tuis interdum gaudia curis:

Vt possis animo quemuis sufferre laborem.

E. vera sūt quæ dicis fateor: sed interim omitte me, vt seriò studeā. D. Per me studeas licet: nihil impedio: at ego hac vtar occasione, E. Vtere sanè.

COLLOQ. LXI.

Pueri à lusu reuocantur.

NOMENCLATOR. QUIDAM
puer ex turba. Item ALIVS.

HEVUS, pueri, heus, heus. 2. Quid clamas? N. Desinendum est à lusu. 2. Eho inepte, nondum quarta exacta est. N. Immo ferè semihora post quartam. A. Cur non dedisti signum? N. Quia tintinnabuli funis fractus est. A. Clama iterum, sed attolle vocem. N. Heus pueri, recipite vos omnes. Festinate, festinate, inquam: vrget præ-

præceptor. Q. Desine clamare, accurrunt omnes.

COLLOQ. LXII.

Otto Quirino de patris aduentu gratulatur. Temporis habenda est ratio.

OTTO. QVIRINVS.

Q. Vid ita lætus es? Q. Quia venit pater.
O. Ain tu? vnde venit? Q. Lipsia. O. Quando aduenit? Q. Modò. O. Iamne salutasti? Q. Salutaui, quum ex equo descenderet. O. Quid amplius illi fecisti? Q. Calcaria detraxi & ocreas. O. Miror te non mansisse domi, propter eius aduentum. Q. Nec ille permisisset, nec ego vellem, præsertim nunc, quum audienda est prælectio. O. Bene tibi consulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater? valétne? Q. Rectè, Dei beneficio. O. Equidem gaudio plurimum tua & eius causa, quòd saluus peregre redierit. Q. Facis vt amicum decet. Sed cras pluribus verbis colloquemur: vide præceptorem, qui iam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLLOQ. LXIII.

E 4

Marcus

Marcus Aharonem Christianè & humaniter admonet : eidem benè vltro facit charitas . Verecundia in petendo , Liberalis in dando , petere quoque non dubitat.

MARCVS. AHARON.

Miseret me tui . A. Quid ita ? M. Quòd penna tua tam misèrè abuteris . A. Quomodo abutor ? M. Quia pessimè tractas in acuendo . A. Non est culpa mea , ne quid erres . M. Cuius igitur ? A. Scalpelli mei , cuius acies obtusa est . M. Scalpellum in culpa non est , sed tu ipse . A. Cur istud dicis ? M. Quia debuisti vel scalpellum tuum acuerre , vel aliud alicunde rogare commodato , saltem ad præsens negotium . A. Non audeo petere . M. Quid times ? A. Ne mihi denegetur . M. Ecce tibi meum . A. Gratias ago . M. Vtere quantum voles , sed rectè . A. Sciens non abutar . M. Nec sis posthac tam verecundus in petendo . A. Sic est ingenium meum : soleo dare libentius , quàm petere . M. Vtinam multi essent tui similes , sed tamen qui libenter dat beneficium , is petere quoque liberè potest . Sed ego te nimis detineo : perfice , quod caperas .

COL-

LIBER PRIMVS.
COLLOQ. LXIII.

73

Excusatio absentis è schola.

CANNIVS. DECIVS.

CVR non venit Petrus in scholam? D.
de factu in schola Est occupatus. C. In quo negotio? D.
de factu in schola In ligno struendo. C. Qui scis? D. Dictum est
mihi. C. A quo? D. A patre eius. C. Vbi-
um vidisti? D. Fuit mihi obuius, quum ve-
nifem. C. Vide, ne mentiaris: nam ex illo
quæram, si forte occurrat mihi per vicos. D.
de facto in schola Reperies sic, vt dico.

COLLOQ. LXV.

Interrogationes curiosæ de rebus minutissimis, nec
tamen inutiles. Præparatio in rebus omnibus. Patris
familias diligentia in re familiari.

SVLPICIIVS. RODOLVVS.

CVR hodie mane abfultisti? R. Occupa-
tus eram. S. In quo negotio? R. In scri-
bendis ad matrem literis. S. Quid opus erat
illis scribere? R. Quia ad me scripserat. S.
Ergo rescripsisti. R. Proprie loqueris. Vn-
de tibi numerat literas? R. Rursum, nempe ex vil-
la nostra. S. Quando rursus profecta est? R. Su-
perioribus diebus. S. Quid agit ruri? R. Cu-
rat nostra negotia rustica. S. Quid potissi-
mum?

de facto in schola
E s

mum? R. Preparat ea, quae sunt opus ad
 proximam vindemiam. S. Prudenter agit.
 R. Vnde illud propterea? S. Nam omnibus in
 rebus adhibenda est preparatio diligens. R.
 Quis te istud docuit? S. Quidam pædago-
 gus distavit à Cicerone. R. Qua occasione?
 S. Quum admoneret, ut me diligenter pa-
 tarem ad reddendam hebdomadem postero
 die. R. Profectò rectè monebat. S. Sed ad pro-
 pterum reveramur. Non habetis villicum,
 qui curet ruri vestra negotia? R. Imò & vil-
 licam habemus, & famulos, & ancillas. S.
 Quid igitur opus est illic tuae matris opera?
 R. Quia melius novit providere rebus omni-
 bus, quam illi imperiti ruricolæ. S. Nihil ne
 amplius? R. Sine me finire propositum. S.
 Putabam te absoluisse, perge. R. Etiam (ut
 ex patre audivi) præcipua cura domini re-
 quiritur in re familiari administranda. S.
 Ergo pater tuus nunc potius deberet ad vil-
 lam esse. R. Non potest. S. Quid prohibet? R.
 Quia totus est in arte sua occupatus. S. Ma-
 iorem (ut opinor) ex ea re fructū percipit. R.
 Quis dubitet? S. Inde igitur fit, ut relinquat
 uxori omnē curā rei domesticæ. R. Omnino
 sic

Siballo LIBER PRIMVS. 75

fic est. Sed mater quando est reuersura? R.

Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu?

non ibis vindemiam? R. A matre (vt spe-

ro) breuiter accerlar. Sed quare te, quid co-

gitamus? iam omnes in auditorium currunt.

S. Bene res habet: curramus & nos, ne po-

litremi simus.

COLLOQ. LXVI.

Quidam occupatus in merenda, monetur instare
prælectionis tempus. Sic pueros studiosos mutua decet
admonitio.

RICHARDVS. AMBROSIVS.

A. Vdistine horologium? A. Dudum so-

nit. R. Dinumerasti horas? Dinume-

raui. R. Quota est? A. Ferè sesquiprima. R.

Instat igitur prælectionis tempus: fac vt pa-

ratus sis. A. Vbi merendam peredero, ecce

me paratum. R. Cur meridie non adfuiisti

nobiscum? A. Prodieram cum bona venia

præceptoris. R. Sed interim sum tibi impe-

dimento. A. Nihil impedis, ne bolum qui-

dem perdiidi interpellatione tua. R. Bene ha-

bet, perge sed matura.

COLLOQ. LXVII.

Eudonius Sebastianum ad repetendam præ-
lectionem.

76 COLLOQ. SCHOLAST.

lectionem inuitat. Exemplum diligentiae in studio puerili.

LVDOVICVS. SEBASTIANVS.

Fecistine officium tuum? S. Qua in re? L. In repetenda praelectione. S. Nihil adhuc repetiui. L. Quid causae fuit? S. Expectabam, dum rediret compar meus. L. Quò ille iuit? S. Domum. L. Quid eò? S. Petatum merendam, L. Quid si redibit ferius? S. Nescio: fieri potest. L. Vis interea mecum repetere? S. Equidem non recuso. L. Secedamus igitur, ne quis molestus sit nobis? S. Profectò bene mones: nemo studere potest in tanto ambulatorum strepitu & clamore. L. Aspice illic locum remotissimum, vbi nulli sunt ambulantes, S. Eamus illuc.

COLLOQ. LXVIII.

De coena mentione iniecta monetur à cibo non subito studendum, & subiungitur utilis quàm commodissimè & facillimè aliquid ediscendi modus.

DONATVS. ERASMVVS.

Quò properas? E. Eo coenatum: quid tu? D. Iam coenauimus. E. Quota hora? D. Quinta, vt fere solemus. E. Quid nunc ages? D. Repetam aliquid eorum, quæ redere ha-

dere habemus crastino die. E. Ego didici ex
pædagogo meo, non esse tam citò à cibo stu-
dendum. D. Istud ego quoq; didici, sed no-
lo nunc ediscere. E. Quid ergo facies? D.

Ego quasi animi causa, prælectionem par-
ticularum aliquoties legam & relegam. E.
Quid tum? D. Ita paulatim fiet, ut sine cu-
ra, sine tædio, sine molestia bonam partem
prælectionis ediscam. E. Ista non satis intel-
ligo, & certe videris mihi supra ætatem sa-
pere. D. Non est res adeo difficilis, quoniam
te docere possem, nisi ad cœnam properares.
E. De cœna in tempore admones: ego igitur
eius causa me domum recipio. Vale. D. Du-
cat te Deus, & reducat. *B*

PRÆFATIVNCVLA IN SE-
ptem proxima colloquia.

NE pueri nihil agendo discant, malè agere, præse-
rim otioso sermone, prauisq; aut ineptis colloquijs
sefe inuicem corrumpentes, omnibus modis ineitandi sunt,
ut in schola, dum præceptoris ingressum expectant,
assuescant interea bini, terniue, id quod ab eo præscri-
ptum fuerit, simul repetere. Plurimum proderit hæc illis
incunda exercitatio: eosq; interim ab oris lasciuia,
multisq;

multisq; alijs rebus malis, quibus offenditur Deus, auertere poterit. Sed quia sine puerili colloquio eiusmodi repetitiones tractari non solent: pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint nihil aliud quam barbare loquuntur: ideo, ut Latine inter se loqui paulatim discant, hac de re hic aliquot breues colloquendi formulas proposuimus. Ceterum in praeceptoris diligentia situm erit ut haec ipsa colloquia discipulis aliquoties interprete-
tur: doceatq; quomodo in his, & alijs eius generis, (qua tradere ipsi poterit) sese & domi, & in schola debeant exercere: ad idq; illos identidem cohortetur. Ita fiet progressu temporis, ut promptiores semper & alacriores eos habiturus sit ad ea mature reddenda quae praescripserit. Hinc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.

ARGUMENTVM INSEQUENS COLLOQUI- um & in sex reliqua huius pri- mi libri.

Pueri declinationum exempla à magistro praescrip-
pta, se vicissim audientes repetunt: idq; ne sint otiosi
tantisper, dum praeceptoris ingressum expectant,

COLLOQ. LXIX.

nil in fine repetamus vna ALBERTVS. BORRONIVS.

Vltine repetamus vna? B. Quidnam? A.
Id quod nobis praescriptum est. B. E-
quidem

LIBER PRIMVS. 79

quidem volo, sed quo genere repetendi utemur? A. Audiamus nos vicissim. B. Sic præceptor nos monet sæpe. A. Rectè monet, sed male paremus. B. Vter incipiet? A. Ego, si tibi ita placet. B. Maxime placet: incipe igitur. A. Secundæ declinationis nomina his exemplis Latine declinantur.

Magister, puer, dominus, lanus, Antonius, regnum. B. Quæ sunt hodie declinanda? A. Hesternum quidem est lanus, hodiernum verò Antonius. B. Cur nos id repetimus quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quia sic præceptor iubet. B. Id satis scio: sed cur iubet? A. Ad confirmandam memoriam. B. Agè declina Lanus.

A. N. S. hic Lanus: G. huius Lanij, &c. B. Verte Germanicè. A. Lanus, lanij, g. m. est Messger. B. Declina Antonius. A. N. S. hic Antonius, G. huius Antonij. D. huic Antonio, &c.

B. Verte Germanicè. A. Antonius, Antonij. g. m. est nomen viri, es ist ein Mannsname. Germanicè Antonius. B. Cur dicis nomen viri, tu nondum es vir. A. Fateor, sed sūt alij Antonij, qui viri sunt. B. Vtinam aliquando vir euadas. A. Euadam, Deo iuvante.

B. Attende.

80 COLLOQ. SCHOLAST.

B. Attende nunc, vt vicissim audias me.
A. Istic sum, dic audacter.

B. Secundæ declinationis nomina. A. Desine, præceptor adest. B. Audio rursus eundem, desinamus, ne putet nos garrere.

COLLOQ. LXX.

CANTVS. DIDACVS.

est valde repetitum
MOX aderit præceptor, repetamus; D.
est multum ab eadem uarietate
Quid opus est mihi repetitione? solus
repetui satis: omnia teneo memoria. C.
est multum ab eadem uarietate
Quid tum? quanto lapsus repetes, tanto
est multum ab eadem uarietate
melius tenebis. D. Bene mones: habeo tibi
est multum ab eadem uarietate
gratiam.

C. Incipe; tempus abit.

D. Quartæ declinationis. C. Erras Dida-
ce: incipiendum est ab exemplo hesternorum.

D. Erravi, fateor. C. Dic igitur nunc recte.

D. N. S. Hoc sedile. G. huius sedilis, &c.

Quartæ declinationis nomina, hoc exem-
plo declinantur.

N. S. Hic sensus. G. huius sensus. D. sensui.

C. Hactenus: audio præceptorem.

COLLOQ. LXXI.

EBER.

EBERHARDVS. FRANCISCVS.

GRYLLVS

non solum hic
QUID agis Francisce? instat præcepto-
dominus
 ris aduentus. F. Scilicet instat: non-
non
 dum est semihora post secundam. E. Tamen
 non debemus interim tempore sic abuti: re-
et sic an unum mangel
 petamus. F. Non itabit per me: ego enim
 sum paratus. E. Incipe igitur. G. Expecta-
et hora autem non vultis
 te parumper, quæso: ego quoque tu vestra de-
et ad hanc
 curia. E. Matura. F. Dicamus suum quisque
non vult per se capere in se non vult
 casum ordine, vt interdum nos docet præ-
non vult per se
 ceptor. F. Satis est verborum: attendite. G.
 Quid aliud agimus? *non vult per se non vult*

E. Tertiæ declinationis nomina his exem-
 plis latinè declinantur. Pater, Lumen, Ru-
non vult per se non vult
 pes, Melsis, Pars, Sedile, Vectigal, laquear.

F. N. S. Hæc Rupes. G. G huius rupis. E.
 D. huic rupi. F. A. hanc rupem. G. V. ô rupes.
 E. Ab. ab hac rupe.

et sic non vult per se non vult
 F. N. P. Hæ Rupes. G. harum rupum. E.
et sic non vult per se non vult
 Errasti Grylle: corrige erratum. G. G. ha-
 rum rupium. E. D. his rupibus. F. Ac. has
 rupes. G. V. ô rupes. E. Ab. his rupibus. F.
 Verte Germanicè. G. Rupes, rupis. g. f.
 ein Fels. F E. Pone

E. Pone in oratione. F. Non est in libro nostro.

E. Sed præceptor docuit. F. Alta rupes, ein hoher Fels. E. More patrio dicis: aspira fortiter, hoher. F. ein hoher Fels.

G. N. S. Hæc Melsis. E. G. huius melsis, F. D. huic melsi, &c.

E. Ambo erratis. F. Erravi fateor. G. Ego quoq; sed vter erit victus? E. Præceptor iudicabit. F. Aequum dicis. E. Vultisne dicamus rerum, ad memoriam confirmandam?

F. Quidni? G. Quid si præceptor interueniat? E. Quid tum? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus est ordo. E. Non est dubium: incipe Francisce.

F. Tertiæ declinationis nomina, &c.

COLLOQ. LXXII.

HERMANNVS. IVSTINVS.

Vlsne reperere mecum? I. Car tam citò? G. Ne observator nos deprehendat garrientes aut otiosos.

I. Agé, reperamus, sed vter incipiet? H. Ego, quia victor sum. I. Dic igitur.

H. Prudens,

H. Prudens, nomen adiectiuum sic declinatur in genera.

Hic prudens, g. m. hæc prudens, g. f. hoc prudens, g. n.

Idem nomen sic declinatur in casus,

N. S. Hic & hæc & hoc prudens. *quasi profectus*
 I. G. prudentis. H. D. prudenti. *sem*
 I. Ac. prudentem, & prudens, &c

COLLOQ. LXXIII.

LVCVLLVS. MARIVS.

CVR tu es otiosus? M. Non sum omnino. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoq; id ago, repetamus vnâ. M. Fiat: sed quam rationem tenebimus? L. Agè præceptoris partes, ego discipuli. M. Valde placet mihi conditio. L. Sed ne sis mihi austerior. M. Ne timeas: non sti me satis.

L. Noti. M. Declina Lego in modo infinito.

L. Infiniti modi tempus præsens & præteritum imperfectum, Legere. Præteritum perfectum & plusquamperfectum, Legisse. M. Perge. L. Sine me paulisper respirare, quaeso, præceptor. M. Agè, sino, Satisne respirasti?

84 COLLOQ. SCHOLAST.
Spirasti? L. Satis, M. Perge nunc. A. Futurum indefinitum, Lecturum esse, Gerundia, Legendi, &c.

M. Gaudeo te rectè secisse officium. L. Ego verò mihi gratulor, sed est Deo gratia. M. Recte dicis, utinam ex animo. L. Ex animo, certè, M. Bene habet, desinamus; sentio præceptoris aduentum. L. Eccum, ad est. st.

COLLOQ. XLXIII.

NATHAN. ODŌACER. PINARIUS.

QVINTVS RABIRIVS.

HEus pueri, nos hic sumus quinque, repetamus hodiernum verbum, ut soleamus coram præceptore.

quis hoc dicit? nonne hic sumus quinque?
O. Nemo (ut opinor) contra dicit. P. Quis contradiceret? nostra omnium res agitur. Incipe igitur Nathan, qui primus sedes.

N. optatiui & subiunctiui modi præsens tempus. S. Audiam. O. Audias. P. Audiatur. Q. P. Audiamus. R. Audiatis. N. Audiant. O. Præteritum imperfectum. S. Audirem. P. Audires. Q. Audiret. R. P. Audiremus. N. Audiretis. O. Audirent. P. Præteritum perfectum.

perfectum, S. Audiuerim. Q. Audiueris, R.
Audiuerit. N.P. Audiuerimss, &c.

COLLOQ. LXXV.

SERVIUS TULLIVS VICTOR.

*Ich hab dich schon lange gekannt, und du hast mich
nicht gekannt.*
Hic dies nobis est feriatus: & iam sa-
tis sumus. T. Satis, opinor. S. Vultis

ergo, vt animi gratia conferamus de studiis
nostris? T. Sane mihi gratum feceris.

Mihi verò gratissimum. T. Sed quid tracta-
bimus? S. Tentemus declinare aliquod ver-
bum Latinè simul & Germanicè. V. Incipe
igitur, quia nos prouocasti. S. Faciam, quan-
do ita placet vobis. T. Audiamus.

S. Indicatiui modi præsens tempus, S.
Doceo ich lehre: doces, du lehrest: docet, er
lehret. P. Docemus, wir lehren: docetis, ir
lehret: docent, sie lehren.

T. Præteritum imperfectum. S. Docebam,
Ich lehrete, docebas, du lehrestest, docebat,
er lehrete.

P. Docebamur, wir lehrten, docebatis, ir
lehretet, docebant, sie lehrten.

V. Præteritum perfectum, S. Docui, Ich
hab gelehret.

epistolam: ego interea studebo. M. Ego *scribam, scribam*
quoq; mox idem faciam.

COLLOQ. II.

Medardus Hermannum percunctatur de rebus
ad illum pertinentibus.

MEDARDVS. HERMANNVS.

QVO in statu sunt res vestrae Leidenenses?
non in statu, sed in itinere

H. Nescio, iam pridem nihil audimus.

M. Nihilne scripsit frater tuus? H. Post men-
ses duos nihil literarum misit, quod vidērit

pater. M. Forasse ægrotat. He. Minime

verò. nam tabellarij sæpe nobis salutem nun-
verbi classis

tiant verbis eius. M. Libenter audio illum

rectè valere, valde eum diligo: quia fuit mi-

hi suavisissimus condiscipulus. H. Ille (vt o-

pinor) te vicissim diligit. M. Id verò mihi

non est dubium. Sed nos hora vocat: eamus

in auditorium. H. Maturemus: iam recita-

tur catalogus. *catalogum* *non hinc adesse*

COLLOQ. III.

Publica observatoris admonitio ad condiscipulos
in aula communi scholæ uniuerse. Admonitionis summa
ne pueri tempore abutantur. Extemporalis responsio
cuiusdam primæ classis.

OBSERVATOR. BARNABAS.

F 4

Desinite

Desinite, o pueri, garrere absente magistro
Verba, quibus sumus leditur ille pater.

De studijs potius tractate et rebus honestis :

Discite colloqui verba latina loqui :

Discite et inter vos reddenda revolvete sepe :

Doctor enim pueris semper adesse nequit.

Discite sectari vestigia certa bonorum.

Otia vos fallant blanda, caute, precor.

En ego praepono, vos ne delectet abuti

Tempore, ne scilicet verbera dura premant.

Eccē iterum vobis morum pratico magister :

Si quis erit casus, ne mihi det vitio.

B. Desine plura loqui : nemo parere recusat.

Est monitor nobis optimus ille pater :

Illiusq. Patris Natus, cui nomen Iesus :

Et qui nos renovans spiritus intus alit.

C. Quem mihi sperassem tam respondere paratum ?

Quis puer angelicos mittit ab ore sonos ?

O quam te memorem, nostrae doctissime classis.

Nam tibi divinum carmen ab ore fluit.

Non sum tam felix, ut fundam ex tempore versus :

Sed modo quae dixi, praemeditatus eram.

B. Si meditatus eras, qui nunc tam fundis aperte

Castalios latices ? quis furor iste novus ?

O. Nam tua me tantis moverunt carmina flammis,

Ut mihi nunc videar posse movere terras.

B. Sed cur immeritum tantis me laudibus effers ?

Est tribuenda tui gloria summa Deo.

Atq; utinam eloquium nobis spatiumq; daretur.

Et nostra in laudes solveret ora suas.
Sed quia tempus adest, ut voce & mente preceamur.

Idque iubet doctor: desine plura loqui.

COLLOQ. III.

Observator de minutis rebus interrogans, tentat deprehendere puerum quendam in mendacio.

OBSERVATOR. PVER.

Vid agis? P. Scribo. O. Quid scribis?

P. Sententias. O. Quas? P. Ex nouo Testamento. Ob. Bene facis. unde habuisti?

P. Hypodidasalus dictauit nobis. O. Quando? P. Heri.

O. Quota hora? P. Meridie. O.

Vbi? P. In aula. Ob. Qui aderant? P. Omnes

domestici, præter primos & secundos. O. Vbi

erant illi? P. In aula communi. O. Quid

agebant? P. Disputabant. O. Vale, & per-

ge scribere.

COLLOQ. V.

Hic nihil inuenit observator quod notet.

OBSERVATOR. PVERI ^{in senectute} studentes.

Quid vos hic agitis, pueri, mihi videtur
si garrere, & nugari agere. Quidam

puer. Longè falleris; nam repetimus vnà. O.

Qua de re? P. De verbis anomalis, id quod

F S

redde-

90 COLLOQ. SCHOLAST.

reddendum est hora tertia. O. Bene facitis.

P. Vis audire nostrum colloquium? Immo

pergite: maius opus moueo: volo tendere

laqueos picis & graculis. P. In area multos

ad Solem inuenies. O. Retibus est illic pra-

da parata melle.

COLLOQ. VI.

Pueros in otio deprehensos non deterret obseruator: sed eos humaniter admonet. Exemplum obseruatoribus imitandum, in causis leuioribus, praesertim cum pueri non sunt cotumaces.

OBSERVATOR. PVERI GAR-
RIENTES.

Tat. ecce, nunc capti estis: non fate-

mini. Quidam puer. Certè fatemur ingenue, sed non dicebamus mala verba.

mi Nicolae, ne velis notare nos.

O. Quid garriebatis? audiui nescio quid de

ientaculo. P. Illud est, loquebantur de ien-

taculo matutino: quia famulus non dederat

nobis in tempore. O. Puto id fuisse: nec cer-

tè est valde magnum malum: nisi quòd sunt

otiosa verba. P. Sed Latinè loquebamur.

O. Audiui, sed non erat fabulandi locus.

Nam (ut scitis) hoc buxillum temporis à

merenda debet vobis esse valde pretiosum,

quum

LIBER SECVNDVS.

91

quum sit dicatum studio : scilicet , vt se diligenter quisq; præparet ad reddenda magistris ea, quæ præceperint : nonne verum dico ? P. Certum verè dicis : nos debuissimus legere simul de Cicerone, quæ mox oportebit reddere : sed ignosce , precor , suauiissime Nicolae. ^{in hoc} pollicemur erimus prudentiores , & officium nostrum diligenter faciemus . O. Si sic feceritis , præceptor vos amat magis , quàm oculos suos . Nonne videtis , quemadmodum diligit bonos pueros , et studiosos ? nec amat solum , sed etiam laudat , & premiis afficit . P. ita scimus , & quotidie experimur . O. Ergo mementote : et promissa facite . P. Tacebis igitur hanc culpam ? O. Tacebo , sed ea lege , vt caueatis recidere . P. Cauebimus , Christo fauente . ^{non tacebis / nisi}

COLLOQ. VII.

Nomenclator officium diligenter facit in requisitis absentibus .

NOMENCLATOR. PVER.

VBI est frater tuus ? P. Modò iuit domum . N. Quid eò , P. Petrum nobis obsonium . N. Quid nunc vobis opus est obsonio ? P. In merendam . N. Annon habetis

tis

92 COLLOQ. SCHOLAST.

tis in arca vestra? P. Non. N. Quid ita non?
 P. Quia mater non solet nobis dare opsoni-
 um, nisi in præsens tempus. N. Nempe quia
 nouit vos esse gulosos. P. Quomodo gulosi
 sumus? N. Quia fortasse vno conuictu de-
 uoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace,
 ego dicam fratri, te nos gulosos vocare. N.
 Tace, ego dicam præceptori, fratrem tuum
 nihil aliud quàm discurrere. P. Atqui pro-
 dire non solet, nisi cum bona venia præce-
 ptoris. N. Atqui præceptorem fallit. P. Quo-
 modo fallit eum? N. Non enim mens est
 præceptoris, vt ter quotidie prodeat. P. Sine
 illum venire: videbis, quid tibi respondeat. N.
 Imo ille viderit, quid præceptori respondeat.

COLLOQ. VIII.

*Pecunia cum adfertur, nuncium adfertur, vulgi o-
 pintone, iucundissimum. Reprehensio libera inter famili-
 ares. Euangelium, id est gratia Dei à Christo nunciata.*

PAVLVS. LAMBERTVS.

Pater tuus venitne Lubeca? L. Iam ve-
 nit heri ante meridiem. P. Nihil ne lite-
 rarum tibi attulit? L. Nihil. P. Quid igitur
 nuntiavit? L. Prospera omnia. Pa. De patre
 quid narras potissimum? L. Ait illum, Dei
 beneficio

beneficio, iam planè feбри carere, & paulatim conualefcere. P. Gaudeo fanè, Deumq; precor, vt pristinam valetudinem breui recuperet: sed cur ille (vt solet) nihil ad te scripsit? L. Negat frater eum potuisse scribere. P.

Quamobrem? L. ^{non enim} Quia nondum latis erat

confirmatus. P. Nihil mirum, ^{enim} quàm tamliu tam grauitè agrotauerit, sed ille nihil ad te misit?? L. Imo pecuniam. P. Euge, nullus est iucundior nuncius. L. Ita aiunt. P. Tu verò sic respondes, quasi tabulam audias.

^{ab his qui non sunt} L. Quin peius audio. P. Quidnam? L. Merum mendacium. P. Egòne mentitus sum? L. Non dico te esse mentitum, sed falsum dixisti.

Ego quid dicas non intelligo. L. Dabo operam, vt intelligas. P. Obsecro te. L. Si nullus est iucundior nuncius, quàm de allata nobis pecunia, quid ergo est Euangelium Christi? quis est iucundior nuncius, quàm de gratia Dei, quam Christus attulit nobis per Euangelium? P. Fateor nihil esse iucundius Euangelio, ijs duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. L. Equidem sic intelligo. P. At ego loquor de humanis & terrenis rebus: tu vero statim ad cœlum ascendisti. L. Ita so-

lent

94 OLLOQ. SCHOLAST.

lent boni concionatores. P. Non putabam, te esse theologum tam acutum. L. Nihil dixi, nisi quod est tritum, & in medio positum. P. Utinam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in Christum crederent. L. Nunquam credent omnes. P. Quid prohibet? L. Quia multi sunt vocati, pauci verò electi; sicut Christus ipse testatur. P. Sed ne te diutius teneam, potesne facere, ut fratrem tuum paucis conueniam? L. Vix possum. P. Quid ita? L. Nam habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. P. Nonne cœnabit domi apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur sub horam cœnæ. L. Veni precor: & eadem opera nobiscum cœnabis. P. Non recuso. L. Interim vale: sed fac memineris adesse tempori. P. Quota hora? L. Ante sextam. P. Hora est mihi commodissima.

COLLOQ. IX.

Quidam ex profeclis dissimulanter recusat puero chartam in libellum compingere: sed oblata occasione de minutis rebus cum illo fabulatur, ut eum sic in Latina lingua exerceat. Eadem opera, ut puer Charitatis exemplum discat, compingit ei libellum chartaceum. Postremo,

stremo, illum paucis & breuibus præceptis instruit.
Exemplum dissimulationis in bonum.

VICTORINVS. ADRIANVS.

R Ogo te Adriane, compinge mihi hanc
chartam. A. Quid me rogas? non est
ars mea. V. Argui alius compingere non re-
cusas. A. Quot habes ichedas? V. Octo: sed
iam sunt complicatæ: tantum restat insuere
membranæ. A. Quid dabis, si tibi compe-
gero? V. Nihil habeo, quod possim dare.
nam pecunia nulla mihi est. A. Ergo quære
tibi alium opificem. non enim gratis faciam.
V. Mi Adriane, tu es tam bonus: denega-
bis mihi rem tantillam? A. Scintu quid ha-
bet prouerbiū? V. Quod prouerbiū di-
cis? A. Manus manum fricat. V. Quid hoc
sibi vult? A. Da aliquid, si quid velis accipe-
re. V. Si quid haberem, certè darem liben-
ter. A. Cedo merendam tuam. V. Meren-
dam? ah memiserum, quid ederem? Mallè
dare pileū, si auderem. A. Merenda tua, par-
ua res est. V. Sed vehementer eluriso. A. Quid
causæ est? V. Quia nihil prandi, nisi frustum
panis. & tres aut quatuor iuglandes. A.
Eho, quid causæ fuit? V. Quia mater domo
aberat.

aberat, A. Quis ergo tibi dedit merendam?
 V. Ipsa. A. Atqui dicebas eam abfuisse. V.
 Verum est aberat enim tempore prandij: nec
 redijt, nisi paulo ante merendam. A. Nihilne
 edisti domi antequam in ludum venires? V.
 Nihil. A. Cur non? V. Quia timebam non
 adesse in tempore. A. Tintinnabuli sonitus te
 satis admonere debet. V. Sed raro audimus e
 nostris adibus. A. Quid ita? V. Quia longe
 nimis ab hac schola distant. A. Suntne vera
 ista omnia, quæ mihi narras? V. Vera pro
 fectò, Adriane. A. Age, da mihi tuam char
 tam, ego tibi conpingam elegante libellum:
 tu interim ede merendam tuam. V. Ego pe
 tam à matre ^{exstante}, quemdabo tibi. A. Caue
 petas, nihil volo: quin potius darem tibi, si
 egeres. V. Ago tibi gratias. A. Nonne puta
 bas me ferio petere abs te merendam? V. Pro
 fectò sic putabam. A. Atqui dicebam ioco. V.
 Quamobrem? A. Ut paulisper audirem te la
 tine fabulari. Nam quòd benè discas, gaudeo.
 Quanti emisisti chartam hanc? V. Dedi pro
 codice alitem cum semille. A. non emisit ma
 le, bona est: sed non recte complicasti. Habes
 membranā? V. Ecce tibi. A. Bene res habet:
 ego citius

ego citius confecero, quem tu merendam
 perederis. V. Habebo tibi maximam grati-
 am, mi Adriane. A. Honestè loqueris: sed
 memento fili, vt semper viuas in timore Do-
 mini, diligenter obedias matri, sis frequens
 in scola, diligens in studio: ne verberis cum
 prauis ac dissolutis. deniq; quibus poteris
 benefacito, quomodo vides me fecisse tibi.
 intellexisti. V. Optimè. A. Fac igitur, vt sæpe
 recorderis. V. Faciam, Deo volente. A. E-
 do nunc otiosè.

COLLOQ. X.

De carniū differentia, & beneficiorum diui-
 norum agnitione. Mendacium vitandum est. Christus
 veritas. . Christiani sunt Dei filij, & Christi fratres
 charitas in pauperes.

DAVID. MATERNVS.

QVID tibi dedit mater in merendam?
 M. Vide. D. Caro est: sed quænam? M.
 Bubula. D. Vtrū recens, an falsa? M. Est bu-
 bula salita. D. Vtrum pinguis, an macra?
 M. Ehò inepte, non vides macram esse? D.
 Annon malles esse vitulinam aut verueci-
 nam? M. Vtraq; bona est: sed in omni ge-
 nere sapit mihi hœdina, præsertim assa. D.

G

Hem

98 COLLOQ. SCHOLAST.

Hem delicatule. iamne palatum tam do-
ctum habes? M. Dico, vt sentio non enim est
mentiendum. D. Absint á nobis men-
dacia. Sumus enim filij Dei, & Christi fratres,
qui est ipsa veritas, vt ipse de se loquens
testatur. M. Sed ad rem. Si illa quoq; vescor
libenter, modico tunc asperis & bene cocta.

D. O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis
tot opulentiæ genera & tam bona. M.

Quot putas esse, in hac vrbe pauperes, qui
solo pane hordeaceo victitant, neq; tamen ad
saturitatem? D. Non dubito multos esse, in

tanta præsertim annona caritate. M. Itaque
nos in tanta bonarum rerum copia, quan-
tas Deo gratias agere debemus? quas laudes
illi dicere? D. Eius igitur beneficia magni-
ficè ubiq; prædicemus: atque interim prece-
mur, vt pauperum suorum misereatur in-
opia. M. vtinam ipse corda nostra suo spiritu
ad eam rem penitus afficiat. D. Ita precor.

COLLOQ. XI.

Oblata occasione quidam præcæsus sermonem ad
parvuli captum, docendi gratia ac commodat. Ex-
emplum est, quod nulla bene agendi occasio præsertim in
docendo, sit prætermittenda.

ARNOLD

ARNOLDVS. BLASIVS.

QUID rides? B. Nescio. A. Nescis magnum signum stultitiæ. B. Me igitur stultum vocas? A. Minimè vero: sed dico tibi, argumentum esse stultitiæ, quum quis ridet, & ridendi causam nescit. B. Quid est stultitia? A. Si diligenter euoluas Catonem tuum, istud, quod quæris, inuenies. B. Nunc non habeo mecum Catonem, & volo aliam rem agere. A. Quod habes negotium? B. Habeo ediscere aliquid de Rudimentis. A. Et interim quæris fabulari, ineptule. B. Dic mihi (quæso) de stultitia in Catone. A. Stultitiam simulare loco prudentia summa est. annon hæc didicisti? B. Immò sed non recordabar. A. Quum domi eris, inspice librum tuum. B. O quantas gratias ago tibi: ego proponam alicui istam quæstionem, qui non poterit mihi respondere: & sic erit victus. A. Tace puer, tace, & stude, ne vapules. B. Non multum curo: ego ferè teneo prælectionem. A. Nisi taceas, dicam obseruatori, qui te statim notabit. B. Mane, mane, nihil dicam amplius. A. Sed memento id quod dixi tibi. B. Quid est? A. Ne ride-

G 2 as vnquam

as vnquam sine causa, B. Sed ridere non est
malum. A. Non dico istud. B. Quid igitur?
A. Stultum est sine causa ridere, B. Nunc
intelligo. A. Recordare saepe.

COLLOQ. XII.

Nuncius letus de Euangelio.

CLEMENS. MELCHISEDEC.

E Cquid habes noui? M. Accipe literas à fratre, qui Londini habitat. C. Quando accepisti? M. Heri sub noctem. C. Quis attulit? M. Veredarius. C. Quid nam intellexisti ex istis literis? M. Omnia bene illic habere quod ad Euangelium pertinet. C. Verane prædicas? M. Expecta: literas ipsas ostendam tibi a prandio. C. Est profecto, quod nostris fratribus gratulemur. M. Scilicet, quodque Deo nostro gratias maximas agamus. C. Id quidem præstare debemus omni tempore: sed nunc maxime, quum audimus ea, quæ ad gloriam eius præcipue pertinent. M. Vtinam hoc semper habeamus in memoria. C. Communicabis igitur mecum tuas literas? M. Vt promisi. C. Ergo post prandium. M. Etiam dubitas? C. Interea vale. Vale, & salue Clemens.

COLLOQ. XIII.

Interrogatiuncula de professione ad locum, & reditu ex loco.

ISRAEL. MATTHÆVS.

ESTne domi frater tuus? M. Cur istud
 rogas? I. Pater meus volebat eum con-
 uenire. M. Non est in hac vrbe. I. Vbi igitur?
 M. Peregre profectus est. I. Quando?
 M. Nudiustertius. I. Quoniam iuit? M. Lu-
 tetiam. I. Quare facturus est? M. Argen-
 tina. I. Vtrum pedes, an eques iuit? M. I-
 uit in equo. I. Quando est rediturus? M.
 Nescio. I. Sed quem terminum constituit il-
 lipater? M. Iussit, vt hic adesset ad vicesi-
 mum huius mensis diem. I. Ducat illum De-
 us, ac reducat. M. Ita præcor.

COLLOQ. XIII.

Quidam profecturus ad vindemiam, promittit amico se curaturum vt rurs accersatur. Exemplum pueri-
 lis amicitie.

DESIDERIVS. BENEDICTVS.

Quando profecturus es domum? B. Cras,
 Deo iuuante. D. Quis iussit? B. Pater.
 D. Quando autem iussit? B. Ad me scripsit
 superiore hebdomade. D. Quo die literas

G 3

acce-

102 COLLOQ. SCHOLAST.

accepisti? B. Die Veneris. D. Quid continebant praterea literæ? B. Omnes rectè valere, proximis diebus initium fore vindemiæ. D. O fortunatum, qui vindemiatum properas. B. vis dicam patri meo, vt te accersat? D. Quam gratum mihi faceres. sed vereor, vti nolit. B. Imo gaudebit, cum propter nostram coniunctionem, tum verò quia & Latine colloquendo nos exercebimus, & de studijs vna interdum conferemus. D. Oh, gaudio totus exilio. Amabo te, id cura mihi animule. B. Senties: interim Deum precemur, vt dicta, facta & consilia nostra veritas in gloriam tui nominis. D. Benè mones: & certe ita expedit facere.

COLLOQ. XV.

Aurelius à Lamberto eunte domum petit sibi vnas adferri. Exemplum desiderij puerilius.

AVRELIUS. LAMBERTVS.

ISTE parumper gradum, Lamberte: quò properas? L. Recta domum. & Quid eò? L. Mater vult me paucis conuenire. A. Nescis quamobrem? L. Nescio, nisi torré, vt vestimenta hyberna mihi facienda curet. A. Istud est verisimile: iam enim inlat hyems.

L. Iam

L. Iam viles sunt gelicidia & glacies etiam al-
 cubi. A. His diebus vidi in foro montanos
 quosdam, qui dicebant magnam vim niui-
 um decidisse superiori hebdomade, quum hic
 interea lentas pluuias tantum videremus. L.
 Ego quoque id ipsum audiui domi nostra ex
 rusticis, qui triticum nobis aduexerant. Sed
 cogor abrumpere sermonem, ne mihi ira-
 scatur mater. A. Sed heus tu, mi Lamberte,
 adfer mihi domo aliquot vvas, nam ampli-
 sima fuit vobis vindemia. L. Adferam (vt
 spero) vtrique nostrum affatim, nisi si quid
 forte mater irata est mihi. A. Istud aueriat.
 Deus.

COLLOQ. XVI.

Philippus & Bartholomæus euntes ad tonsorem
 colloquuntur. Nemo gaudet se adiri intempestiue.

PHILIPPVS. BARTHOLOMÆVS.

Q. Nam is tam celeriter? B. Ad tonso-
 rem. P. Ego quoque vnâ tecum. B. Ro-
 gasti veniam? P. Non rogavi, sed tantisper
 expecta me, dum eo rogatum. B. Festina
 igitur. P. Mox rediero. B. di: eamus nunc
 iam. B. Quo vultu te præceptor excepit? P.
 Hilari sanè. B. Eodem me quoque acceperat.

G 4 P. Non

104 COLLOQ. SCHOLAST.

Et Anglorum in hoc
qui Anglorum in hoc
in igitur in hoc
 P. Non solet irasci nobis, nisi illum adeamus
 intempestive. B. Quotulquisq; id non agre
 fert? P. Etiam nos, qui pueri sumus, sapius
 irascimur condiscipulis, quum studia nostra,
 quantulacumq; sunt, interpellant. Sed iam
 desinamus, optime tonsorem ante officinam
 video. B. Euge, nulli sunt igitur expectan-
 tes: ita fiet, ut minus diu moremur.

COLLOQ. XVII.

Albinus in portum iturus comitem habet Brandanum, cum quo de versificatione et rebus ad navigia pertinentibus confabulatur.

ALBINVS. BRANDANVS.

no in hoc allum in
Quo nunc solus abis? B. Semper à ver-
 sibus aliquid auspicaris. A. facile est
 carmen incipere, deducere non item. Sed
 dic, quò nunc is? B. Rectà in portum. A.
in hoc in hoc
 Quid in portu habes negotij? B. Viso, ecquid
 imenti mihi aduectum sit. A. Vis metibi
in hoc in hoc
 comitem? B. Immo etiam ducem, si tibi ira
 videtur. A. Nunquam dux esse didici: sed
in hoc in hoc
 saepe egi comitem. B. Nihil ad rem pertinet
 pluribus verbis hìc fabulari: eamus vnà. A.
 Eamus sanè: confabulari licebit amplius
 ambulando in ripa Moeni, si navis nondum
 appulsa

appulsa sit. B. Quid, si iam sic appulsa? ta-
men deambulare satis diu poterimus, dum
exoneratur. *Colloq. ymaginarius f.*

COLLOQ. XVIII.

De quodam rus profecto cum patre.

NOMENCLATOR. PVER.

Vbi est Petrus? Iuit foras. N. Quod? P. *quod iuit*
Abijt rus. N. Quicum? P. Cum patre. *Anastrophe*
N. Quis venerat accersitum? P. Patris famu-
lus. N. Quando est in urbem rediturus? P. *ab hoc die*
Hinc (vt dixit) ad octauum diem. N. A quo
petiuit abeundi veniam? P. Ab hypodida-
scalo. N. Cur non potius a ludimagistro? *Von ihm Antio-
re selbst*
P. Ad negotia prodierat. N. Sat habeo.

COLLOQ. XIX.

Theca scriptoria, cingulum.

RICARDVS. NEHEMIAS.

QVò ascendis? N. In cubiculum nostrum. *Super cubiculum*
R. Quid eò? N. Petitem thecam scri-
ptoriam. R. Adfer mihi cingulum eadem o-
pera. N. Vbi est? R. Super arcam meam. N.
Adferam: sed tu me hic expecta. R. Nus-
quam moueo. *Colloq. ymaginarius*

COLLOQ. XX.

G 5

Gerardus

Gerardus a fratre foras accessit ad Levinum enu-
eatur.

LEVINVS. GERARDVS.

HEus Gerarde. G. Quid vis? L. Accer-
seris. G. Quis me vocat? L. Frater tu-
us. G. Vbi est? L. Pro foribus te expectat.
G. Certò scis esse fratrem meum? L. Quid
mihi sciam? & vidi illum, & sum alloquutus. G.
Viso sanè, quid sis.

COLLOQ. XXI.

Sub præcepto de parentum obedientia continen-
tur omnes qui nobis præsunt. Contentiones vitandæ.

PASCHASIUS. VLERICVS.

NE cis veritum esse, ne submisisse loqua-
mur inter nos? V. Quidni scirem,
cum præceptor tam sæpe nobis inculcet ei-
us rei causas? P. Cur igitur modò faciebas
contra? V. Quia Isaias ita me cœperat allo-
qui. P. Quid tum? debuisti illum admone-
re, non imitari. V. Debui, sed tunc mihi
non venit in mentem. P. Sed interim no-
tandus es. V. Minimè verò, nisi vis esse ipso
præceptore seuerior. P. Dic mihi causam.
V. Quia præceptor verat quempiam notari,
qui iponte delictum agnouerit: modò ne
tale

cale sit factum, quod verbo Dei interdictum
 sit. P. Nonne à Deo præceptum est, vt pa-
 rentibus obediamus? V. Illud est quoddam
 Decalogi præceptum. P. Atqui (vt habemus
 in Catechismo) præceptum illud patet
 latiùs. Nam parentum nomine, præceptores
 complectitur & magistratus & denique
 omnes, quibus Deus ipse nos subiecit.
 V. Non equidem nego vera esse, quæ narra-
 ras: sed malo præceptorem consulere, quàm
 tecum disputare: alioquin maius malum
 me induceres, quod est contentions vitium
 multò magis à præceptore vitium. P. Ae-
 quum dicis: memineris igitur præceptorem
 admonere, quum rationes à nobis exiget. V.
 Ne putes me obliturum: præsertim cum mea
 res agatur.

COLLOQ. XXII.

Curiosus res novas audire semper captat.

REMBERTVS. FRIDERICVS.

VNDE venise? F. E foro. R. Quid illic
 audisti noui? F. Nihil. R. Nihilne? F.
 Nihil prorsus. R. Mirum est, te nihil audisse
 de bello, aut de ceteris rebus Gallicis. F. De
 ijs, quæ

108 COLLOQ. SCHOLAST.

ijs, quæ nihil ad me pertinent, non soleo percontari. R. Esto : sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet, F. Ne mentiar, intellexi non nihil in transitu. R. Narra mihi, quæso. F. Nunc non est narrandi spatium. R. Cur non ? F. Est mihi alio properandum. R. Quod nam ? F. Nihil ad te. R. Quando igitur reuises nos, vt ex te istud audiamus ? F. A prandio, si licebit per ocium. R. Amabo te, fac liceat. F. Dabo operam : sed me detines diutius. Vale.

COLLOQ. XXIII.

Duo de emptione pyrorum vetita consulantur.

ALBERTVS, BARTOLDVS.

Vnde venis ? B. A foro. Quis te illuc miserat ? B. Mater. A. Quid egisti in foro ? B. Emi pyra. A. Nescis nobis vetitum esse emere fructus aliquos. B. Quis illud ignorat ? nam dictum est palam in aula. A. Qui igitur ausus es emere pyra ? B. Mater dederat mihi sextantem, vt mihi emerem in merendam. Quid mali feci, si parui matri ?

COLLOQ. XXIIII.

De reditu ex villa.

FRANCO

FRANCISCVS. DIONYSIVS.

VBI fuisti his diebus? D. Ruri. F. Quo in loco? D. In villa nostra. F. Quid agebas illic? D. Ministrabam patri. F. Quid verò ille? D. *ministrabat* vites nostras. F. *passim* Quando illinc redijsti? D. Heri tantum. F. Quid pater? D. Vnà mecum reuersus est. F. Benè factum: sed quò nunc is? D. Rectà domum. F. Quando repetes ludum literarium? D. Cras, iuuante Deo, aut summum perendie. F. Ergo interim vale. D. Et tu vale, mi-Francisce.

COLLOQ. XXV.

Officium promittitur amici absentis nomine.

FELICIANVS. CONSTANTIVS.

QVando rediturus est Blasius? C. Non certò scio, fortasse die crastino: sed cur istud rogas? F. Quia secum abstulit catalogum: & præceptor irascetur, si nemo sit, qui recitet. C. Relinque mihi istam curam: habeo catalogi exemplum. F. Recitabis igitur? C. Recitabo. F. Benè facies: & noster Blasius referet gratiam, si qua se offeret occasio.

COLLO-

110 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXV.

Geruasius & faustus iocantes se exercent in usu &
Syntaxi huius nominis Domus: & obiter alia simul tra-
ctant. Sine Dei voluntate nihil fit boni.

res, facti GERVASIUS. FAVSTVS.

Quod est tibi domicilium? F. Paterna
domus. G. Vnde nunc venis? F. Domo,
G. Vbi prandisti? F. Domi. G. Vbi coenabis?
F. Domi vestrae, ut spero. G. Qui scis? F. Pa-
ter ipse tuus hodie inquit tuus. G. Vbi il-
lum vidisti? F. Domi patrum. G. Quod illic

inquit in vestra domo
erat tibi negotium? F. Pater me miserat
nuntiatum aliquid. G. Scire etiam velim,
vbi sis cubiturus. F. Domi fratris. G. Quid
habes negotij cum fratre tuo? F. Dixit so-
rori nostrae se velle conuenire me etiose. G.
In qua domo habitat? F. In quadam condu-
ctitia. G. Ehò, nullam ne habet propriam
domum? F. Habet quidem, sed eam locat
reliquam in qua non
quibuidam inquilinis. G. locat igitur do-
mum propriam, conducit alienam. F. Scilli-
cet, ut ex me audis. G. Quanti locat? F.
Octodecim thaleris, Loachimicos vocant. G.
Cur illam non potius habitat? F. Quia sita
non est in loco satis commodo, siue (ut ita
loquar)

LIBER SECVNDVS. III

loquar) mercatorio. G. Sed illam alienam
quanti conducit? F. Longè pluris. G. Quan-
ti igitur? F. Quinq; & viginti. G. *Quanti multi*
incommodi Cara est
habitatio. F. Carissima: sed quid agas? Loci
commoditas id facit. G. Agè (vt aliquando
tandem finiamus), dic precor, scisne vbi
cras futurus sis? Domum reuertar, vt in-
de in scholam me conferam: siquidem per-
miserit Dominus. G. Cur addis. Si Dominus
permiserit. F. Quia nisi permissu Dei, ne
domo quidem exire possemus. G. Istud audi-
ui saepe ex præceptore. F. Cur ergo rogabas?
G. Quia nunquam nimis dicitur, quod be-
ne dictum fuerit, præsertim vbi de rebus
diuinis agitur. F. Istud quoq; ex præceptore
didicimus. G. Verum, sed vtile est talia saepe
repetere ad memoriam exercendam. F. Vi-
de, quo nos sensim adduxerit tua prima in-
terrogatio: G. Tantùm volebam paucis ver-
bis tecum iocari. F. Age, quoniam nunc sa-
tis animum exercuimus, non vis etiam cor-
pus exercere, valetudinis causa? G. Quid-
ni velim? F. Eamus igitur lusum pila pal-
maria: nam eo lusu scio te delectari. G. De-
lector sanè, sed nunc pilam non habeo. F.
Ecce tibi;

Ecce tibi: sequere me. G. Ego te sequor libens. tu me bene ducito.

COLLOQ. XXVII.

*Pecuniam creditam reposcit creditor à debitore.
Deus omnia gubernat.*

CREDITOR. DEBITOR.

in ista domo creditum est
Quo ad patris reditum exspectas? **D.**
titare aliquem
Hinc ad diem octauum. **C.** Qui scis diem? **D.** Ipse pater ad me scripsit. **C.** Aduentus eius (vt spero) te ditabit. **D.** Croeso ditior ero, si bene nummatus venerit. **C.** Tunc mihi mutuum reddes? **D.** Non est, quòd dubites, quin, si tibi opus erit amplius, non modo reddam mutuum, sed etiam referam gratiam. **C.** Quomodo? **D.** Pecuniam mutuam vicissim dabo. **C.** Nihil opus erit, spero. **D.** At ne scis, quid possit accidere. **C.** Tempus est breuissimum. **D.** Non eò dico, quòd tibi velim ominari malum. **C.** Quidquid ominentur homines, **D.** Deus clauum tenet. **D.** Sed quid cessamus recipere nos in auditorium? **C.** Opportunè admones. *In domo nostra*

COLLOQ. XXVIII.

tenere clauum
recipere / eam
iscolam
Patris docti diligentia in filijs domi docendis. Bene-
ficiu Dei agnoscendum ab ijs qui bonos parētes habēt.

P A M.

PAMPHILVS. MVTIVS.

Q Vando redijsti domo? M. Nūc primū
 redeo. P. Vbi est frater? M. Mansit do-
 mi. P. Cur mansit? M. Vt pranderet cum ma-
 tre. P. Tu verò, cur etiam non mansisti? M.
 Iam pranderam cum patre. P. ^{nam rati erant} Quis vobis mi-
 nistrabat? M. Ancilla. P. Quid mater? vbi erat?
 M. Etiam domi, sed occupata. P. Qua in re? ^{nam} M.
 In recipiendo tritico, quod nobis adfectū ^{ad exercitum}
 fuerat. P. Quando redibis domum? M. Quum ^{veni in iugum}
 accepta a patre. P. Quo die istud erit? M. For-
 tasse hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam læ-
 pe comineatis? M. Sic volunt parentes. P.
 Quid agitis domi? M. Quod iubemur a pa-
 rentibus. P. Sed interim perit vobis studiorū
 tempus. M. Non omnino perit. P. Quid igi-
 tur? M. Quoties pater non est necessario oc-
 cupatus, omnibus horis exercet nos: mane,
 ante & post prandium, ante cœnam, à cœna
 satis diu, postremò etiam antequam cubitu-
 eamus. P. Quibus rebus vos exercet? M. Exi-
 git à nobis ea potissimum, quæ tota hebdoma-
 de in schola didicimus; themata nostra in-
 spicit, ac de ijs nos interrogat: sæpe dat no-
 bis aliquid modò Latine, modò Germanice

H

descri-

114 COLLOQ. SCHOLAS.

describendum : interdum etiam nobis proponit breuem sententiam vernaculo sermone , quam Latine vertamus : interdum contra , iubet aliquid Latinum Germanice reddere . P. Mira narras . si modò vera . M. Imò sunt longè plura , quàm quæ tibi narravi . sum enim oblitus morum ciuilitatem : de qua etiam admonere nos solet in mensa , P. Cur pater vester tantum sumit laborem in vobis docendis ? M. Vt sic intelligat : num in schola operam ludamus , & tempore abutamur . P. Mira hominis diligentia , atque adeò prudentia . O quam deuincti estis Patri coelesti , qui talem patrem in terra dedit vobis . M. Faxit ille , vt hoc & cætera eius beneficia nunquam obliuiscamur . P. Bonum & pium est istud optatum : cura , vt habeas non modò in ore , sed in animo etiam magis . M. Quòd me tam fideliter mones , habeo tibi gratiam . P. Benè monendi officium debemus omnibus , sed maxime fratribus . M. Rectè iudicas . Sed visò , num frater domo tandem reuerterit . nam ad cessandum promptus est plus satis ,

COLLOQ. XXIX.

Res

Res ad bonam scripturam necessarie. Probus puer bene merendi occasionem non modo expectat, sed etiam querit. Charitas Christiana. Spiritus autor eius. Exemplum diligenter notandum.

MATVRINVS. PORCIVS.

S Erone scribis, an ineptis? P. Equidem scribo serio cur enim tempore abuterer? Tu verò cur istud rogas? M. Quia vidi aliquando, quum bene scriberes. P. Scribo interdum melius. M. Quis fit igitur, ut nunc iam scribas male? P. Desunt mihi bene scribendi adiumenta. M. Quæ tandem? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam hæc mea charta (ut vides) misere perfluit: atramentum est aquosum & subalbidum, penna mollis & male parata. M. Cur ista omnia mature non prouidisti? P. Pecunia mihi deerat, & nunc etiam deest. M. Incidisti in illud vulgare prouerbium: Cui deest pecunia, huic desunt omnia. P. Sic agitur mecum. M. Sed quando te speras accepturum? P. In mercatu proximo pater ad me missurus est, aut ipsemet venturus. M. Ego te interea iuuare volo. P. Siquidem id potes, magno beneficio me affeceris. M.

H 2

Accipe

116 COLLOQ. SCHOLAS.

Accipe hos sex asses mutuò ad chartam & cætera comparanda. P. Quàmverè dictum est illud: Amicus certus in re incerta cernitur, Sed quod te impellit, vt mihi vltro tam benignè facias? M. Charitas illa Dei, quæ (vt Paulus ait) effusa est in cordibus nostris. P. Mira est vis diuini Spiritus, qui eius auctor est charitatis. Sed mihi interim cogitandū, quomodo tibi referam gratiam. M. Parua res est: omitte istam cogitationem, ne te impediat, quominus in vtramuis aurem dormias: tantum redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (vt spero) propediem. M. Eamus ad precationem, ne notemur. P. Adde vnum, si placet. M. Quid est? P. Ne hodie incoenati mittamur cubitū. M. Ha, ha, he.

COLLOQ. XXX.

Docti adolescentis colloquium cum puero mediocriter prouecto. Admonitio ad præstandum mutuas operas. Precatio. Quid pueris agendum cum mane surrexerint. Deus agnoscendus est adiutor: Spes certa in Deo neminem frustratur. Philosophi Ethnici multa verbo diuino consentanea dixerunt.

VALENTINVS. STEPHANVS.

Quota hora surrexisti hodie? S. Paulo ante

ante quintam. V. Quis te expergefecit?
S. Nemo. V. An cæteri iam surrexerant?
S. Nondum. V. Non iuisti illos excitatum?
S. Non iui. V. Quamobrem? **S.** Nescio,
nisi quia non putabam illud ad me pertinere.
V. An non te illi excitant interdum?
S. Immò sapissimè. V. Debuisti igitur
similiter facere. **S.** Debui, fateor. V. Me-
mento igitur, vt posthac facias. **S.** Memi-
nero, Deo iuuante. V. Sed tu quid fecisti, ex
quo surrexisti è lecto? **S.** Primum flexis ge-
nibus precatus sum. V. factum benè, quid
postea? **S.** Deinde ornaui me, & curaui
corpus mediocriter, vt Christianum decet:
postremò ad quotidiana studia me retuli. V.
Si perges sic facere, ne dubites, quin Deus
tua iuuet studia. **S.** Ad huc me semper inuit,
quæ est eius benignitas, nec me (vt spero)
derelinquet. V. Rectè loqueris: nec ille spem
tuam frustrabitur. **S.** Anno superiore didi-
ci in Catone, Spem retine, spes vna hominem
nec morte relinquit. V. Quod retinueris, be-
nè fecisti. est enim egregia sententia, &
homine Christiano digna. **S.** Atqui auctor
eius libri non fuit Christianus. V. Non fuit,

118 COLLOQ. SCHOLAST.

certa res est. S. Vnde igitur sumsit tot pulchras sententias? V. Maxime ex philosophis ethnicis. Nam & ipsi diuino Spiritu illuminati, plurima dixerunt, quæ sunt verbo Dei consentanea, quod tu quoque videre aliquando poteris, si literarum studium prosequere. S. Ego prosequar (vt spero) dummodo ipse Deus det patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter & ex animo, vt illud contingat. S. Quotidie id precor sæpe. V. Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perseverantiam. S. Quod mihi optas, idem tibi precor: & gratias ago, quod me tam fraterne monueris.

COLLOQ. XXXI.

Inuitatio ad lulum. Euentus ludi. Quicquid nobis accidit, est boni consulendum. Ditari aliquem Deo adiuvante. Spe lucri non est ludendum. Ethnicorum doctrina de fortuna. Admonitio careat odio, & inuidia. Solus DEVS est cordium seruator. Exemplum admonitionis mutue.

VBI sunt iuglandes tuæ? B. De quibus loqueris iuglandibus? D. Quas hodie ex præmio accepisti. B. Vbi sunt rogas? quasi verò tibi seruare debuerim. D. Non sic intelligo:

telligo: sed quæro, quid feceris. B. Edi in-
merenda. D. Edisti miser? cur potius non
seruabas ad ludendum? B. Edere malui,
quam perdere. D. Non poteras perdere, nisi
duodecim. B. Fateor. D. Quod si fors tulif-
set, potuisses ducentas aut fortasse plures lu-
crifacere. B. Dubius est (vt vulgo dicitur)
ludi euentus. D. Quid tum? vbiq[ue] parati
esse debemus in vtrunque partem, & boni
consulere, quicquid nobis euenerit. B. Istud
ego scio: sed non sum admodum ludendi
peritus in eo genere. D. Abi, nunquam rem
facies. B. Nemo rem facit, nisi Deo volen-
te: nec ego ditari ex ludo velim. D. Ergo
(vt video) quærendus mihi est collusor alius.
B. Nihil sanè impedio. Sed mane parumper.
D. Quid vis? B. Quid tu vocas? sortem, de
qua hic mihi mentionem fecisti? D. Ipsam
fortunam. B. Quid autem est fortuna? D.
Stultorum opinio. B. De fortuna quid opi-
nantur stulti? D. Nunc mihi non vacat de
hoc tibi respondere: sed vide annotationem
præceptoris in Catonem. B. In quem locum?
D. In illum versiculum.

Indulget fortuna malis, vt lædere possit.

H

B. Vt

B. Vt video, non ignoras, quid sit fortuna.
 D. Satis scio fortunam nihil esse. B. Cur
 ergo dixisti, Quod si fors tulisset? D. Exci-
 dit mihi sic loqui Ethnicorum more.
 Nam eorum libri (vt saepe docet praeceptor)
 pleni sunt eiusmodi impia doctrina. B. Ni-
 hil mirum: nempe illi veram Dei cogniti-
 onem non habuerunt. D. Sed audi mi Baltha-
 zar, si vis amplius disputare, quare tibi ali-
 os disputatores. nam mihi nunc ferò luden-
 dum est: volo tamen prius te vicissim admo-
 nere. B. O quam gratum mihi feceris. D.
 Nónne tu dixisti hæc verba, Dubius est lu-
 di euentus? B. Fateor me dixisse: sed præ-
 muniui. D. Quomodo istud intelligis? B.
 Addidi enim hæc tria verba, Vt vulgò dici-
 tur. D. O astutam vulpeculam. os occlusisti
 mihi. Sed hæc inter nos sine odio aut male-
 uolentia dicta sint. B. Novit Deus vtriusq;
 animum. D. Est enim ille solus cordium
 scrutator. Sed quid tu? vis hic solus otio
 torpescere? B. Cogito, quo lusu me exer-
 ceam. D. Quasi verò sit diutius cogitandum.
 Age, sequere me, dabo tibi mutuò iuglan-
 des. B. Amicè nunc loqueris: sed quando
 reddam?

reddam? D. Ad Calendas Græcas, si non
potes citius. B. O festiūum caput. eamus.

COLLOQ. XXXII.

*Iacobus scribendo occupatus ad repetitionem
frustra inuitatur, pridie enim ludere quam scribere ma-
luerat.*

HENRICVS. IACOBVS.

IACOBE. I. Quid vis? H. Repetamus v-
nā prælectionem. I. Non est mihi otium.
H. Quid habes negotij? I. Volo scribere. H.
Quid scribere paras? I. Dictata præceptoris.
H. Cur heri non scripsisti? I. Quo tempore
scripsissem? H. Quum luderetur. I. At ego
nolebam amittere ludendi occasionem. H.
Ah piger, nihil aliud quam lusiones medita-
ris. Nonne diebus Mercurij & Sabbati ter-
næ sunt horæ liberæ? I. Liberæ quidem sunt,
sed ad lusum destinatæ, deputatæ, attributæ,
assignatæ. H. Immo partim lufibus, aut a-
licui honestæ remissioni, partim studio lite-
rario sunt dicatæ. I. Fateor, duntaxat ijs, qui
H s volunt

122 COLLOQ. SCHOLAST.

volunt immori studijs. H. Non poteris heri
 sesquihoram detrahare de ludo tuo: aut sal-
 tem horam vnicam? I. Tu stude, quantum
 voles: ego verò ludam quandiu licebit. H.
 Per me quidem licebit: sed interim parum
 promouebis in literis. I. Nonne præptori
 satisfacio? H. Vtcunq; . I. Tu igitur, studio-
 se, vis esse præptore ipso seuerior? Omitte
 me tandem: age tuum negotium, ego me-
 um. H. Age, age, vt libet.

COLLOQ. XXIII.

*Hic probi adolescentis admonitio contemnitur
 ab improbo. Scientia res inestimabilis. Misericordia.
 Bona externa perdunt multos. Diuitie sunt Dei do-
 num, Virtutis & scientie professio. Mens bona.*

RODOLPHVS. CAROLVS.

QVando repetes ludum literarium? C.
 Nescio. R. Cur de hac re patrem non
 admones? C. Quid putas me curare? R.
 Parum admodum, vt credo. C. Profectò ve-
 rum dicis. R. Satis est signi, te non amare
 literas. C. Scio legere, scribere, Latine lo-
 qui, saltem mediocriter. quid opus est mihi
 tanta scientia? R. O miserum adolescen-
 tem. sic cine rem contemnis inestimabilem?
 C. Quid

C. Quid tu sic exclamas? unde tibi videor miser? R. Amice, nulla tibi a me orta est iniuria: quod enim tibi dixi, non est conuictum, ne tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contemnis, quod felicitatem parit. C. Lucrum, diuitiae, & voluptas, felicitatem pariunt. Immo ista, multis fuerunt exitio: tamen si diuitiae sunt donum Dei, nec nocent, nisi ijs, qui abutuntur: verum enimvero nulla est homini pretiosior possessio, quam virtus, & rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionatori, vt video. R. Vtinam diuinas conciones audiisses diligenter. C. Hem, obtundis me. nunquid vis? R. Vt bonam mentem det tibi DEVS. C. Ea fortasse tibi est magis opus, quam mihi. Vale.

CO LLOQ. XX XIII.

Blasius de diligentia in literis admonitus, studijs liberalibus artem Mechanicam praefert, idq; patri per praeceptorem cupit indicari.

ANTONIVS. BLASIVS.

Miror ego, quid tibi velis. tu ferè semper es otiosus, aut garrus, aut ineptus. B. Quid vis faciam? A. Vt studeas diligenter.

ter. B. Cur me istud mones? A. Pro meo in
 te amore, tuaq; vtilitate. B. Frustra mones,
 A. quid ita? B. Quia non est mihi animus in
 literis. A. Quid ergo velles? B. Discere a-
 liquam artem aptam ingenio meo. A. Iam
 ne cogitasti, quænam ars tibi placeat potissi-
 mum? B. Iampridem. A. Cur ergo patrem
 non admones? B. Nunquam a usus sum, A.
 Cur non? B. Vereor, ne mihi irascatur. A.
 Roga præceptorem, vt illi dicat. B. Immo te
 oro mi Antoni. dic tu ipse præceptori meis
 verbis, nam verecundia me impedit. Faci-
 ne, quod rogo? A. Faciam certè, idq; liben-
 tissimè. Valde enim tædet me videre te adeò
 remissum. B. O quàm mihi gratum feceris.
 A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tui?
 Oblata occasio me audacem reddet ad men-
 tem meam liberè aperiendam. A. Rectè iu-
 dicas. B. Tu igitur fac promissi memineris:
 deinde renuncia mihi, quid ille tibi respon-
 derit. A. Alioqui essem tibi nuncius inuti-
 lis.

COLLOQ. XXXV.

*Euntes in scholam Latinè colloquuntur. Simile
 gaudet simili. Improborum mores probis odiosi.*

MICHA-

MICHAEL. FABIANVS.

S Alue Fabiane. F. Tu quoq; saluus sis,
 Michael. Quota est hora? M. Mox au-
 dies sonum semihoræ post quintam. F. Bene
 habet: maturè satis aderimus. M. Gaudeo
 me tibi occurrisse, at euntes Latine tantisper
 colloquamur. F. Ea sane est utilis & iucun-
 da exercitatio. M. Quoties incido in aliquè
 ex istis dissolutis nebulonibus, malletm rhe-
 darium offendisse. Non enim per eos mihi
 licet aliquid in via meditari, adeò mihi
 sunt eorum mores odiosi. F. Nihil mirum.
 nam ferè sunt eiusmodi, vt neq; loqui velint
 quidpiam boni, neq; audire sustineant. M.
 Quid cum illis agas, quibus nihil est curæ,
 nisi vt suas libidines expleant? F. Nihil aliud
 crepant, nisi suas cupidias, & meras com-
 potationes in secretis cauponulis. M. Etiam
 nos irrident plenis buccis, quòd Latine per
 vicos loquamur. Illud verò est omnium pes-
 simum, quòd nusquam se patiuntur admo-
 neri. F. Quia scilicet (vt ait Propheta) non
 est timor Dei ante oculos eorum. M. Si quid
 occæperis amicè commonere, statim audi-
 es, Tace concionator, obtundis me. Quòd
 si di-

126 COLLOQ. SCHOLAST.

xeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad obseruatorem: Oh, ego istuc non curo, in-
quiunt: tu non audebis. Nam si me accusa-
res, non ferres impune. F. Immo verò te
continuò verberabunt, si locus erit semotus
ab arbitris. M. Profectò quum quidam eo-
rum me nuper offendisset in quodam reces-
su, impegit mihi in vtranq; malam duos in-
gentes colaphos: & aufugit continuò: F.
Quid tu, quæso, interea? M. Quid istud
quæris? tam illud subitum fuit, vt vix homi-
nem aspicere potuerim. F. Sed qui tam citò
& sensim ad scholam peruenimus? M. Sic
ferè confabulantibus vsu venire solet. F. A-
gè, ingrediamur sine murmure & strepitu,
ne studentes offendamus.

COLLOQ. XXXVI.

Vestis mutatio commoda.

PHILEMO. AMBROSIVS.

VNde adfers istam tuniculum? A. Do-
mo. P. Quid vis facere? A. Volo indu-
ere. P. Nunc non est mutandi tempus. A.
Quando igitur? P. Cras mane, quum sur-
ges è lecto. A. Bene mones: expectabo.

COL

Antonius & Daniel colloquuntur de matrimonio. Adolefcens doctus & bene moratus. Puella bene instituta. Exemplum prosperi coniugij.

ANTONIUS. DANIEL.

EVge, audiui sororem tuam nupsisse. D. Verum audisti. A. Quis est maritus eius. D. Quidam ciuis Basiliensis, honestis parentibus progenitus. A. Estne diues? D. Sic habetur: sed tamen pater meus hæc longè pluris facit: primùm, quòd ille sit bene moratus adolefcens: deinde, quòd non solum doctissimus, sed etiam bonarum literarum amantissimus: denique, quòd verus Deicultor, & Christianæ religionis summus observator. A. Mihi narras egregios adolefcantis titulos. O felicem sororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta est. D. Felicem sanè non abs te re dixeris: si quidem bonum illud perpetuò sic agnoscat, vt semper meminerit ex Dei bonitate profectum esse, ob idq; immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam. D. Ita spero quidem. sic enim à parentibus semper instituta est in doctrina Christiana. Sed me
iam

iam aliò reuocant domestica negotia. Ergo vale mi Antoni. A. Tu quoq; bene vale, suauissime Daniel. D. Numquid vis? A. Vt verbis meis dicas salutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri matriq;, & ipsi nouæ nuptæ: meq; illi gratulari faustum illud coniugium. D. Ego verò id faciam, & quidem libentissime.

COLLOQ. XXXVIII.

Henricus conferre querit de concione sacra: Gerardus recusat atq; offenditur. Exemplum in morum dissimilitudine.

HENRICVS. GERARDVS.

Hodie te non vidi in concione: quid illud sibi vult? G. Quid sibi velit, nescio: ego tamen interfui. H. Narra mihi, quæ mandasti memoriæ. G. Non est tuum à me rationem exigere. H. Ego quidem non exigo: verum id rogo, vt memoriæ causa conferamus vnâ. G. Malim nunc solus recordari. Audies me (si voles) quum præceptor ante prandium nos interrogabit. H. Quid mali esset, si nunc inter nos ea de re cōferemus? G. Nihil mali esset, fateor: sed nunc mihi non libet. H. Tua igitur te libido regit,

regit. C. Omitte me : cur molestus es. H. Omitto sanè, sed audi vnum verbum. Non decet puerum esse tam morosum. G. Nec puerum decet esse tam molestum.

COLLOQ. XXXIX.

Admonitionem bonam puer bonus in bonam partem accipit : & gratias habet monitori

RICARDVS. LVCIVS.

Quid fecisti regula mea ? L. Reliqui in pergula superiore. R. Cur eam reliquisti ? L. Oblitus sum. R. Non rectè factū : sed tu sic ferè soles, si quid tibi fuerit commodatum. L. Piget me negligentia meā. R. Non satis est dolere, nisi mores mutare velis. L. Deum precabor, vt mihi mutare velit. R. Si sapias : alioqui nemo tibi posthac commodare volet. L. Habeo gratiam, quòd me tam amicè monueris. R. Inunc repetitum meam regulam : est enim ea mihi opus ad ducendas in charta lineas. L. Nunc eo. R. Refer ad me in cubiculum. L. Mox habebis.

COLLOQ. XL.

Admonitus monitionem vicissim monet. Su-

I spectus

130 COLLOQ. SCHOLAST.

*ſpectus caueas, ne ſis miſer omnibus horis: Nam timidus
& ſuſpectis aptiſſima mors eſt. In ſpecioſos.*

EMERICVS. BARTHOLDVS.

CVR ſolus rides? *B. Quid tua? E. Quia
fortaſſe rides me. B. Vnde tibi orta eſt
iſta ſuſpicio? E. Quia malus es. B. Omnes
quidem mali ſumus: at ego te peior non
ſum. Nemo igitur ridet, niſi aliquem irri-
deat? E. Non ſic intelligo: ſed qui ſolus ri-
det (vt ſæpe audiui) aut ſtultus eſt, aut ali-
quid mali cogitat. B. Iſta ſententia cuius ſit,
neſcio: ſed cuiuſcunq; ſit, non eſt perpetuo
vera, tamen admonitionem tuam in bonam
partem accipio: teq; moneo viciffim, vt ca-
ueas ſuſpicioſus eſſe. Nam timidus & ſuſpe-
ctis aptiſſima mors eſt. vt eſt in morali no-
ſtro carmine. E. Memini: boni tamen con-
ſulo admonitionem tuam.*

COLLOQ. XLI.

*Nathanael Macarium monet, ne ſit curioſus alia-
enarum rerum percontator. Horat. Percontatorem ſu-
gito, nam garrulus idem eſt: Nec retinent patulae com-
miſſa fideliter aures. Exemplum in percontatores.*

NATHANAEL. MACARIVS.

VNde venis? *M. Domo. N. Quid agi-
tur*

LIBER SECVNDVS. 131

tur domi vestræ? M. Nihil tua refert. N. Fateor: sed familiares sic rogare ferè solemus, perinde quasi rogemus, Vt valeatis? Quomodo se vestræ res habent? M. De re aliena nimium percontari non decet. N. Taceo: sed videris mihi pro ætate nimis sapere. M. Nihil meum dico: id audiui sæpe. M. Ego quoq; non semel audiui. M. Cur ergo non vteris? N. Quia non semper in mentem venit. M. Immo quia tu es percontator: quæ res non sine causâ datur vitio. N. Habeo gratiam, quòd me adeò amicè moneas: posthac, adiuuante Deo, cauebo ineptus esse. M. Ita paulatim sapiēs.

COLLOQ. XLII.

Admonitio de ciuilitate morum.

HVLDERICVS. PETRONIVS.

H. Eus tu, præceptor adest. P. Quid tum?
H. Respice ad illum. P. Quamobrem?
H. Vt ei caput aperias, & venientem salutes.
P. Ita decet facere: sed aliud cogitabam.
H. Tace.

COLLOQ. XLIII.

Latinus sermo colloquijs exercetur. Colloquiorum materia. Otiosus sermo qui sit. Docilitas.

I 2 PON-

Vnderedis? M. Foris. P. Cur exieras?
 M. Redditum vrinam. P. Qualis est
 coeli facies? M. Nebulosa. P. An regelat?
 M. Sic resoluitur gelu, vt niues omnino li-
 quefcant. P. Etiamne pluit? M. Senti ali-
 quid supernè destillare. P. Fortasse in tran-
 situ, è stillicidio tecti. M. Immò è nubibus,
 scio: quòd si non credis, vife tu ipse. P. Qua-
 si ego tibi non credam in re tantilla. M. Cur
 igitur dubitare videbaris? P. Vt pluribus
 verbis tecum fabularer. M. Quorsum
 id pertinet? P. Ad Latinum sermonem ex-
 ercendum. M. Sed interim sæpe otiosa ver-
 ba dicimus, à quibus omnino abstinendum
 Christus præcipit. P. Tota erras via in
 præcepti intellectu. M. Cur istud di-
 cis? P. Quia non est otiosus sermo, qui ad
 aliquam institutionem refertur, præsertim
 vbi agitur de bonis & honestis rebus: qualia
 sunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Vi-
 deris mihi rectè sentire: proinde facile tibi
 assentior. P. Sed hæc hæcenus. instat nobis
 aliud negotium. M. Age, desinamus.

COLLOQ. XLIII.

Exemplum

Exemplum obliuionis.

TIBVRTIVS. BONIFACIVS.

S Cintu, quota sit hora? B. Non certum
 scio: sed video instare cœnæ tempus. T.
 Me miserum. oblitus sum adire matrem,
 quæ iusserat. B. Curre, curre: opportune
 venies, vt cœnes domi. T. Rectè mones: eo
 rogatum veniam. Eccum hypodidescalum.
 T. Optimè adest.

COLLOQ. XLV.

*Rolandus & Lambertus de scalpello recens em-
 pto colloquuntur. Res inuenta restituenda est Domino,
 si cognosci potest. Inuentori dandum aliquod præmi-
 um, Deus precandus & laudandus.*

ROLANDVS. LAMBERTVS.

Q Vid ais de scalpello, quod emeram ti-
 bi nudiustertius? est ne satis bonum?
 L. Immò verò est optimum sed (me mise-
 rum.) parum absuit, quin perdiderim. R.
 Eho. quid ais? quomodo id accidit? L.
 Quum redirem foris, exciderat mihi in-
 uico. R. Vnde exciderat? L. E theca mea,
 quam imprudenter apertam reliqueram. R.
 Quomodo recuperasti? L. Affixeram statim
 chartulam valuis ianuæ: post prandium

I 3

quidam

134 COLLOQ. SCHOLAST.

quidam puer sextæ classis mihi retulit. R. Vtinam omnes tam fideles essent, qui res amissas reperiunt. L. Profectò pauci sunt, qui restituant, si modò sit res alicuius pretij, R. Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? Est enim furti species, si quis rem alienam inuentam retineat, modò sciat, cui reddenda sit. R. At pleriq; putant se iure possidere, quidquid amissum inuenerint. L. Errant illi quidem grauissimè. R. Verùm (vt redeamus ad inceptum sermonem) quid dedisti puero, qui scalpellum tuum inuenerat? L. Dedi sextantem, & nuces aliquot iuglandes: laudaui præterea, & paucis admonui, idem semper esse faciendum. Rectè fecisti. sic enim libentiùs reddet aliis, si quid repererit. Sed quid si perdidisses? L. Aequo animo tulissem: & mihi emissem aliud. R. Itane æquo tulisses animo? L. Certè non sine aliqua molestia. R. Non igitur æquo animo: sed nolo te arctius urgere. L. Non sumus theologi. R. Quid ergo? L. Grammaticuli. R. Et quidem imperiti. L. Tanto diligentius Deum precari debemus, vt per Euangelium suum nos liberet

ret ab ignorantia tenebris, in quibus & versati sumus, & adhuc versamur. R. Id verò faciemus, si sanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & sæpe à concionatoribus. L. Vide, quantum profuerit nobis scalpelli mei amissio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor, primum, quòd tibi rectè emerim: deinde quòd amissum recuperaueris. L. Habeo tibi gratiam mi Rolande. R. Quin Patri nostro coelesti sit laus, & gratiarum actio. L. Amen.

COLLOQ. XLVI.

De pennis ad scribendum acuendis. Pennarum bonarum notæ.

MELCHIOR. CASPAR.

M IHI non videris nimis occupatus. C. Mediocriter. M. Quid si mihi ex-
 tuas duas aut tres pennas? C. Satis sit tibi,
 si vnam acuero in præsentia. Sùntne no-
 uæ? M. Nouæ quidem, sed paratæ vlg; dum
 acuantur. Iam enim leuigati, eandem re-
 scidi, detraxi plumulas. C. Ostende, "profe-
 ctò sunt optimæ, & ad scribendum aptissi-
 mæ. M. Vnde id nosti? C. Quia sunt caule
 I 4 amplo

*ex auctoritate
 marburi.*

*ad scribendum
 optimæ sunt
 vnde ab eis
 scriptum.*

foris n. felle.
amplo, firmo & nitido. Nam molles, & quæ
caulem breuiorem habent, parum sunt ad
scribendi vsum habiles. M. Gaudeo me vti-
liter emisse. C. Non abs re, sed quanti? M.
mei opus fuit
Pro his tribus dedi quadrantes duos. C. Sin-
gulas igitur binis emisti denariolis. M. Res
apparet. Est vile pretium pro rei bonitate. C.
De quo emisti? M. De quodam circumfora-
neo C. Apud huius oppidi mercatores sin-
gulæ, et quidem minus bonæ, venduntur sex-
tantibus. M. Et tamen audent interdum di-
cere, pluris sibi constare Lugduni. C. Ea fe-
in fion
rè est mercatorum consuetudo. nihil enim
proficiunt, nisi admodum mentiantur, vt
ait Cicero. M. Sed agè, ne te diutiùs remo-
rer, agamus quod instat. C. Citò expediero:
aspice me diligenter, vt discas aliquando.
M. Aspicio intentis oculis: sed mihi opus ef-
fet spatio paulò longiore. C. Istud etgo fiet
in cubiculo, si quando me velis inuisere. M.
Quo tempore? C. Post scholæ missionem:
hoc est, hora nona matutina, vel quarta po-
meridiana. Nunc habes pennas duas, rectè
(ni fallor) in vsum tuum accommodatas.
Hanc tertiam in aliud tempus tibi inte-
gram

gram seruabis. M. Accipe tibi., si placet. C.
 Quin tibi serua: domo adferuntur mihi fa-
 tis multa. M. Ago tibi quantas possum grati-
 as. vale. C. Incolumem te conseruet Deus.
 Sed heus, ne parcas vnquam labori meo.
 M. Tu quoq; & me & rebus meis vicissim
 vttere, si quid opus fuerit. terum vale.

COLLOQ. XLVII.

*Breuis confabulatio sed doctrina plena. Vir bo-
 nus & prudens occasionem docendi capit è re minima.*

P V B L I V S . B O N I F A C I V S .

V Nde veniebas modò? B. E culina. P.
 Quid illuc iueras? B. Vt me caleface-
 rem. P. Tu, credo, libentiùs es in culina,
 quàm in schola: nònne? B. Nihil mirum: in
 schola non est ignis, sicut in culina. P. Abi,
 sapi. B. Vtinam tam saperem in diuinis re-
 bus, quàm in cura corporis. P. Fac sapias.
 B. Quomodo. P. Studio, cura, labore, dili-
 gentia. B. Non parco labori. B. Rectè facis:
 sed est tempus expectandum, cuius progres-
 su fiunt omnia. interea precan dus est Deus
 assiduè. B. Benè mones: vtinam ille studia
 nostra promoueat in gloriam sui nominis. P.
 Id faciet, si pergamus eum colere diligenter.

I s COL-

138 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XLVIII.

Cornelius à præceptore matrem inuisere prohibitus, ut æquo animo maueat è Petro persuadetur. Præceptores pueris melius consulunt, quam ipsi putant.

PETRVS. CORNELIVS.

Quid tecum cogitas Corneli? C. Libenter irem domum. P. Quid eò? C. Ut me in his diebus parumper recreare cum matre. P. Quid obstat, quò minus eas? C. Præceptor non vult permittere. P. Melius tibi consulit quàm ipse putas. C. Quomodo? P. Nam interea perderes multum temporis: & quum redisses, tibi doleret. Nonne verum dico? C. Profectò sic est. P. Mane igitur, si sapias. C. Parebo tuo consilio, quia mihi rectum videtur. P. Nollem sciens malum tibi consilium dare. Atque vtinam, quod suadeo, succedat tibi prosperè. C. Spero ita fore, Deo volente.

COLLOQ. XLIX.

Ab amico quidam mutuo assen impetrat. Obiter mentio fit de providentia Dei.

MARTIALIS. BLASIVS.

Quantum habes pecuniæ? B. Assen cum semisse. tu verò? M. Non tantum.
B. Quan-

LIBER SECVNDVS. 139

B. Quantum igitur? M. Vnicum assem. B. Vis mihi dare mutuò? M. Est mihi opus. B. In quem vsum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie reddam tibi. M. Addendum fuit, Deo iuante. B. Sic docet præceptor, sed non possum assuescere. M. Fac, assuescas. B. Quomodo id fiet? M. Si sæpe cogites, nos à Deo sic pendere, vt nihil possimus sine eius auxilio. B. Bonum mihi das consilium. M. Quale mihi dare velim.. B. Sed (vt ad propositum redeamus) dabis mutuò istum assem? M. Miror te mutuò petere, qui plus habeas, quàm ego. B. Est quidam scholasticus hâc transiens, qui librum venalem ostendit. M. Quid tum? B. Cupiebam emere, quia vilius indicat, quàm noster bibliopola. M. Accipe: sed quaeso, vnde tam citò reddes? B. A cœna ibo domum, vt à matre petam. M. Quid si dare nollit? B. Nihil cunctabitur, quum librum ostendero.

COLLOQ. L.

Macarius & Eusebius conferunt annos suos. Laudatur docti pædagogi diligentia: item boni patris prudentia, in liberorum instituendorum cura, Exemplum exercitationis in lingua à teneris annis.

MACA-

Cardinalis MACARIUS. EVSEBIUS.

QUOT annos habes? **E.** Tredecim, ut a matre accepi. tu verò? **M.** Equidem non tot habeo. **E.** Quod igitur? **M.** Deest vnus. **E.** Sunt ergo duodecim. **M.** In promptu est ratio. **E.** Sed frater tuus quotum agit annum? **M.** Quintum. **E.** Quid ais? iam Latine loquitur? **M.** Quid miraris? semper habemus domi pædagogum & doctum & diligentem: semper nos Latine loqui docet: nihil Germanicum effert, nisi aliquid declarandi causa: quinetiam Patrem non audemus, nisi Latine alloqui. **E.** Nunquam igitur Germanice loquimini? **M.** Solum cum matre, idq; certa quadam hora, quum illa nos ad se vocari iubet. **E.** Quid agitis cum familia? **M.** Cum familia rarus est nobis sermo, & quidem tantum in transitu, & tamen famuli ipsi nos Latine loquuntur. **E.** Quid ancillæ? **M.** Si quando usus postulat, ut eas alloquamur, utimur sermone vernaculo, ut solemus cum ipsa matre. **E.** O vos felices, qui tam diligenter docemini. **M.** Est Deo gratia, cuius dono patrem habemus, qui curet.

qui curet nos tam accurate erudiendos. E.
 Certè eius rei laus & honor vnico cœlesti Pa-
 tri debetur. M. Sed quid agimus, iam audio
 recitari catalogo. Ergò festinemus.

COLLOQ. LI.

*Seruatijs Ludouico agrotans suadet vt quiescat,
 Paret Ludouicus.*

SERVATIJS. LVDOVICVS.

Quid tristis es Ludouice? L. Aegreto. S.
 Quid morbi est? L. Nescio. S. Sed tamē,
 estne gravis morbus? L. Non admodum,
 gratia Deo. S. Quid nam tibi dolet? L. Ca-
 put. S. Quid? totūne caput? L. Non certè.
 S. Quæ pars igitur? L. Nescio nomen. S. est
 ne vertex? L. Non est. S. Quid ergo? vtrum
 sinciput, an occiput? L. Hæc pars anterior.
 S. Est ergo sinciput. L. Quid igitur faciam?
 S. Quiesce benè, mox sanus eris. Sic enim
 à matre accepi, nullum esse præsentius re-
 medium capitis doloribus, quam quietem.
 L. Atqui varij sunt morbi capitis. S. Et va-
 ria fortasse remedia, sed quid est facilius,
 quàm id tentare, quod dixi tibi? L. Experiri
 quidem nihil (Vt spero) nocebit: sed vbi
 quiescam? S. Domi vestræ in lecto. L. Mater
 non finet.

142 COLLOQ. SCHOLAST.

non sinet. S. Immò, si dixeris te agrotare. L. Atqui me putabit simulare. S. Fieri potest: sed quid dubitas periculum facere? L. Bonum consilium. S. Vtere, si vis. L. Faciam profectò. S. Enimuero, si sapias. L. Sed vnum restat. S. Quid est? L. Impetranda est à præceptore venia. S. Adj, & pete. L. Quid si nolit dare? S. Imo facillimè. L. Qui scis istud. S. Quia satis est credulus nobis, nisi qui aliquoties illum fefellerunt. S. Ito igitur fidenter. L. Nunc eo. S. Sed heus, prius meditare: quid sis dicturus: ne forte loquendo hæreas. L. Benè mones: non accedam imparatus.

COLLOQ. LII.

Paulus & Timotheus certant, uter melius pronunciet aliquid eorum, quæ in schola edidicerint, Solomo iudex. Exemplum honesti studioforum certaminis.

PAVLVS. TIMOTHEVS. SOLOMŌ

I V D E X.

Optatus mihi ades, Timothee: quærebam, qui mecum certare vellet: sed omnes ad lusus certamen currunt. tu vero quid ais? T. Quid ego malim, quàm tecum de nostris

de nostris studijs pacificè contendere? P. Sed quod petis certandi argumentum? an de repetendis Ciceronis epistolis? T. Malo de Catone. P. Quamobrem? T. Quia restant mihi ediscendæ aliquot prælectiones de Cicerone. Scis enim, me ægrotasse ferè duas hebdomades. P. Memini. Vis igitur dicamus secundum librum moralium distichorum? T. Est longus nimis in hanc horam. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquandiu ludendum est, vt corpus exerceamus ad valetudinem conseruandam. P. Dicamus ergo librum tertium, qui est breuissimus. T. Sed iudicem volo. P. Præsto est Solomon, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur, Salomon, audire nos? S. Quid dicturi estis? P. Tertium librum distichorum moralium. S. Nonne alternis dicetis? T. Scilicet suum vterque distichum. S. At pueri (ne erretis) nolo vos audire, tanquam iudex. P. Cur non? S. Ne fortè mea sententia alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adiutor? S. Notabo in chartula diligenter vtriusque lapsus: deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? S. Ille

144 COLLOQ. SCHOLAST.

S. ille vtri videbitur, victoriam & præmium adiudicabit. P. Eris igitur nobis tantum testis.
 S. Sic intelligo. T. Optima fanè videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde probatur. Sed vnum restat. T. Quid est? S. Vultisne præter lapsos manifestos, hæitationes etiam notare?
 T. Sic volunt præceptoris leges super hac re.
 S. Date mihi librum in manum, vt certius obseruare possim. P. Tene meum. T. Incipiam ne. P. æquum est, quia tu à me prouocatus es.
 T. Audi (quæso) Solomon, sed diligenter.
 S. Tu verò caue dicas negligenter.

*T. Hoc quicunq; cupis carmen cognoscere lector,
 Hæc præcepta feres, quæ sint gratissima vita.*

*P. Instrue præceptis animum, nec discere cesses,
 Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.*

*T. Commoda multa feres: sin autem spreueris illud,
 Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse,*

P. Quum rectè viuas, ne cures verba malorum.

*Arbitrij nostri, &c. Sic pergunt ab finem vsq; libri
 tertij.*

COLLOQ. LIIII.

*Petrus & Matthæus de reditu à vindemia deq;
 uuis allatis colloquuntur.*

PETRVS. MATTHÆVS.

G Ratulor tibi reditum Matthæe, quando redisti

redisti rure? M. Heri post meridiem.

P. Quid mater? M. Quemadmodum illa me

secum duxerat, ita reduxit. P. Nonne ve-

nit in equo? M. Et quidem solutario. P.

Tu verò? M. Quid rogas? eram illi à pedi-

bus. P. Non tibi fuit molestus labor itineris?

M. Nulla mihi fuit via difficilis: adeo erat

iucunda in urbem reditio, quid quæris? no-

luissem eques venire. P. Quantum distat

hinc villa vestra? M. Quatuor miliaribus,

isq; non admodum longis. P. Sed iam satis

de reditu, nunc aliud agamus. Fuiſtine

memor promissi tui? num redisti vacuus?

M. Attuli vuarum quantum potui. P. Quan-

tum igitur? M. Quasillum. P. Hui, quasil-

lam. tibi igitur vni? M. Imò nobis duobus.

P. Quid duobus tantillum? M. Non poterā

ferre amplius, pro viribus corpusculi mei:

quòd si robustus essem, asini onus asportaf-

sem. mater enim facile permittebat. P.

Quam vellem adfuisse. M. Ego & mater te

plurimum desiderauimus. Sed esto animo

bono: ea reliquit famulum ruri, qui am-

plissima corbe onustus veniet: tum illa tibi

dabit affatim. P. ahæ, nunc optata loque-

K ris,

146 COLLOQ. SCHOLAST.

ris, mi Matthæe. M. Eamus domum ad nos, videbis quasillum nostrum adhuc (vt spero) integrum. P. O lepidum caput. nam & cupiebam ire salutatum matrem tuam mihi carissimam. M. Profectò illi gratissimum feceris. P. Eamus igitur.

COLLOQ. LIIII.

Dives ex occasione pauperi opem pollicetur. Deus hominum opera nos nec opinantes inuat. Deus afficit animos ad bene agendum. Deus hominum affectus gubernat. Exemplum insigne caritatis erga pauperes.

ANTONIVS. BERNARDVS.

Quid hîc solus cogitas? B. Meam deploro miseriam. A. Quæ nam te afficit miseria? B. Heu (me miserum) ecce, mutauimus classem: nec est mihi pecunia, vnde libros emam. A. An non tibi dat pater? B. Dat quidem interdum, sed parcè nimis. A. Est igitur auiarus. B. Non sequitur. A. Quid igitur impedit, quò minus tibi pecuniam suppeditet? B. Paupertas: præterea quum peto, miratur tot nobis opus esse libris. A. Nihil mirum, præsertim ^{cum} ~~quum~~ sit pauper: sed interim esto animo bono, nec te afflictes, quæso. Dabo operam, vt te inueter

ter

ter meus, libenter enim largitur pauperibus:
 præsertim ijs, quos nouit bonarum literarũ
 studiosos esse. B. O me felicem, si tua opera
 me Deus adiuuerit. A. Iuuabit, spero: sed
 tu interim precare illum diligenter, vt mei
 patris animum erga te affectum reddat. B.
 Rectè mones, Nam (vt sæpe audiui è sacris
 concionibus) solus est Deus, qui hominum
 corda gubernat ac dirigit. A. Ita res habet.
 B. Vale mi Antoni, qui mihi animum red-
 didisti. A. Tu quoq; Bernarde vale. Sed dic
 mihi, quæso, quantum nummorum tibi o-
 pus est? B. Si duos haberem decusses, abun-
 de mihi esset in præsentia. A. Tace: cras (vt
 spero) diuinum auxilium senties.

COLLOQ. LV.

De frigoris acerbitate & hypocausti incommodo.

PHILIPPVS. VVERNERVS.

QUò nunc is? Vu. In hypocaustum. P.
 Quid eò? Vu. Hòccine rogandum est?
 non frigus sentis? P. Quotusquisq; nunc
 non sentiat, quum adeo sit acerbum? sed
 ego malim me in culina calefacere. Vu. At-
 qui præceptor vetuit. B. Non ignoro, sed

K 2

rogabo

148 COLLOQ. SCHOLAST.

rogabo veniam. Vu. Cur non vis in hypocauſto caleſieri? P. Vapores clibani tentant mihi caput, quod alioqui infirmum ſatis habeo: vnde ſit, vt facile ex capite laborem. Vu. Ego quoq; ſic aliquando fui: ſed paulatim aſſueſceci me ad ferenda hypocauſti incommoda. P. Et ego (vt ſpero) me aſſuefaciam: verum præſtat id fieri horis pomeridianis, vbi tantus ille æſtus deferbuerit. V. Sed nunc tempus non eſt hîc philoſophandi diutius, iam mihi dentes frigore crepitant.

COLLOQ. LVI.

Attingitur differentia inter hortum & hortos. Rerum nomina renere non ſatis eſt, niſi res ipſas cognoſcamus.

SEBASTIANVS. THEOBALDV.S.

QUæ ſunt arbores in horto veſtro? T. Hortum habemus ſuburbanum, in quo ſunt olera, quibus veſcimur quotidie: præterea ſunt in fundo noſtro horti varijs arboribus conſiti. S. In horto quæ ſunt olera? T. De hoc mater melius reſpondere poſſet. Nam illic sæpe verſatur, aut ferendi cauſa, aut ſarriendi, aut aliquid colligendi. S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T. Parum

T. Parum prodesset nomina tibi recensere, nisi res ipsas videres. quin eamus in rem presentem. S. Potes ire, quando libet. T. Possum quidem, matre permittente. S. Fac, amabo, permittat, sed ea lege, vt me tibi comitem assumas. T. Id facillimè fiet: tantùm hic me expecta: mox rediero. S. Quid si ea domi non est? T. Tamen huc tibi renuntiabo. S. Benè vertat Deus.

COLLOQ. LVII.

Amicus amico pecuniam vtrò offert. Beneficium voluntarium. Humana beneficia diligentius quàm diuina expendimus. Exemplum liberalitatis rarissimum.

PAVLVS. CAROLVS.

Hodie pecuniam à patre accepi: si tibi fortè est opus. C. Nihil nunc opus est mihi: sed tamen gratiam habeo maximam, quòd tua liberalitate vtrò mihi offers beneficium. quotus enim quisque id faciat? P. Credo esse paucissimos: tu me tamen non semel beneficijs prouocasti. C. Adeò parua illa fuerunt, vt non sint commemoratione digna. P. Non est paruum beneficium, quod ab optima voluntate profectum sit. C. Vtinam Dei erga nos beneficia tam expendere-

K 3 mus,

150 COLLOQ. SCHOLAST.
mus, quàm solemus hominum. P. Faxit ille, ut
in ea cogitatione nos exerceamus & sapius
& diligentius. C. Illud profectò necesse est,
si volumus eius benignitatem sapius expe-
riri.

COLLOQ. LVIII.

Fabianus Bonifacio vult dictata describere. Bonifacius permittere non audet, ne à præceptore arguatur. Nec fallendum nec mentiendum est. Præstat puerum timidiores esse, quàm audaciorem.

FABIANVS. BONIFACIVS.

Quid agis? B. Scribo. F. Quid scribis?
B. Describo dictata præceptoris. F.
Quanam? B. Hesternæ. F. Quid? non ade-
ras? B. Immo aderam: sed non poteram ma-
gistrum dictantem assequi. F. Quæ res te im-
pediebat? B. Quod satis commodè non se-
derem. F. Veneras ergo serius. B. Istud est.
F. Cedo commentarium tuum, egomet tibi
scribam. B. Quid faciam lucris? F. Ego citi-
us quàm tu descripsero: post ludemus vnâ,
ut concessit præceptor. Da (inquam) libel-
lum tuum. B. Libenter id quidem facerem,
sed non audeo. F. Quid times? B. Edictum
præceptoris. F. Quod mihi edictum narras?

B. Ne

B. Nescis eum vetuisse, ne quis sine permis-
 su eius alteri scribat? F. Id ego probè memi-
 ni: sed vnde hoc sciet? B. Rogas? quum e-
 mendandi caussa, scripturæ rationem exigit
 tum captus ero. Nouit enim manum meam:
 præterea neq; fallendum est, neq; mentien-
 dum. F. Verbo Dei vtrunque vetamur. B.
 Quid ergo responderem præceptori, quum
 ille negaret me ista scripsisse? F. Non eò res
 euadet. spero. B. Nolo tua spe tantum subi-
 re periculum. F. Vah. nimium timidus es:
 nunquam rem facies. B. At tu forsitan au-
 dacior. F. Tu igitur scribe, quantum voles:
 ego ad ludendum me confero. B. Abi quæ-
 so: iam vnā paginam descripsissem, nisi
 me interpellasses. F. At interim aliquid pro-
 ficimus, dum Latine fabulamur.

COLLOQ. LIX.

*De accepta pecunia, & mutuo facile data. A-
 micus verus. Exemplum animi ad bene merendum prom-
 ptissimi.*

BERTHOLDVS. PROTASIVS.

V Enitne pater ad mercatum hodie-
 num? P. Hodie manè conuenit me,
 quum adhuc è lecto surgerem. B. Nihil

K 4 ab eo

152 COLLOQ. SCHOLAST.

ab eo petisti? P. Immo pecuniam. B. Et numerauit? P. In præsentia. B. Quantum obfecro? P. Viginti asses. B. Papæ asses viginti? quid sit, vt audeat tibi tantum pecunie committere? P. Quia nouit me dispensatorem frugi. Siquidem semper illi reddo rationem vsq; ad teruncium. B. Sed ægre fortasse imperastis. P. Immo facillimè, atq; adeo cum gratia. B. O mitem parentem. P. Certè mitissimum. B. Sed (vt ad rem) quid facies ista pecunia? P. Emam libros, & alia mihi necessaria. B. Potesne mihi aliquid mutuo dare? P. Possum, si modo eges. B. Nisi egerem, non peterem. P. Quantum vis à me accipere? B. Quinq; asses. P. Accipe. B. O verè amicum animum. P. Amicus verus non est, nisi qui amicum iuuat in tempore: si tamen habet, vnde iuuat. B. Amicus certus (vt est in prouerbio) in re incerta cernitur. P. Quando reddes mutuum? B. Vbi primum pater in hanc urbem venerit. P. Quando venturum speras? B. In mercatu proximo, nempe ad octauum diem Septembris.

COLLOQ. LX.

*Pædagogus ad exercendam suorum discipulorum
memoriam,*

memoriam, à quodam eorum exercitationis matutine rationem exigit. Narrat puer ordine & distinctè singula, idq; memoriter, & audientibus condiscipulis. Exemplum ad pueros in simplici oratione exercendos: vt puro sermone paulatim assuescant.

PAEDAGOGVS. PVER.

Hodie manè quota hora expergefactus es? Puer. Ante lucem; quota hora, nescio. Pæ. Quis te expergefecit? Pu. Venit excitator hebdomadarius cum laterna sua, pulsauit acriter ostium cubiculi; quidam aperuit; excitator accendit nostram lucernam, elata voce inclamauit; experrecti sunt omnes? Pæ. Narra mihi ordine, quid egeris ex illo tempore vsq; ad finitum ientaculum. Vos pueri, auribus atq; animis diligenter attendite; vt discatis hunc vestrum condiscipulum imitari. Puer. Experrectus surrexi è lecto, indui tunicam cum thorace, sedi in scabello, accepi femoralia & tibialia, vtraq; indui, calceos calceauì, femoralia ligulis astrinxi thoraci, tibialia periscelide ligauì supra crura, cingulo me præcinxì, caput diligenter pexui, aptauì capiti pileolum, togam indui; deinde egressus cubiculum-

biculum, descendi infra, vrinam in area reddidi ad parietem: accepi frigidam è situla, manus & faciem laui, os & dentes collui: deterfi mantili manus & faciem. Interea signum ad precationem datur minore tintinnabulo: in aulam priuatam conueniunt, precamur vnà; accipimus ordine ientaculum à famulo culinario: ientamus in triclino sedentes & quieti, sine murmure, siue strepitu. quos audiui ineptè garrientes, aut verba loquentes otiosa, aut etiam lasciuientes vidi, amice admonui: qui non paruerunt admonitioni, detuli ad obseruatorem, vt eos notaret. *Pa.* Nemone vobis præerat, dum ientaretis? *Pu.* Immo hypodidascalus. *P.* Quid agebat interea? *Pu.* Ille Per mediam aulam ambulabat, tenens librum in manibus, & identidem monens obseruatorem, vt notaret ineptè garrientes. *Pa.* Nullum ne igitur verbum tunc licet emitte? *Pu.* Immo licet: verum ij demum notari solent, qui diu & multis verbis ineptè & sine vllò fructu confabulantur. Cæterum licet omnibus iucundos inter se tractare sermones de bonis & honestis rebus; dum tamen id

men id modestè fiat, citra clamorem & contentionem. *Pæ.* Haftenus satisfacisti mihi : cætera narrabis à prandio, nisi aliquod negotium interuenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, ne magistro in mora simus. *Pu.* Audiui modò signum dari. *Pæda.* Opportunè datum.

COLLOQ. LXI.

Prosequitur puer narrationem ante prandium inceptam.

PAEDAGOGVS. PVER.

VB I finiuisti narrationem ante prandium? *Pu.* Quum vellem finem imponere de ientaculo, tu me interpellasti præceptor. *Pæ.* Perge igitur narrare ordine reliqua. *Pu.* Dum ientandi finem facimus, datur publicum signum posterius. Sumit quisq; libros, imus in aulam communem, recitantur de more catalogi singularium classium; qui adsunt, ad nomen respondet, ego quoq; respondeo. absentes notantur in catalogis ab ipsis nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione, ludimagister pulpitum ascendit, vt precetur, iubet nos attentos esse: tumque publicè precatur; vbi precatus est, Re-

cipite

cipite (inquit) vos in suum quisq; auditori-
 um. Conueniunt omnes, ego item venio
 cum meis condiscipulis, Sedeo in loco meo:
 præceptor ingreditur, inquit de absenti-
 bus, deinde sedet in cathedra sua, & iubet
 pronuntiari auctoris scriptum. Pronuntia-
 mus terni clara voce, vt solemus quotidie.
 Tum iubet, vt reddamus interpretationem:
 aliquot ex rudioribus legunt singuli: nos alij
 reddimus terni, idq; memoriter: præter eum,
 qui verba ipsa auctoris præit nobis ordine.
 Tandem præceptor exigit Germanicam ver-
 borum significationem: doctiores, quibus
 nominatim præcipit, respondent: ego quoq;
 iussus ab eo respondeo. laudat ille, qui bene
 responderint, de quorum numero ego (quod
 sine iactantia dictum sit) vnus eram. Postea
 iubet singulas orationis partes ordine tracta-
 ri ad rationem grammaticam. Postremo pa-
 lam præscribit, quid sit à prandio reddend-
 um: audita hora octaua, precationem im-
 perat: qua finita, monet, vt officium sedu-
 lò faciamus. tandem nos missos facit. Eo
 spectante, eximus ordine, & sine strepitu,
 lætiq; discedimus. Satisne tibi feci, præce-
 ptor?

ptor ? Pæ. Immo cumulatissimè. Pu. Placetne tibi, vt sub coenæ tempus idem faciam de reliquis huius diei actionibus ? Pæ. Nihil opus erit. nam de ijs, quæ horis pomeridianis aguntur, aliàs te audiui satis.

COLLOQ. LXII.

Pædagogus puerum in diuinis rebus per otium instituit : Diuinorum beneficiorum commemoratio. Christi mors, salus est omnium credentium. Laudatur pueri studium ac diligentia.

PAEDAGOGVS. PVER.

A Des Carole. Pu. Adsum, præceptor.
Pæ. Quid agunt duo condiscipuli tui?
P. Adhuc docentur à subdoctore. Pæ. Tu verò iam ne pronunciaſti contextum prælectionis in crastinum manè ? Pu. Pronuntiaui.
Pæ. Satisne rectè ? P. Satis, gratia Deo. P.
Quis te audiuit ? Pu. Ludimagister. Pæ.
Benè habet : sed est, quod monere te velim.
Pu. Ego istud audire percupio. Pæ. Sæpè numero cogitandum tibi est, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. Pu. Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia ? Pæ. Dic aliquot eius beneficia

cia præcipua, quemadmodum docui te alia
 quando. *P.* Dedit mihi coelestis ille pater
 corpus, animam, vitam, mentem bonam, pa-
 rentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga
 me affectos; & qui non modò suppeditant
 mihi copiose omnia ab hac vitam necessa-
 ria, sed etiam (quod est longè maximum)
 me bonis literis bonisq; moribus tam dili-
 genter instituendum curant, vt nihil sit
 præterea requirendum. *Pæ.* Verè omnia ista
 dixisti: sed vnum prætermisisti, quod est
 singulare Dei beneficium, Scin tu quid sit?
Pu. Sine me paulisper cogitare. *Pæ.* Otiose
 cogita. *Pu.* Nunc ego reminiscor: sed pro
 magnitudine rei, nescio quibus verbis id
 possim exprimere. *Pæ.* Dic tamen, quo pote-
 ris modo. *Pu.* Cogito etiam atq; etiam. *Pæ.*
 Dic tandem. *Pu.* Innumerabilia sunt Dei
 optimi maximi erga me beneficia, in corpo-
 re, in animo, in externis rebus; sed nullum
 maius nec dici nec cogitari potest, quàm
 quòd Filium suum vnicum gratis mihi de-
 derit, qui me miserrimum peccatorem, &
 sub Satanæ tyrannide captiuum, ac morti
 aternæ destinatum, redemit, idq; morte sua
 omnium

omnium crudelissima, & maxime ignominiosa. Pæ. Satis aptè dixisti, & totidem ferè verbis, quot aliàs te docueram. Sed nunquid Deus tibi vni hoc tantum beneficium præstitit? Pu. Minimè verò Pæ. Quibus præterea? Pu. Omnibus quotquot Euangelio fideliter ac verè crediderint. Pæ. Agè, profer locum ex Iohannis Euangelio in eam sententiam. Puer. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret; vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, vt condemnet mundum; sed vt seruetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur: qui verò non credit, iam condemnatus est, quia non credidit in nomen vnigeniti Filij Dei. Hæc est autem. Pæ. Hactenus satis; sed cuius sunt verba ista? Pu. Ipsius Christi, de se ipso loquentis. Pæ. Quem alloquitur? Pu. Nicodemum, qui ad eum noctu venerat. Pæ. Faxit ipse Christus, vnicus Seruator noster, vt magis ac magis in ipsius cognitione proficias. P. Faciet, spero. Pæ. Perge igitur, vt cœpisti, alacriter. quod bene vertat Deus in gloriam

160 COLLOQ. SCHOLAST
in gloriam sui nominis. Pæ. Ita precor. Pæ.
Eamus coenatum.

COLLOQ. LXIII.

*Faceta observatoris confabulatio cum puero vere
candido, & simplicis ingenij.*

OBSERVATOR. PVER.

TVnūquam studes: quando eris doctus?
P. Id fiet progressu temporis, Deo iu-
uante. Ob. Rectè dicis; sed interim laboran-
dum tibi est. Pu. Atqui ego non sum arator.
Ob. etiam rides? quasi labore, idem sit quod
arare. P. Scio non idem esse. O. Cur ergo sic
respondisti? nonne istud ridere est? P. Et ri-
dere non est malum, quum sit naturale omni-
bus hominibus. P. Pergin tu nugas dicere? P.
Quod dixi, verum est, & verum dicere non
est nugari. cur me immeritò reprehendis? O.
Iure te arguo. P. Quo iure? O. Quia non
ignoras ridere pro irridere vsitatum esse, &
tamen sic accepisti, quasi de risu sim loquutus
P. Si defendo causam meam, quid mali facio?
O. Pergis igitur esse pertinax? profectò seriò
notaberis. P. Ne quæso, mihi irascaris? mi
Martine. O. Non irascor, sed officium meum
facio. P. Sed audi quæso. O. Quid andiam?
tuas nugas?

tuas nugas? P. Audi, inquam: nihil menti-
 ar. O. Dic breuiter: est mihi alibi negotium.
 P. In primis quum tu me admonuisti, non
 eram otiosus. O. Quid ergo? Si nihil facie-
 bas, nonne otiosus eras? P. Non eram, pa-
 ce tua dixerim. O. Qui potest istud fieri? P.
 Dicam tibi: etsi rute melius hoc intelligis,
 quam ego. Nihil faciebam, vt apparebat:
 sed tamen cogitabam aliquid boni. O. De-
 clara istud mihi. P. Quum tu facis versus,
 saepe meditaris diu, quasi sis otiosus: quam-
 uis nunquam sis minus otiosus. O. Pro ista
 aetate nimis acutus es. Etiam si tibi (vt ais)
 otiosus non eras: tamen qui te viderent, pos-
 sent aliter iudicare. P. At solus eram. O. Ve-
 rum: sed poterant aliqui interuenire. Deniq;
 non fateris culpam? P. Si qua fuit culpa, in
 eo fuit, quod primo aspectu videbar tibi esse
 in otio, quum reuera non essem. Ob. In eo
 nihil requiro. sed de irrisione quid respon-
 des? P. Certe nihil dixi irridendi animo. O.
 Quo igitur? P. Iocabar, crede mihi. O.
 Quorsum? P. Vt paucis verbis fabulando,
 aliquid ex te addiscerem. O. Non is sum, à
 quo multa doceri queas. P. Immo tecum
 L tandem

multum boni sæpe didici. O. Quid tandem vis concludere? P. Vt mihi ignoscas: quando (vt vides) malo animo nihil peccaui, quod equidem sciam. O. Agè, ignosco: quia videris mihi candidus, & apertus: neq; adhuc vidi te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, Martine suauissime.

COLLOQ. LXIII.

Duo studiorum socij ægerrimè diuelluntur. Exemplum veræ amicitie.

DAVID. IONATHAN.

ERgone abis in patriam? I. Cogor abire, nempe accersitus à patre. D. Nunquam ne es reuersurus? I. Non spero. D. Quando profecturus es? I. Crastino die, vt opinor. D. Siccine igitur me relinquis? I. Ita necesse est. D. O me miserum. Vbi & quando amicum talem reperiam? talem studiorum meorum socium? I. Ne doleas: esto animo bono: meliorem dabit tibi Deus. D. Ille quidem potest, scio: at ego vix sperare possum. I. Noli obsecro, te affligere tantopere. Nec enim hac separatione corporum, interitura est amicitia nostra: quin potius accrescet magis: & absentes corpore, præsentis animis

mis erimus. Quid epistolæ, quas vltro citroq; dabimus? quantam vim speras habituras esse? Quid quod mutuo illo desiderio amor ipse nolter fiet iucundior? D. Verisimilia sunt, quæ dicis, omnia: sed interim non lenitur dolor meus. I. Ah, reprime lacrymas. D. Non queo præ dolore. I. Siccine agis? An putas me minori dolore tangi? sed quid agas? diuinæ voluntati parendum est. Nunc ipse te collige, obsecro, ac potius ad hilariter coenandum te para: Pluribus à cœna colloquemur. D. Quàm triste diuortiu.

COLLOQ. LXV.

Doctrina pueris maximè necessaria, de fugienda videlicet prauorum consuetudine & maximè impostorum. Exemplum amici fidi in dando consilio.

MELCHIOR. VALERIUS.

Non meministi præceptorem iam sæpe monere nos de fugiendis prauis sodalibus? V. Ego verò probè memini. M. Tamè alicubi satis negligenter vteris eius monitis. V. In quo videor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, si modò attentè audias. V. Dic obsecro: audiam attentissimè. M. Nunquam uis cauere tibi ab illo impostore? V. Cur ca-

ueam? M. Ne illius contagione deprauaris. Nosti enim eum esse pessimum. V. Atqui non sponte sequor: ad me accurrit vndiq; M. Nimirum, quia nouit te habere, quod des. & dare libenter ac sæpe. V. Quid igitur mihi faciendum suades? M. Dic semel, & serio, & quasi animo irato, Quid vis amice? cur me ubiq; sequeris? omnes clamitant, te esse pessimum, & ideo sodales tui esse nolunt. Proinde omitte me posthac, quæso: ne tua causa virgis palàm cædar. V. Quid si velit aliquid contra respondere? M. Abrumpe illi sermonem, teq; recipe celeriter. V. Ago tibi gratias, quod me tam fideliter muneris.

COLLOQ. LXVI.

Modus in studijs proficiendi.

GOTHARDVS. HILARIVS.

Visne permanere in ista ignorantia? H. Auertat Deus. G. Quid igitur facies? H. Da mihi super hoc re consilium, quæso. G. In

G. In primis Deum sapissime & ex animo
 precare: deinde semper attentus esto: hoc
 est diligenter audito, quicquid docetur, si-
 ue præceptor loquatur, siue aliquid reddant
 condiscipuli tui: postremò charitatem dili-
 genter cole. H. Quibus modis? G. Nemi-
 nem neq; lædito, neq; offendito: nemini in-
 uideto, neminem odio habeto: sed contrà,
 omnes dilige tanquam fratres, ac benè o-
 mnibus, quoad poteris, facito. H. Quid il-
 la mihi conferant ad studiorum profectum?
 G. Plurimum. H. Quomodo? G. Sic enim
 Deus tibi illuminabit ingenium: memoriam
 ac cœteras animi potes augebit: deniq; stu-
 dia tua ita promouebit, vt maiores in ea re
 progressus indies facias. H. Consilium mihi
 sanè das optimum. vtinam in Dei ipsius glo-
 riam vtî perpetuò valeam, tibiq; aliquando
 referre gratiam. G. Non opto, vt mihi ali-
 quid gratiæ eo more referas, nisi vt Deum
 sæpenumero laudes, studiaq; honesta sem-
 per prosequaris, atq; ita ad diuinarum lite-
 rarum cognitionem tandem peruenias.

COLLOQ. LXVII.

Interrogatiuncula de morbo. Deus est medicor-
 um princeps.

L 5 CALI

QUID egisti per hos quindecim dies?
M. Ministraui matri: quæ grauit er
ægrotabat. C. Ain tu? M. Sic est profecto?
C. Quo laborabat morbo? M. Febre tertiana.
C. An conualuit? M. Paulatim conualefcit,
gratia Deo. C. Quis ille? M. Ipse Deus. C.
De hoc nihil dubito; sed cuius opera? M.
Domini Defiderij. C. Is habetur maximi
nominis in medicinæ professione. M. Id
quotidie probant egregiæ curationes eius. C.
Quibus remedijs utebatur in curanda matre
tua? M. Medicamentis. C. Satis istud intel
ligo, etiam te tacente. sed dic planè, quæ
fuerunt ista medicamenta? M. Sine me ali
quantisper recordari. C. Sino: dic tandè, quæ
reminisceris. M. Duo tantùm nomina mihi
occurrunt, clysteres & potiones. C. Quid
ista conferunt. M. Eho inepte, ita rogas,
quasi ego medicinæ operam dederim, Ita
que si cupis amplius scire, quære tute ipse
ab ijs potius, qui ista profitentur, hoc est, à
medicis & pharmacopolis. C. Ne mihi suc
censeas,

censeas, oro. M. Cur tu es adeò curiosus?
 C. Vt addiscam semper aliquid. M. At vide
 interim, ne voceris *Percunctator*. C. Audi
 tamen item pauca. M. Loquere. C. Quan-
 diu ægrotauit mater? M. Ferè duas hebdo-
 mades. C. Interea vbi erat pater? M. Profe-
 ctus erat *Francosfurtum* ad mercatum. C. Sed
 tu, qua hora redisti in *gymnasium*? M. Ho-
 die manè. C. Dedistine excusationem præce-
 ptori? M. Dedi. C. Quid tibi respondit?
 M. Factum bene, inquit. Tu vero vbi fue-
 ras? C. Hesterno die rus iueram cum patruo.
 M. Age, videamus, quid simus reddituri
 hora secunda, nam ego quodammodo nunc
 nouus sum discipulus.

COLLOQ. LXVIII.

Meio, meijs. meiere, minxi, miſtum.

GRATIANVS, THOMAS.

VIs venire *miſtum*? T. Satis otioſè
 minxi. G. Eamus vnà, quæſo, vt pa-
 rum fabulemur. T. Tace inepte, niſi vis ac-
 cuſari: non eſt fabulandi tempus. Nõnne
 debuisti *meiere*, antequam ientaretur? G.

L 4 Debui:

Debui: sed oblitus sum. T. Ito igitur solus, cum bona venia præceptoris: nec sis posthac tam obliuiosus. G. Parebo tibi, & meminero.

COLLOQ. LXIX.

Non solum nobis nati sumus, sed alius alium sollicitè curare debet in tempore. Exemplum tempestivæ admonitionis.

MAXIMILIANVS. GABRIEL.

Quid cogitas Gabriel? caue tibi, obsecro. G. Quid mihi cauebo. M. Ne in morbum incidas. G. Quia ex causa. M. Ex nimia lusus intemperantia. G. Vnde apparet periculum? M. Quia totus æstuas, totus sudore mades. G. Rectè & in tempore admones: profectò non sentiebam. M. Desiste, si me audis. G. Audio verò libenter, ac tibi morem gero. quis enim respuat tam fidele consilium? M. Deterge faciem sudariolo, & indue te celeriter: ne subitum frigus contrahas. G. Habeo tibi gratiam. nam ferè morbis sum obnoxius. M. Quid est causæ? G. Infirmitas meæ valetudinis. vides enim, quàm imbecillo sim corpore. M. Tanto magis debes tibi cauere. G. Istud probè noui: & parens vterq; me monet sapissimè, sed quid agas?

agas? natura proni sumus in nostram perniciem. M. Omi Gabriel, non est voluptati seruiendum, sed temperantia valetudini consulendum. G. Est in promptu carmen Catonis in eam sententiam. M. Teneo, sed de his alias, iam satis indutus es: non est, quod hinc morere diutius. G. Vale Maximiliane, monitor amicissime. M. Vin tu, vt domum te deducam? G. Nihil opus est deductione: ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi Gabriel cura, vt valeas.

COLLOQ. LXX.

Omnia victoria nisi ad Dei gloriam referatur, mera est vanitas. Victoria modesti adolescentes rectè vtuntur: stulti contrà faciunt. Curiositas. A pueris tria potissimum curanda. Sine Deo nihil fit boni. Spiritus diuinus in nobis operatur. Omne bonum à Deo esse confitendum est. Deus author fidei, idem & perseverantiae. Spes bona. Adolescentium ingenuorum consensio in bonum.

ROBERTVS. BERTRAMVS.

Valde miror, cur hodie mane non adfueris. B. Quid miraris tantoperes? Nihil hic est noui: multi absunt quotidie, imò fere horis singulis. R. Atqui victoria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo? eiusmo-

L s di vi-

di victoria (vt bene dicebat quidam) nihil aliud est, quàm breuis gloria. R. Sed interim modesti adolescentes hinc ad studia magis incenduntur, nec tamen inani gloria tumescunt: sed ad honorem Dei referunt, quicquid inde laudis accesserit. B. Istud certe raro contingit. Plures enim sunt, qui victorijs abutantur ad priuatam gloriam, quàm qui diuini honoris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Immo verissimum. R. Sed velim mihi dicas cur abfueris. B. Scripsi ad patrem literas. R. Cuius nomine? B. Matris. R. Dictauitne tibi ipsa. B. Quid scripsissem nisi dictasset? R. Quid continebant literæ? B. Longum esset tibi narrare. B. Saltem dic earum argumentum. B. Varium & multiplex. & quid tua, quæso, scire refert? R. Nihil. B. Cur ergo tam auide quæris? R. Animi causa, vt ferè curiosi sumus noui aliquid audiendi. B. Nihil aliud, quàm garris: omitte me. R. Ausculta paucis. B. Agè, ausculto, loquere, quid velis. R. Scire cupio, vbi sit pater tuus. B. Quasi verò nescias, R. Vnde scirem? B. Quum tibi sit notissimus, & quum simus vicini,

non

non putassem te ignorare. R. Dic tandem,
 quæso. B. Est Noribergæ. R. Quando est
 profectus? B. Abhinc dies quatuor. R. Quid
 illic agit? B. Negotiatur. R. Quando reditu-
 rus est. B. Finito mercatu. R. Ad quod tem-
 pus finietur? B. Roga mercatores: non est
 meum curare talia. R. Quid igitur curas?
 B. Vt Deum timeam, parentibus obediam,
 bonas artes cum pietate discam. R. Næ tu
 magnificè loqueris: sed dic mihi seriò, po-
 tēsne res tantas efficere? B. Egone istud mi-
 hi assumo? quin potius fateor, ne incipere
 quidem penes me esse. R. Quid ergo de te fi-
 et? B. Deus ipse Spiritu suo in me operabitur.
 R. Optimè sentis: nihil ex te præterea requi-
 rebam. B. Est Deo gratia, cui acceptum refe-
 ro, quicquid inest in me boni. R. Istud re-
 ctè, & laudo equidem: ne tibi videar nihil
 aliud, quàm garrire. B. Quum illud dice-
 rem, iocabar sanè. R. Ego sic accepi. sed tu
 (vt cœpisti) perge discere & sapere. B. Qui
 mihi dedit fidem, idem (vt spero) perseve-
 rantiam dabit. R. Benè speras: & ego idem
 spero tecum. Itaq; pergamus viuere inter
 nos coniunctissimè, vt adhuc fecimus. B.
 Per

172 COLLOQ. SCHOLAST.

Per me quidem non stabit, nisi ope diuina
prorsus ero destitutus. R. Auertat ipse Deus
sed audin tu horologium? B. Vt in ipso tem-
pore sermonem finiuimus.

COLLOQ. LXXII.

Duo pueri de vsu chartarum pueriliter disputant.

REINOLDVS. MATTHIAS.

Vnde venies? M. Foris. R. Quid prodie-
ras? M. Vt emerem chartam. R. Emisti
ne? M. Emi. R. Quantum emisti? M. Sca-
pum. R. Quanti? M. Quinq; quadrantibus,
R. Cuius fortunæ? M. Minoris. R. Ostende. M.
Vide, num bona sit. R. Bona est profectò, in
quem vsu emisti? M. Ineptè quæris. quis
est chartarum vsus, nisi ad scribendum? R.
Immò alius. M. Quis, cedo? R. Ad merces
inuoluendas. M. Intelligebam de charta
scolastica, non de emporetica. non enim
sum mercator. R. Vtimur etiam charta ad
figendam recentem scripturam. M. Satis
scio, sed charta illa est bibula. R. Et tamen
charta est. M. Esto. R. Ergo multiplex est
chartæ vsus, etiam in schola. M. Cogor fate-
ri. R.

ri R. Etiam dicam tibi alium vsum, & quidem in schola frequentissimum. M. Quem? R. Non ausim dicere sine præfatione honoris. M. Quid opus est inter nos honorẽ præfari? non enim verba foetent. R. Dicam igitur, quando ita vis. M. Dic liberè, R. Ad tergendas nates in latrina. M. Illuc non feruntur chartæ puræ, sed iam scriptæ, eaq; inutilles. R. Quid tum? chartæ sunt tamen. M. At ego de charta pura & noua loquebar. R. Sed interim victus es. M. Sit ita sanè: non me poenitet disputatiunculæ huius nostræ. R. Sed iam à lusu disceditur. M. Et nos ergo loco cedamus.

COLLOQ. LXXII.

Hugo & Blasius experiuntur atramenti sui mixturam. Mediocritas. Experientia. Ex duobus corruptis aliquid boni componitur.

HUGO. BLASIVS.

HAbesne bonum atramentum? B. Cur istud rogas? H. Vt mihi des aliquantulum. B. Ehò, non habes? H. Immò: sed eo non possum scribere. B. Quid obstat? H. Quia nimis spissum est. B. Nescis diluere? H. Non est mihi aqua, B. Dilue vino. H. multò minus

tò minus. B. Quid si aceto dilueres? H. Inde charta perflueret. B. Quis scis? H. Audiui de quodam magistro, qui me docebat scribere. B. Ego vero aliud audiui magis mirum. H. Narra mihi, fodes. Quid mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Audi igitur, quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum, quod aceto liquefactum est, ægre eluitur. H. Fieri potest: sed interim da mihi parum in usum præsentem. B. Tene atramentarium tuum bene apertum: ego infundam tibi. H. Ecce, infunde. Vah. quàm liquidum est. B. Fortasse, quia non est gummi fatis. H. Sed quam decolor. B. Vtere, si vis, quale quale est: non enim habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Hem inepte, non potes penna tua bene miscere? H. Miscui fatis: quid possem præterea? B. Infunde rursus in cornu meum. H. Admoue propius: estne satis. B. Comprime penna linteolum. H. Ita compressi, ut ferè sit aridum. quid erit tandem? B. Atramentum bonum, aut certè mediocre. H. Bona est mediocritatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed
numquid

nūmq̃uid ex duabus malis rebus confici potest aliquid boni? B. Vbi miscuero, & tibi rursus infudero, videbis experimentum. H. Ardeo istud videndi desiderio. B. Porrige nunc atramentarium tuum. H. Ecce, infunde. Ohe, iam satis est, quæ istac est profusio: plus mihi dedisti, quàm tibi retinueris. B. Comisce iterum etiam atq; etiam. H. Nunquam posset coquus sua iura & condimenta melius confundere. B. Iam tandem facito periculum. H. Dicta mihi aliquam sententiam, vt interim discam aliquid. B. Experientia, (vt vulgo dicitur) est rerum magistra. Habes? H. Dicto citius B. Videlicet iam pridem tenebas. H. Quis illud ignoraret, quod est adeò vulgare? B. Nunc videamus. H. Res apparebit melius, vbi scriptura bene desiccata fuerit. B. Quid vis expectare? iam sicca est plus satis. H. Oh, vide quàm nigra sit. B. Dixine verè? H. Aliquando periculum feceras scilicet. B. Constat igitur, experientiam esse rerum magistrā. H. Quin etiam hinc experimur, ex rerum commistione bonum fieri temperamentū. B. Iam incipis altius philosophari. Itaque discedo.

discedo. H. O longum sermonem de
nihilō. B. Nihil me pānitet: alioqui
inerti otio torpebamus.

COLLOQVIO

ORVM SCHOLASTICORVM
LIBER TERTIVS CVI INSUNT MA-
gistri colloquia cum discipulis. proinde hac
pueris ita legenda erunt, vt ex duo-
bus legentibus vnus discipulum,
alter præceptorem
agat.

COLLOQ. I.

Duo aut tres ex domesticis discipulis præcep-
torem mane salutatum veniunt, vt sciat an omnes surrexe-
rint. Admonitio præceptoris. Exemplum diligentia ob-
seruati dignum.

DISCIPVLVS. PRÆCEPTOR.

ALVE præceptor. P. Salus per
Iesum Christum. An surrexerunt
omnes? D. Omnes, præter par-
uulos.

unlos. P. Nunquis ægrotat? D. Nemo, gratia Deo. P. Quid agitur? D. Alij se induunt: alij iam student naviter. P. Adestne vobis hypodidasculus? D. Iamdudum. P. Ite igitur precatum: vosq; diligenter commendate Domino Deo per Iesum Christum deprecatores nostrum: deinde pergite in studijs vestris, vsq; ad horam ientaculi. D. Ita solemus, præceptor. P. Credo equidem; sed quia ferè somniculosi estis, ac negligentes, idcirco ego vos admoneo sapius. D. Gratiam habemus, præceptor humanissime. Nunquid vis præterea? P. Dic famulo, vt mihi togam adfert.

COLLOQ. II.

Interrogatus quidam de concione sacra, nihil se respondere. Obiurgatur à præceptore. Parum abest quin vapulet: sed precibus exorat veniam.

PRÆCEPTOR. DISCIPVLVS.

Adfuisti ne hodie concioni sacrae? D. Adfui. P. Qui sunt testes? D. Multi ex condiscipulis qui me viderunt, testari possunt. P. Sed producendi erunt aliquor. D. Producam, quum iubebis. P. Quis habuit concionem? D. Dom. Petrus. P. Quota hora incepit? D. Septima. P. Vnde sumsit the-
ma?

M

ma? D. Ex epistola Pauli ad Romanos. P. Quoto capite? D. Octavo. P. Adhuc bene respondisti: nunc videamus, quid sequatur. Ecquid memoriæ mandasti? D. Nihil quod referre possim. P. Nihil ne? cogita paulisper: & vide, ne turberis: quin esto animo bono. D. Certè præceptor, nihil possum reminisci. P. Ne verbum quidem? D. Nihil prorsus. P. Hem verbero, quid igitur proficisti? D. Nescio: nisi quia fortasse interim à malis abstinui. Istud quidem est aliquid: si modo fieri potuit, ut malo omnino abstinueris. D. Abstinui, quoad potui. P. Fac ita esse: non tamen satisfecisti Deo? quum scriptum sit, Declina à malo, & fac bonum. Sed dic mihi (quæso) qua gratia illuc iueras potissimum? D. Ut aliquid addiscerem. P. Cur id non fecisti? D. Non potui. P. Non potuisti nebulo? Imò noluisti, aut certè non curasti. D. Cogor fateri. P. Quæ Res te cogit? D. Conscientia mea, quæ me acusat apud Deum. P. Rectè dicis: utinam ex animo. D. Equidem ex animo dico. P. Fieri potest: sed age, quid fuit causæ, quamobrem nihil memoriæ mandaueris? D. Negligentia mea, nõ enim

enim diligenter audiebam. *P.* Quid igitur faciebas? *D.* Identidem dormiebam. *P.* Ita soles; sed quid agebas reliquo tempore? *D.* Cogitabam mille ineptias, vt solent pueri. *P.* An tu adeò puer es, vt non debeas attentus esse ad verbum Dei audiendum? *D.* Si attentus essem, possem aliquid proficere. *P.* Quid igitur meruisti? *D.* Verbera. *P.* Meruisti profectò, idq; largissime. *D.* Immo certè ex animo. *P.* Fortasse; sed interim para te ad plagas accipiēdas. *D.* Ah præceptor, ignosce obsecro: peccaui, fateor, sed nulla ex malitia. *P.* Atqui tam supina ista negligentia proximè ad malitiam accedit. *D.* Non equidem inficior: sed tuam imploro clementiam, per Christum Iesum. *P.* Quid igitur facies, si tibi ignouero? *D.* Faciam posthac officium meum, vt spero. *P.* Addendum erat, Deo iuuante: sed id parum curas. *D.* Imò præceptor, adiuuante Deo, præstabo posthac officium. *P.* Agè, condono culpam tuis lacrymis: tibiq; ea lege ignosco, vt promissi memineris. *D.* Gratias ago, præceptor humanissime. *P.* Eris apud me in maxima

M 2 gratia

180 COLLOQ. SCHOLAST.
gratia, si promissa seruaueris. D. Faxit De
us optimus maximus, vt possm. P. Faxit,
precor.

COLLOQ. III.

*Admonitus ludimagister de classe doctore vacua,
statim prouidet.*

MARTINVS FAMVLVS. PRAE-
CEPTOR.

Praeceptor, nemo est, qui doceat in se-
xta classe. P. Quid hoc rei est? vbi est
magister Philippus? M. Morbo detinetur in
lecto. P. Qui scis? M. Nuntiauit quidam ex
discipulis eius domesticus. P. Dic hypodi-
dascalo meo. M. Non est in Museolo suo.
B. Qui scis. M. Nam ego ter aut quater pul-
sau i ostiolum. P. Dic primæ classis doctori,
vt mittat è suis aliquem. M. Quid si nolit
mittere? P. Abi inepte: an putas eum esse
tam impudentem, vt recuset? abi, prope-
ra

COLLOQ. IIII.

Præceptor docens euocatur ex auditorio.

ANDREAS. PRAECEPTOR. DI-
SCIPVLI.

Præce-

Praceptor. *P.* Hem, quid est? *A.* Sunt quidam, qui te conuentum volunt. *P.* Vbi sunt? *A.* Te expectant in vico. *P.* Nunc adibo. *A.* Atqui vrgent. *P.* Praecurre tu, & eos intromitte in aream: ago te sequor, vos interim expectate cum silentio: mox ego adero, vt vos ad coenam dimittam. *D.* O quam bonum verbum.

COLLOQ. V.

Stultè interrogatur magister à quodam discipulo de eo quod palàm dictum est. Exemplum est puerilis imprudentiae. vt discat pueri ad verba doctoris attentiores esse.

IVSTVS. PRAECEPTOR.

Praceptor, quid reddemus cras manè? *P.* Hodie mane palàm dixi ante scholæ missionem. *I.* At ego non aderam. praceptor. *P.* Roga igitur condiscipulos, nam si vellent singuli me interrogare de rebus à me palàm dictis, quæso, quando finis esset? Itaque fac sis posthac prudentior. *I.* Curabo pro viribus. *P.* Sed tu vbi eras? *I.* Prodieram. Quid prodieras? *I.* Vt curarem negotium aliquod, de quo pater ad me scripserat. *P.* A quo petisti veniam? *I.* Ab hypodidascale. *P.* Cur non à me potiùs? *I.* Quia eras occupatus. *P.*

182 COLLOQ. SCHOLAST.
agebam ? I. Alloquebaris in area quosdam
viros honoratos, qui te conuentum vene-
rant. P. Abi, nunc recorder.

COLLOQ. VI.

Magister observatores publicos admonet de ipsorum officio.

PRÆCEPTOR. FAMVLVS. OB-
SERVATORES.

HEus Martine. F. Hem, præstò sum, he-
re. P. Accerſe mihi huc quinq; publi-
cos obſeruatōres, quos heſterno die in hunc
menſem elegi. noſtin ? F. Optimè, nam ego
met aderam. P. Sunt opinor, in ſuo quiſq;
auditorio: Feſtina. F. Quàm primum redie-
ro. O. Adſumus omnes, præceptor: quid tibi
placet imperare ? P. Satis erat iubere, nec
enim ſum imperator, nec magiſtratus. Ego
vos huc accerſi iuſſi, vt vos officiij veſtri cō-
monefacerem, Vos igitur attentis auribus at-
que animis audite. Non ignoratis, quanto
cum timore Domini heſterno die palām in
aula noſtra communi vos elegerim. Auspi-
cati ſumus à ſacris precibus: ſequuta eſt ad-
monitio noſtra atq; exhortatio ad omnem
cœtum

coetum scholasticum de timore Domini, de-
que moribus, qui doceant studiosos in scho-
la versantes quotidie: deinde, non sine opti-
morum adolescentium testimonio, vos elegi
quinq; , quos ad hoc munus idoneos existi-
maui: postremò ventum est ad secundam,
cum gratiarum actione, precationem. Ne
igitur putetis ludum fuisse aut iocum, actio-
nem illam, in qua nomen Domini tam stu-
diose fuerit aduocatum. Ac licet apud im-
peritos aut arrogantes hoc munus & vile &
abiectum videatur, vos tamen credite, cum
honorificum, tum sanctum esse vestrum
istud ministerium. Quòd si aliter existi-
mabitis, fieri non potest, vt munere vestro re-
ctè fungamini. Itaq; ego vos hortor, quan-
tum possum, & per Iesum Christum obte-
stor, vt cum Dei timore atq; reuerentia di-
ligentiam præstetis in ijs omnibus, quæ in-
tellegitis ad officium vestrum pertinere. A
vobis igitur absit omnis fauor, odium, gra-
tia, studium vindicandi, & similia, quæ
transuersos agunt homines, & sincerum
corrumpunt iudicium. Ne timeatis impro-
borum minas, qui pusilli animi adolescen-

tes ab officio solent abstertere. Quam enim habent in vos potestatem: potius eum time-
te, qui vester est Dominus, qui vitæ ac ne-
cis potestatem habet. Illius (inquam) tanti
principis timor vobis ob oculos semper ob-
uerferetur. Incurretis (scio) in aliquot impro-
borum ac dissolutorum odium: sed plures sit
vobis vnius Patris vestri cœlestis amor &
c̄ charitas, quàm omnes omnium hominum
inimicitia. Estote semper memores verbi il-
lius, quo Seruator noster & summus præcep-
tor suos discipulos ad constantiam horta-
batur. Si vos (inquit) odit mundus, scito-
te, quòd me quoq; prius odio habuerit. vos
igitur propter ipsum Christum, omnes flo-
cificite nebulonum minas, offensiones, ini-
micitias: dum modò gloriæ Dei possitis in-
seruire fideliter. Hæc sunt, de quibus nunc
pro temporis breuitate vos admonendos es-
se existimaui, præter illa, quæ vos in aula he-
sterno die audiistis. Pri. obf. Maximas tibi
gratias agimus, præceptor humanissime: &
Christum precamur, vt sua dona tibi sem-
per adaugeat. A te verò vehementer peti-
mus, vt (si tibi molestum non est) perscri-
ptam

pram des nobis hortationem tuam: quò illam inter nos quandoq; relegentes, memoriæ tenaciùs infigamus. P. Id ego faciam primo quoq; tempore: quandoquidem rem sanè honestissimam postulatis. Primus obf. Optamus etiam à te (si placet) commentariolum scriptum habere de præcipuis officij nostri capitibus: vt simus certiores, quid potissimum sit nobis hac in re obseruandum. P. In ipso tempore de hoc admones: & sic ego iam pridem in animo habebam: sed me quotidie aliud ex alio impediuit. Dabo igitur eiusmodi commentariolum, quod videlicet contineat, quicquid ad obseruatorum publicorum officia pertinebit. Id autem describetis ex ipso archetypo meo: quod ideo seruare volo, vt cæteris quoq; tradere possim futuris obseruatoribus. Nunc redite in suum quisque auditorium. Ob. Rectè imus, præceptor.

COLLOQ. VII.

Ituri ad nuptias pridie veniam petunt: vt domi vestimenta mutant, admonentur paucis à præceptore.

ERNESTVS. PRÆCEPTOR.

M s Licérne

178 COLLOQ. SCHOLAST.

Licetne præceptor vt ego & patruelis eamus domum? P. Quid eò? E. Ad nuptias consobrinæ. P. Quando est nuptura? E. Crastino die. P. Cur tam citò vultis ire? E. Vt mutemus vestimenta. P. Per me licet, eatis, hac tamen lege, vt cras huc redeatis cubitum. E. Quid si volet patruus, vt expectemus repotia? P. Non detinebit vos, satis scio: dummodo dicatis ei, qua lege dimiserim. E. Verum fatebimur. P. Abite, & ob omni caueite intemperantia: faciteq; vt luceat lux vestra coram omnibus, vnde glorificetur noster ille cœlestis Pater. E. Ita quidem speramus fore, ipso nos in omnibus adiuuante.

COLLOQ. VIII.

Iturus ad forum. Prouerbiuum de pane.

PROTASIVS. PRÆCEPTOR

Licetne exire, præceptor? P. Quæ tibi est exeundi causa? Pro. Vt quæram in foro aliquem ex nostratibus. P. Quid istud opus est? Pro. Mandare illi volo, vt meos admoncat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. P. Vbi panis deficit, omnia sunt illic venalia. Pro. Istud vulgatum est apud nos

LIBER. TERTIVS.

nos prouerbum. P. Immo vbique peruulgatum: adeo panis mortalium vitæ est necessarius. Sed ad rem: tu nunc prodire vis? Pro. Si tibi placet, præceptor: ne mei negotij occasionem amittam. P. Abi, & festina ante prandium redire, Pro. Dabo equidem operam.

COLLOQ. IX.

Duo fratres itant domum, mouentur à præceptore de testimonio adferendo, aut teste adducendo.

BVRCARDVS. PRÆCEPTOR.

LICETne mihi exire vnà cum fratre? P. Quid causæ est? B. Vt mater emat nobis calceos: deinde, vt tonsorem adeamus. P. Quid eò? B. Resectum capillos. P. Quid nunc opus est? B. Vt cras (si Dominus permiserit) inuisamus patrum. P. Ite, & maturè redite ad studium. Sed heus, pueri, adferre mihi à matre testimonium in crastinum diem, aut testem adducite. B. Deo iuuant, id curabo diligenter. Nunquid vis, præceptor? P. Vt meis verbis matrem officiosè salutes.

COLLOQ. X.

Quidam

188 COLLOQ. SCHOLAST.

Quidam prodire volentes obiurgantur, ac reijciuntur in posterum diem.

ALBERTVS. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, licetne nobis ire ad tonforem? *Quid eò?* A. Vt capillum tondeamus. P. Libenter quotidie exiretis sexies: quin expectatis in crastinum diem, vt eatis vnà cum cæteris? A. Atqui præter forum turba erit in tonstrina. P. Quid tum? satis habebitis otij ad expectandum. Recipite vos ad studium. A. Vt libet, præceptor.

COLLOQ. XI.

Iturus ad patrem in cauponam.

BARTHOLOMAEVS. PRAECEPTOR.

Praeceptor, accerfor à patre. P. Vbi is est? B. In diuersorio. P. Quando venit? B. Aduenit modò. P. Quis tibi tam citò nuntiavit? B. Misit ad me famulum. P. Vbi est? B. Præ foribus me expectat. P. Cur illum non intromisisti? B. Noluit intrare. P. Quid ita? B. Quia (vt ait) festinatione vrgetur. P. Voca illum, vt paucis conueniam, deinde abi, sed cura, vt quàm primum huc adfis. B. Eo vocatum.

COL.

LIBER TERTIVS.
COLLOQ. XII.

189

Queritur præceptor de famuli absentia.

PRÆCEPTOR. REMIGVS.

Vbi est Martinus? R. Iuit ad forum. P.
Quid eò? R. Emtum (vt dixit) cin-
gulum. P. Iniussu meo exire non debuit: sed
hoc nihil ad te. Quis dabit vobis meren-
dam? R. Dixit se hora secunda reuersurum.
Vt det nobis. P. Quid si fallat? R. Id non
est moris eius. P. Nisi ad horam adfuerit,
admone vxorem de vestra merenda. habet
enim clauem alteram cellæ penuariæ,

COLLOQ. XIII.

*Arguitur qui exierat iniussu præceptoris: sed ve-
niam exorat.*

THEODORVS. PRÆCEPTOR.

Demiror vnde nunc venias. T. Domo
redeo, præceptor. P. Cur iueras do-
mum? T. Petitum merendam. P. Quamob-
rem non attuleras? T. Mater erat occupata.
P. Quid tum? debuisti exire iniussu meo?
T. Non debui, fateor. P. Quid igitur me-
ruisti? T. Plagas accipere: sed ignosce mihi
quæso præceptor. P. Cur non petiisti ex-
eundi

190 COLLOQ. SCHOLAST.

eundi potestatem? T. Quia non audebam te interpellare P. Quid agebam? T. Tenebas libellum quendam, & legebas aliquid. P. Fieri potest: sed vos tamen scipe me interpellatis ob rem leuiorem. Nunc igitur para te ad vapulandum. T. Parce mihi, obsecro, præceptor. P. Sine, vt prius cogitem aliquantisper. Agè parco: tum quia ingenue confiteris, tum quòd satis studiosus mihi, videris. T. Gratias ago maximas, præceptor humanissime.

COLLOQ. XIII.

A præceptore chartam petens, ad eius famulum mittitur.

GVLIELMVS. PRÆCEPTOR.

P Ræceptor, non restat mihi charta ad scribendum. visne dare codicem? P. Quem in vsum? G. Partim ad colloquia, partim ad exemplaria. P. Retulisti in codicem tuum? G. Retuli. P. Ostende. G. Ecce tibi præceptor. P. Quid istud? retulisti octodecim: vis ergo de maiore? G. Si tibi placet. P. Pete à famulo: ac, ne dubitet, ostende illi tuum codicem, vt idem in suum referat. G. Audio. P. Audi item,

item, caue abutaris charta: ne tibi pater
grauiter succenseat, G. Faxit Deus, vt bene
vitar.

COLLOQ. XV.

Empturus cultellos admonetur, vt sibi imponi caueat. Deus cultores suos iuuat.

HIERONYMVS, PRAECEPTOR.

Praeceptor, licetne prodire: P. Quamobrem? H. Vt etiam cultellos mensarios. P. Vbi sunt, quos habebas? H. Reliqui domi. P. Quid ita? H. Quia iam obtusi erant & inutiles. P. Habesne pecuniam ad emendos alios? H. Mater dedit mihi. P. Quis erit adiutor ad emendum? H. Gerardus. P. Ite sane: & caute, ne vobis imponatur. H. Cauebimus, Deo iuuante. P. Omnes quidem iuuat, sed eos potissimum, qui ad eius honorem omnia referunt.

COLLOQ. XVI.

De suburbana Ideambulacione. Vitus & Ferdinandus veniam impetrant eundi ambulatum, vt ceteris ludentibus, liberius & incundius colloquantur. Dei laudandi argumentum cultoribus eius nunquam deest.

VITVS. PRAECEPTOR. FER.

DINANDVS.

Præce-

PRæceptor, licetne pauca? P. Loquere.
V. Nos duo proponebamus, si tibi ita videretur, ire, dum cæteri ludunt, foras ambulatum. P. Quò vultis exire? V. In proxima suburbana. P. Quid autem agetis ambulantes? F. Tractabimus colloquium aliquod. P. Sed de bonis & honestis rebus. F. Hæc temporis Serenitas, & tam pulchra terræ facies, præbunt nobis honestum aliquod argumentum. P. Nunquam deest Dei laudandi materia, duntaxat veris eius cultoribus. V. Nunquam profectò, sed vt ad propositum reuertamur, permittis nobis, præceptor, extra urbem prodire? P. Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas, & verus amor literarum, nunquam permetterem: præsertim quum prauī adolescentes me sæpe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite, deinde maturè ad cœnam reuertimini.

COLLOQ. XVII.

Iturus ad sartorem.

IONATHAN. PRÆCEPTOR.

PRæceptor, licetne prodire? S. Quo prodire cupis? I. Ad sartorem. P. Quid eò? I. Peritum

Petitum femoralia. P. Iamne facta sunt.
 I. Sunt, opinior. P. Rectè (opinor) dicis quia
 res incerta est. I. Atqui promiserat mihi in
 hunc diem. P. Quid si fallat? I. Nihil mirum
 fuerit. P. Nunc quoq; verè loquutus es. nam
 raro ad promissum tempus fidem præstant
 artifices. I. Viso tamen præceptor, si mihi
 permittis. P. Nihil impedio. I. Nunquid vis,
 præceptor? P. Immò, ut properes: ut inter-
 sis prælectioni. I. Bene mones: abeo.

COLLOQ. XVIIII.

*Iturus domum obleuam causam, non impetrat:
 adeoq; obiurgatur. Exemplum obseruatu dignum, ne
 pueri curiositati temere permittantur.*

CAIVS. PRÆCEPTOR.

L Icetne prodire? P. Quò. C. Domum
 P. Hem, tam sæpe itare domum? C. Ma-
 ter iusserat, ut ego & frater se adiremus ho-
 die. P. Cuius rei gratia? C. Ut ancilla vesti-
 menta nobis excuteret. P. Quid istud? sunt
 ne vobis pediculi? C. Et multi quidem. P.
 Cur vxorem meam non admonuistis? C. Nò
 ausi sumus. P. Quasi verò illa sit vsq; adeo
 difficilis. Ancillam habet ea potissimum gra-
 tia, ut vestram omnium curet munditiem:

N

nec

nec vos ignoratis illud, sed gaudetis matris inuisendæ occasionem vobis dari. Manete igitur: cras curabo, vt vobis excutiantur vestes. C. Sed mater nos obiurgabit. P. Ego met eam placabo, quiescite.

COLLOQ. XIX.

Tilemannus & frater petunt panem ituri, diligenter à præceptore, ne fallant eum interrogantur. Exemplum notandum ad idem quod superius.

TILEMANNVS. PRÆCEPTOR.

PVERI.

Præceptor, licetne cras ire domum? P. Quid eò? T. Petimus panem. P. Non tibi restat? T. Restat quidem, sed parum admodum. P. Quid frater? estne tecum iturus? T. Iussit pater. P. Quando convenisti illum? T. Die Iouis, quum venisset in urbem. P. Vbi illum vidisti? T. Apud forum. P. Non mentiris? T. Non mentior. P. Vnde probabis? T. Sunt ex condiscipulis, qui aderant. P. Qui tandem? T. Adiunt Blasius & Ioachim. P. Estne verum, pueri? Pu. Omnino verum. P. Quis scitis? Pu. Vidimus eius patrem, & audiuimus ipsa verba. P. Si ita est, per-

permitto, vt eas domum cum fratre. T. Vale
 praeceptor. P. Vos seruet Dominus Deus. T.
 Idem tibi precamur ex animo. P. Sed heus,
 quando huc aderitis? T. Crastino die vespere,
 Deo iuuante. P. Cura, vt promissi memi-
 neris. T. Curabo. P. Scilicet, vt soles T. Imò
 melius spero. Nunquid vis? P. vt verbis me-
 is salutem dicas parentibus. T. Faciam liben-
 ter, iterum vale, praeceptor. P. Vos quoque
 valete: & lento gradu ambulare, propter æ-
 stum solis. T. Ita facere solemus.

COLLOQ. XX.

*Puer interrogatus de absentia, causam adferre
 honestam: eamq; scriptam profert.*

PRAECEPTOR. VVOLF GANGVS.

Quid sibi vult, quod absueris hac tota
 hebdomade. Vu. Oportuit me manere
 domi. P. Quamobrem? Vu. Vt matri adess-
 sem, quæ agrotabat. P. Quod illi officium
 præstabas? Vu. Sæpius ei legebam. P. Quid
 legebas? Vu. Aliquid ex sacris literis. P. San-
 ctum istud & laudabile ministerium. Vti-
 nam sic omnes studerent verbo Dei. Sed
 quid? nihil agebas præterea? Vu. Quoties
 opus erat, illi ministrabam cum ancilla. P.

N 2

Hæccl-

196 COLLOQ. SCHOLAST.

Hæcine vera sunt omnia? Vu. Habeo testimonium. P. Profer illud. Vu. Ecce. P. Quis scripsit? Vu. Famulus noster, matris nomine. P. Agnosco eius manum: quia sæpe ab illo mihi attulisti. V. Licetne igitur redire in sedem meam? P. Quidni liceat, quum mihi satisfeceris. Vu. Gratias ago, præceptor.

COLLOQ. XXI.

Lucas ad forum iturus paucis interrogatur ab hypodidascolo.

LVCAS. HYPODIDASCALVS.

Præceptor, licetne mihi prodire? H. Quæ tibi est prodeundi causa? L. Est mihi eundem ad forum. H. Quid eò? L. Ut emam corium. H. In quem usum? L. Ad calceorum soleas. H. Quis te adiuuabit in emtione? L. Quidam oppidanus, cui hoc mandauit pater meus. H. Debueras adire me cum cæteris, qui ad forum prodierunt. L. Occupatus eram. H. Quæ in re? L. In scribendis ad patrem literis. H. Quando eas dabis. L. Hodie, si quem in foro nostratem offendero. H. Abi, & memineris ad horam solitam adesse. L. Meminero.

COL.

COLLOQ. XXII.

Anastasius à negotio reuersus, præceptori, ut moris erat, se sistit.

ANASTASIVS. PRÆCEPTOR.

Præceptor, tuo permissu hora prima prodieram: nunc redeo. **P.** Curasti negotium tuum? **A.** Curavi, gratia Deo. **P.** Factum bene, quota est hora? **A.** Instat secunda. **P.** Voca mihi famulum: deinde ito ad merendam cum cæteris.

COLLOQ. XXIII.

Hugo à præceptore petens mutuò pecuniam, mittitur ad hypodidasalum.

HVG.O. PRÆCEPTOR.

Præceptor, visne mihi mutuò dare aliquantum pecuniæ? **P.** Quid opus est tibi pecunia? **H.** Ut Ezechix satisfaciam. **P.** Quantum debes illi? **H.** Assen cum semisse. **P.** Quo nomine? **H.** Quia scripsit mihi aliquot colloquia. **P.** Ostende. **H.** Vide, si placet. **P.** Adi hypodidasalum: dic, ut det, quantum petis. **H.** Gratias ago, præceptor. **P.** Non est quòd agas: sed refer in codicem tuum. **H.** Quin iam retuli, **P.** Factum bene: ostende hypodidasalo. **N 3 COL-**

198 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXIII.

*Blasius, scribendi causa iturus ad tutorem, uenit
an impetrat, sed prius diligenter interrogatus.*

BLASIVS. PRÆCEPTOR.

Licerne mihi, præceptor, adire tutorem?
P. Quæ te causa monet? B. Iusserat ille,
ut se hodie conuenirem, si liceret per otium.
P. Quando iusserat? B. Nudiustertius. P.
Vbi illum vidisti? B. In area, quæ est è regi-
one templi. P. At vide, ne mentiaris. B. A
me absit mendacium. Si vis, dabo testes ex
condiscipulis, qui mecum aderant. P. Qui
sunt illi? Bla. Daniel & Bonifacius: visne
ut eos accersam? Præ. Mane, ego illos con-
ueniam. Sed dic, quid eget tutor opera tua?
B. At aliquid scribendum. P. Qua igitur ho-
ra vis illum adire? B. Nunc, si tibi placet. P.
Quando huc redibis? B. Cum primum me
dimiserit. P. Nunc abi, atq; illi ex me dic fa-
lutem plurimam. B. Faciam libenter.

COLLOQ. XXV.

*Præceptor ad prandium inuitatus, excusatio-
nem mittit.*

STANISLAVS. MAGISTER.

Præceptor, pater te inuitat ad prandium,
si tibi

si tibi placet. M. Estne solus? S. Solus (opinor) præter domesticos. M. Excusa me illi, iam enim aliunde inuitatus eram. Age tamen illi meis verbis gratias. S. Nunquid vis aliud? M. Nihil, nisi vt maturè ad scholam redeas. S. Maturè, iuvante Deo.

COLLOQ. XXVI.

Caspar ad sartorem iturus, & eadem opera ad tonsorem veniam à præceptore impetrat.

CASPAR. PRÆCEPTOR.

Ite ne prodire, præceptor? P. Quò? C. Primùm ad sartorem. deinde ad tonsorem. P. Cur ad sartorem? C. Vt curem tibialia reficienda. P. Suntne lacera? C. Adeo lacerata, vt vix induere possim. P. Cur ad tonsorem? C. Vt illi ostendam vlcus, quod mihi in his diebus subortum est in femore. P. Detege, vt videam. C. Vide, quando ita placet. P. Est furunculus. C. Ita conijciebam. P. Quum aperueris tonsori, roga illum, vt emplastrum vlceri aptum adhibeat. C. Faciam, quod suades. P. Sed nunquis est, qui tecum prodire velit? C. Immo, Iohannes Fontanus. P. Quid habet negotium? C. Tonsorem quoq; vult adire. P. Ite igitur vnà & redite.

N ✠ redite.

200 COLLOQ. SCHOLAST.

redite. C. Nunquid vis prætea? P. Ut maturetis reditum, ne merenda vestra mulctemidi.

COLLOQ. XXVII.

Prochorus multorum nomine veniam petit prodeundi ad mercatum.

PROCHORVS. PRAECEPTOR.

Praeceptor, licetne nobis prodire? P. Estisne multi, qui prodire vultis? Pro. Ferme omnes. P. Quid hoc sibi vult? Pro. Est hodie mercatus: inde sit, ut ferè sibi quisque velit aliquid emere. P. Nunc ego sum occupatior, quam ut singulorum prodeundi causam possim cognoscere; adite igitur subdoctorem, qui cognoscat, & si vacat, vos deducat ipse. Pro. Gratias agimus, praceptor humanissime.

COLLOQ. XXVIII.

Theophilus iubetur scribere ad patrem, cuiusdam pueri de remittendo ad scholam filio.

PRAECEPTOR. THEOPHILVS.

Hodie igitur Petrum conuenisti? T. Hodie. P. Vbi? T. In templo. P. Quota hora? T. Octaua matutina. P. Nunquid rogasti, quando sit repetiturus scholam? T. Rogavi.

gaut.

gavi. P. Quid ille? T. Nescio, inquit. P. Debuiſti illum ad reditum ex hortari. T. Id ego feci, & multis quidem verbis. P. Benè feciſti: ſed qui ille reſpondit? T. Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos. P. Quid ſi ad ipſum patrem ſcribas de ſtatu noſtro ſcholàſtico? fortàſſe enim mouebitur, vt filium citiùs remittat. T. Si tibi ita videtur, faciam, idq; diligenter. P. Fac igitur primo quoq; tempore: ſed audi, ſcribe pleniffimè: deinde literas tuas mihi oſtende, priuſquam des perferendas. T. Sedulò faciam, præceptor.

COLLOQ. XXIX.

Petrus de varijs negotijs obeundis veniam petit.

PETRVS. PRÆCEPTOR.

P Ræceptor, licetne mihi exire. Pr. Quo tibi eundum eſt? Pe. Ad tonforem. Pr. Non eſt tibi aliud negotium? Pe. A tonfore volo ire emtum liguias, illinc me ad futorem conferre. Pr. Cur ad futorem? Pe. Vt alteri ex calceis meis annectat corrigiam. Pr. Iſta omnia quando confeceris? Pe. Intra horæ ſpatium, vt ſpero. P. Erunt multi fortàſſe

N S in ton-

202 COLLOQ. SCHOLAST

in tōstrina exspectantes. Pe. Fieri potest: sed si videro diutius mihi morandum illic esse, exspectabo in diem Sabbathi. Pr. Estne alius, qui prodire velit? Pr. Pontanus ait se velle chartam emere. Pr. Scisne illi opus esse? Pe. Scio. Pr. Itē igitur vnā: curate diligenter suum vterq; negotium, nec sitis cesatores. Pe. Deo iuuante, cauebimus.

COLLOQ. XXX.

Eberhardus sartorem aditurus.

EBERHARDVS, PRÆCEPTOR.

Licetne exire? P. Quò? E. Ad sartorem. P. Quid eò? E. Vt mihi tunicam faciendam metiatur. P. Quæ tibi est materia? E. Niger pannus. P. Vbi est? E. In arca mea. P. Sartor autem quis tibi est? E. Petrus Syluius. P. Estne peritus artifex? E. Sic audiui: & est notus patri meo, qui iussit, vt illum addirem. P. Vbi habitat? E. In vico xenodochij. P. Non nimis longè est. caue, discurras. E. Cauebo. P. Facile à me veniam impetrant, qui nunquam fallunt, E. Auertat Deus, vt vnquam fallam.

COLLOQ. XXXI.

Magister à discipulo interrogatus, respondet humiliter.

maniter. Bonus præceptor bene optat discipulis. solus Deus dat bene agendi voluntatem. Omnis boni gratia Deo debetur. Regula citra exceptionem uix ulla est. In dubijs grammaticis consulendæ sunt regulæ. Studiosus doctos obseruare ad imitandum debet. Præclara opera longiori tempore indigent Experientia. Patrum indoctorum stultitia. Tempus expectandum. Scientia magnis laboribus comparatur. Exemplum boni præceptoris et discipuli studiosi.

LVDOVICVS. PRÆCEPTOR.

Præceptor, licetne pauca? P. Loquere quid velis. L. Quum interdum dicis alicui nostrum, Vbi est follis? vel Cedo follem? non apparet, vtrum follis sit masculini, an foeminini generis. P. Non apparet, fa-teor: quid tum? L. Vnde igitur scire possumus? P. Cur me de hoc nunquam rogastis? L. Tam multa tam saepe interrogamus, vt vereamur, ne tibi molesti simus. P. Quasi verò istud vnquam præ me feram: contra, eò magis amo vos, quò me rogatis sæpius. Quid enim magis cupio, quàm vt aliquando vos videam & optimos & doctissimos? L. Habemus gratiam maximam, præceptor humanissime. P. Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemus, qui solus sua bonitate, vtrisque

utrisq; bonam dedit voluntatem. L. Faxit ille, ut hoc beneficio rectè semper utamur in ipsius gloriam. Sed dic, quæso, follis cuius est generis? P. Masculini. L. At ago potius foeminini dixissem. P. Quamobrem? L. Quia tale est pellis, quod est in Rudimentis pro exemplo positum. P. Non ab re id conijciebas. Nam in is finita, quale est pellis, magna ex parte foeminina sunt. L. Non igitur omnia. P. Vix vlla est tam generalis regula, quæ exceptione careat. Follis igitur sub exceptionem cadit, quia masculinum est. Sic aliquot alia, ut ignis, piscis, axis &c. L. Sed unde illa dignoscam? P. Facile cognoscet, quum peruenieris ad Grammaticæ regulas. Sed interim Latine loquentes attentè observa, teq; ad eorum imitationem diligenter accommoda. L. At istud longum est, præceptor. P. Non fiunt, nisi longo tempore, præclara ædificia. L. Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre. P. Ego verò istud vnius diei spatio videre vellem. Sed quid agas? omnibus in rebus expectandum tempus est, Pater tuus, quia non didicit literas, nescit, quid doctri-

na va-

na valeat, neq; quantis laboribus illa comparetur. L. Verum dicis: sed quid illi respondere possum, quum apud me conqueritur de temporis longi spatio in discendis literis? P. Docebo te inter cœnandum. nunc ito lulum cum cæteris, vt me in museum recipiam. L. Ignosce mihi, quæso, præceptor, quod te interpellaueim. P. Nihil me interpellasti, non enim occupatus eram. præterea, si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tempus reijcere? L. Tuo iure id poteras. P. Abi igitur.

COLLOQ. XXXII.

*Quidam puer patris nomine præceptorem in hortos inuitat. Præceptor aliquid obiter docet ad mores perti-
nens.*

CASIMIRVS. PRÆCEPTOR.

S Alius sis, præceptor. P. Auspicato adueneris. quid nuntias? C. Orat te pater meus, vt animi causa eamus vna in hortos suos suburbanos. P. Ad eam rem nos inuitat serenitas; & nunc sumus feriat. Sed quid illic aspectu iucundum videbimus? C. Varias & pulchras arbores cum suis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem. P. Nihil

206 COLLOQ. SCHOLAST.

Nihil est illis rebus hoc tempore iucundius.
 C. Ea est Dei erga nos beneficentia. P. Quā
 quidem assiduīs laudibus prosequi debemus.
 C. Sed vereor, ne patri in mora simus. P.
 Tantisper exspecta, dum rogam muto, ut sim
 ad ambulandum expeditior. Iam paratus
 sum: nunc eamus. Sed estne domi pater? C.
 Pro foribus nos exspectat. P. Bene res ha-
 bet: vide, ut eum decenter salutes. C. De
 hoc, te docente, sæpe admoniti fuimus.

COLLOQ. XXXIII.

*Mutue salutationes & de valetudine percuncta-
 tiones.*

DAVID, PRAECEPTOR.

Pater meus tibi salutem plurimam dicit.
 P. Ain tu? quando rure redijt? D. He-
 ri. P. Ut valet? D. Optimè. P. Mater verò
 ubi est? D. Adhuc est in Sueuia. P. Vbi in
 Suauia? D. Vlmæ. P. De illa quid auditis. D.
 Esse bona valetudine præditam, Dei benefi-
 cio. P. Dominus Deus conferuet eam. D. I-
 ta precor. P. Dic vicissim patri salutem plu-
 rimam verbis meis, D. Faciam sedulò.

COL.

COLLOQ. XXXIII.

Discipulus magistrum de dubio quodam confus-
lit. Magister benignè responder. Analogia non ubi-
que fidendum. Latinitas quibus constet maximè. acti-
tis progressus quid requirat. Omnis profectus noster
Deo tribuendus. Citra favorem divinum frustra labora-
mus. Exemplum anomalie in genere & accentu sub ea-
dem terminatione.

BRVNO. PRAECEPTOR.

Praeceptor, licetne pauca? P. Dic liberè
B. Cur non dicimus, hic arbor, sicut hic
labor? Item, cur genitium arboris non
proferimus penultima longa, vt ferè in cæ-
teris nominibus terminationis eiusdem? P.
Quia loquendi vsus aliter approbavit. Nec
enim ubiq; locum habet analogia: sed ubi
eà deficit, sequendus est eorum vsus, qui re-
ctè & purè loquuti sunt. Nam ipsa Latini-
tas vsu & auctoritate magis, quàm ratione
constat. B. Da igitur auctoritatem de nomi-
ne arbor. P. Arboris excessus truncus, apud
Virgilium. Nonne hic manifestè vides & ge-
nus & accentum? B. Video, praeceptor, sed
suntne alia eodem accentu? In primis
Græca omnia, vt Castor Castoris, sic Hector
Nestor, & similia. Item hæc duo neutri ge-
neris

neris, æquor æquoris, marmor marmoris.
 Sunt & adiectiua quædam, vt memor memo-
 ris, & ex eo compositum immemor. Talia
 quoq; sunt ex decus & corpus composita, vt
 indecor indecoris, tricorpor tricorporis,
 Sed hæc apud Grammaticos annotata facile
 per te inuenies. Nam ista ætas tua maiorem
 in dies requirit diligentiam. Huc accedit,
 quòd hæc ipsa, quæ tuo labore ac diligentia
 inueneris, firmiore tenebis memoria. B. A-
 go tibi gratias, humanissime præceptor,
 quòd me tanta humanitate non solum doces,
 sed etiam admones. P. Bene facis, sed inte-
 rim volo memineris, soli Deo acceptum re-
 ferre, quicquid boni ex labore meo in te
 proficiscitur. Frustra enim docendo labora-
 mus, nisi laboribus nostris diuinus fauor ac-
 cesserit. Nosti illud Apostoli, Neq; qui plan-
 tat est aliquid, neq; qui rigat: sed, qui dat
 incrementum, Deus. B. Essemus profecto
 plumbo stupidiore, si ista ignoraremus, quæ
 nobis tam sæpe inculcas, tamq; diligenter.
 P. Tantò diligentius vos oportet tum memi-
 nisse, tum recordari. Sed iam tempus est, vt
 ad quo-

ad quo-

ad quotidianum penſum te referas: ego ve-
rò interea me abdo in muſeolum.

COLLOQ. XXXV.

*Pueri, qui in quotidiano ſermone ad Latine lo-
quendum diligenter exercentur, multa diſcunt ſine re-
gulis Grammaticis. Bene precandum omnibus, maxime
noſtris.*

PRAECEPTOR. OSVVALDVS.

DIC Latine, cin buch. O. Liber. P. Liber
cuius generis? O. Maſculini. P. Qui
ſcis? O. Ex bene loquendi uſu & conſuetu-
dine. P. Oſtende uſum. O. Nam quotidie
loquentes, ſic dicimus. Hic liber cuius eſt?
Dicimus item ſapenumero. Liber meus, Li-
ber tuus, bonus liber, & ſimilia. P. Bene
reſpondiſti: ſed quis loquendi uſum te do-
cuit? O. Tu ipſe, præceptor. P. Ergò ne te-
nes omnem uſum linguæ Latinæ? O. Si te-
nerem, iam non eſſem diſcipulus. P. Quid
igitur? O. Magiſter, fortasſe. P. Abi, re-
ſponſo tuo contentus ſum. O. Gaudio fanè.
P. Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium
& mentem bonam. O. Utinam ſemper a-
gnoſcam eius in me beneficia. P. Utinam
ille fauore ſuo tua ſtudia proſequatur. Quid
hoc

210 COLLOQ. SCHOLAST.

hoc sibi vult Ofualde? O. Quòd mihi bene precaris. P. Ergo tu quoq; memento bene ex animo precari omnibus, præcipuè verò condiscipulis tuis. O. Meminero, præceptor. P. Addendum fuerat, Deo iuuante. O. Oblitus sum, fateor.

COLLOQ. XXXVI.

Exemplum ad pueros in Latinis Germanicè utentibus paulatim exercendos.

PRAECEPTOR. DANIEL.

Attende Daniel, vt discas Latina bene Germanicè vertere. D. Attendo, præceptor. P. At diligenter. D. Immò diligentissimè, & ex animo. P. Bene facis. D. Propone igitur mihi latina, vt nobis interdum soles. P. Quid opus est? D. was istis von nöten? P. Gallinæ. D. der hennen. Præ. Vt D. auff das. P. Illa. D. die. P. Sit. D. seye. P. Bona. D. gut. P. Rectè vertisti. Nunc ad singulas partes huius orationis responde nominatim. D. Respondebo, quoad potero, dummodò mihi præieris. P. Quid. D. Est pronomé. P. Opus. D. Nom. P. Est. D. Verbū. P. Gallinæ. D. Nomen. P. Vt. D. Coniunctio hoc in loco.

Ioco. P. Illa. D. Pronomen. P. Sit. D. Verbum
P. Bona. D. Nomen. P. Agè, dicamus iterū,
vt singula paulò plenius intelligas. D. Quid
nunc respondebo? P. Indica breuiter singu-
larum partium declinatum, vt vos docere
soleo. D. Præito igitur, vt cœpisti. P. Quid.
D. Quid cuius, pronomen. P. Opus. D. Hoc
opus, operis, vt onus, oneris. P. Falleris Da-
niel. D. Quid ita? P. Quia opus hîc est ad-
iectiuum. D. Eho, adiectiuum quomodo
declinatur? P. Est indeclinabile. D. Me
miserum nunquam istud audieram. P. Ad-
dendum fuit, quod sciam, vel quod memi-
oarim. D. Quamobrem? P. Quia fortasse
audieras, sed memineras malè. D. Fieri po-
test; sed perge (quæso) me docere. Quid
Germanicè significat istud nomen? P. Non
solet Germanicè verti, nisi iunctum cum
verbo sum, es. D. Da exemplum. P. Quo-
tidie in ore habes exempla. D. Nunc mihi
non occurrunt. P. Nōne soles dicere, & au-
dire ex condiscipulis, Opus est mihi charta,
atramento, pecunia, & similia? D. Sæpe di-
co fateor, & sæpe audio: sed parum aduer-
to. P. Nunc igitur aduerte, & manda me-

moria, opus est mihi pecunia ad libros emen-
 dos, Ich hab gelts von nöten bücher zu kau-
 ffen. D. Da item aliud Exemplum,
 quaeso. P. Opus est tibi virgis, vt tua expel-
 latur pigritia, du hast ruten von nöten / da-
 mit dir die faulheit ausgetrieben werde. D.
 Fateor equidem, praeceptor: sed Deus vt
 spero, mei miserebitur. P. Omnium mise-
 retur Deus, qui pie illum inuocant. Sed
 de nomine opus iam satis multa: quod ad vos
 attinet: ad cetera redeo. Est. D. Sum, es,
 est, verbum anomalum. P. Gallina, galli-
 nae, vt mensa, mensa. P. Vt. D. Non de-
 clinatur, quia est coniunctio. Germanice,
 auff das. P. Illa. D. Ille, generis masculini:
 illa foeminini illud neutri. D. Declina in fo-
 minino. D. Illa, illius, illi, &c. P. Sit. D.
 Jam dictum est. P. Bona. D. Bonus, gene-
 ris masculini: bona, foeminini: bonum, neu-
 tri: nomen adiectiuum. P. Confer ad Ex-
 emplum. D. Iustus, iusta, iustum: bonus
 bona bonum. P. Nunc mutuò vos interro-
 gate, vt plenius omnia tractetis.

COLLOQ. XXXVII.

Benedictus à patre in villam ablegandus, petit à
 praepatore veniam.

BENEDI-

BENEDICTVS. PRAECEPTOR.

Praeceptor. *P.* Quid vis? *B.* Licetne mihi ire domum? *P.* Cur ante horam? *B.* Pater iussit, vt nunc abirem. *P.* Quid eget opera tua? *B.* Vult me in villam mittere. *P.* Quid eò? *B.* Petittum vvas, & eadem opera nuntiatum aliquid villico nostro. *P.* Quid si me fallis? *B.* Adferam testimonium, vt soleo. *B.* Quando redibis? *B.* Hora prima, vt spero. *P.* Quam citò? *B.* Villa nostra non longè hinc abest. *P.* Ito sanè.

COLLOQ. XXXVIII.

Excusat se quidam, quod inconsulto praeeptore prodierit: cuius rei testes producit.

DAVID. PRAECEPTOR.

Praeceptor, placetne audire excusationem meam? *P.* Quando absuisti? *D.* Hesterno die. *P.* Quota hora? *D.* Prima. *P.* Quae fuit causa? *D.* Accersitus fui. *P.* A quo? *D.* A patre. *P.* Quis tibi nuntiauit? *D.* Famulus noster. *P.* Cur me non adisti? *D.* Quia dicebat ille se vrgeri festinatione. *P.* Suntne tibi testes? *D.* Adsunt, praeeptor. *P.* Abi, sede in loco tuo: ego interim eos interrogabo.

Fratribus omnia sint communia.

PRAECEPTOR. MICHAEL.

CVR non venisti citius? M. Exspectabam fratrem. P. Vbi est? M. Restitit in foro. P. Cur eum non adduxisti? M. Volebat emere atramentum. P. Imò pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructibus. M. Nescio, tamen illud dicebat. P. Quum sitis fratres, cur non habet domi commune atramentum in ampulla. M. Frater nihil vult habere commune mecum. Vult igitur omnia sibi propria. M. Illud est. P. Admone me, quum venerit: ego illum docebo, quid sit fraternitas. M. Faciam, præceptor. P. Abi in locum tuum.

COLLOQ. XL.

Drusus abeundi ueniam à præceptore hac condicione impetrat, ut postridie scriptum adferat testimonium.

AB

DRVSVS. PRAECEPTOR.

Licetne abesse hora secunda. P. Quid habes negotij? D. Pater eget opera mea. P. Qua in re? D. Vt sibi aliquid scribam. P. Sed interim non reddes, quæ præscripta sunt vobis. D. Iam edidici. P. Factum bene. D.

Placétne

Placetne tibi audire me? P. Cras audiam, quum licebit per otium. D. Permittisne igitur, vt absim præceptor? P. Agè, permitto? sed ita, vt crastino die scriptum adferas testimonium. D. Ego semper tibi adfero aut à patre scriptum, aut à nostro famulo, patris nomine. P. Rectè facit pater. Sunt enim multi, qui me fallunt mendacijs. Nunc abi. & patri dic salutem verbis meis. D. Faciam. præceptor.

COLLOQ. XLI.

Christophorus frairem ægrotum domum deducere à præceptore iubetur.

P R A E C E P T O R. CHRISTOPHORVS,

HEVVS Christophore. C. Hem, præceptor. P. Quid flet frater tuus? C. Aegrotat. P. Quî scis? C. Satis apparet. P. Quo signo? C. Quia vômit, P. Quid illi dolet? C. Caput & stomachus, vt dicit. P. Cur non recepit se domum? C. Non ausus est. P. Tu verò non audebas me admonere? Agè, duc illum tu ipse domum vsq; & matri narra diligenter, vt ille se habeat. Propera, quid cessas? duc eum lento gradu. C. Ducam præceptor.

Nimio somno deditus puer reprehenditur de ueniendi in gymnasium tarditate. Mendacio & causa friuola purgare se conatur. Illi ut uerum fateatur, promittitur impunitas. Poenarum metu, post aliquot tergiversationes rem omnem confitetur, diligentiam promittit in posterum. Docetur qua illam ratione præstare queat. Multis uerbis ad mutandos mores humanissime commonetur. Ex pœnitentie signo quod præ se fert, bonam spem promittit. Exemplum in somniculosos.

P R A E C E P T O R. T H O M A S.

HEVUS Thoma, sequere me in cubiculum: Hæc est quod te seorsum monere velim. T. Adsum præceptor. P. Nunquàm ne maturè in scholam veniet? T. Non possum venire citiùs. P. Semper istud dicis: quid impedit? T. Nemo est domi nostræ, qui me expergeficiat. P. Nemo? T. Prorsus nemo. P. Non habetis ancillam? T. Habemus quidem, sed nō curat, vt me exciet. P. Imò tu (vt opinor) nō curas, vt surgas. Nōne verum dico? quid taces? responde nunc tandem aliquid. T. Me miserum quid agam? P. Nihil est, quod terrearis? fatere verum. T. Quid si confessus ero? P. Eho, tibi ignoscam, crede mihi. T. Ah pudet.

Ah pudet. *P.* Ne pudeat verum fateri, quæso, alioqui vapulabis; pergin tacere? Heus observator, vise ad matrem eius & roga. *T.* Ne mittas oro præceptor: dicam tibi rem omnem; nihil reticebo. *P.* Agè, esto animo bono. *T.* Sic est, profectò, vt dixisti. *P.* Non satis istud est, volo audire sigillatim omnia, Narra mihi planè, quemadmodum sese tota res habeat. *T.* Quum venit ancilla me excitatum, primùm nihil respondeo, quasi seriò dormiam: deinde, si magis vrgeat, attollo ægre caput: sedeo inlecto: thoracem inijcio humeris, quasi statim surrecturus. *P.* Quàm pulchre narras. ita me Deus amet, nunc te magis amo, quàm vnquam feci. Perge. *T.* Quum primùm egressa est ancilla cubiculo, tum ego recline caput in puluinum, ac demitto pedes. *P.* Etiamne redormis? *T.* Ego verò redormio bene placideq;. *P.* Quaudius? *T.* Donec ancilla secundo veniat. *P.* Quum redijt, quid tibi dicit? *T.* Exclamat, vociferatur, insanit, *P.* Quibus vtitur verbis? *T.* Hem nebulo (inquit) quando eris in schola? ego dicam præceptor tuo, vt te bene verberet: tu nunquam vis surgere, nisi bis aut ter excitatus fueris. *P.* Bona fide promittis,

promittis, facturum te posthac officium? T. Si vnquam recidero, causam non dico, quin palam cædar virgis, idq; acerbissimè. P. Bellè quidem promittis: sed quomodo præstabis promissa? T. Aduuante Domino Deo. P. Qua ratione flectes illum? T. Fide & assiduis precibus. P. Alioquin nihil posses obtinere. T. Credo equidem. P. Non satis est credere, nisi cures, vt efficias diligenter. T. Curabo pro viribus, ac dies noctesq; id vnum metidabor. P. Optimè loqueris dummodò memor esse pergas. T. Quomodo possem obliuisci? nunquam desinunt istud monere concionatores: tu verò ferè quotidie ad id nos hortaris: & bene facis præceptor, quia omnes sumus valde negligentes, sed ego inprimis. P. Da igitur operam, vt omnium primus mores istos mutes: at memento præcipuè semper verax esse. T. Faxit Deus, vt nunquam mentiar. O. O quàm felix esses. T. Satis in præsentia felix ero, si tantum me absolueris. P. Faciam, quod tibi sum pollicitus: sed ea lege, vt promissi tui memineris, & re ipsa præstes, quod nunc mihi recepisti. T. Quid igitur restat, quominus

minùs abeam liber? *P.* Immo aliquid restat: mane, & audi etiam nunc. *T.* Quamdiu voles, præceptor. *P.* Inter cætera, excutias oportet istam prigratiam, quæ te in lecto detinere solet, non enim decet studiosum adolescentem somniculosum & inertem esse, sed alacrem & experrectum: cuiusmodi vides aliquos ex condiscipulis tuis. Non tenes memoria diuinum Petri Apostoli præceptum? *T.* Quod illud est? *P.* Sobrij (inquit) estote, & vigilate. *T.* O quoties audieram, sed, proh dolor, nunquam vsurpauī. *P.* Fac, vt studiose vsurpes in posterum: neq; illud solum, sed etiam cætera bene viuendi præcepta, quæ toties audiuiſti. Quod quidem si diligenter feceris, tibi inprimis bene consulēs: iucundus eris parentibus, & mihi & condiscipulis tuis: denique id quod est præcipuum, charus eris Deo, qui studia tua in gloriam sui nominis magis in dies promouebit. *T.* O quantum fructum sentio, ex ista admonitione tua. *P.* Vehementer sanè gaudeo, & tua & condiscipulorum causa. *T.* Quid si narras illis meam poenitentiam? *P.* Ego verò narrabo primo quoq; tempore, vt exemplo

219 COLLOQ. SCHOLAST.
exemplo tuo discant nihil esse acceptius
Deo, quàm culpam agnoscere, & ad fru-
gem bonam redire. Vale fili, & adesto hora
tertia in auditorio. T. Ago tibi
gratias ingentes, amantif-
sime praeceptor.

COLLOQVIO-
RVM SCHOLASTICO-
RVM LIBER QVARTVS, PAVLO
*graviora continens, praesertim in mo-
ribus, & Christiana do-
ctrina.*

COLLOQ. I.

De ijs quæ in oculos incidunt. Amicus amico nul-
la spe mercedis adductus opitulatur. Oculus membrum
inter exteriora nobis carissimum. Zachariae locus de pu-
pilla oculi. Experientia. locus obliq; notatus. locan-
dum interdum, modò cum fructu. Studia nostra ad glori-
am Dei referenda.

L A V

LAURENTIVS. SAMVEL.

BSECRO te, Samuel, da mihi
operam paulisper. S. Quid istud
est? L. Nescio quid incidit mihi
in oculum, quod me habet val-
de malè. S. In vtrum oculum

incidit? L. In dextrum. S. Vis inspiciam? L.
Inspice, amabo te, S. Aperi, quantum potes:
actene immotum. L. Non queo à nictu con-
tinere. S. Mane, egomet tenebo sinistra ma-
nu. L. Ecquid vides? S. Video aliquid minutū.
L. Exime (quæso) si potes. S. Quin iam exe-
mi. L. O factum bene. S. Cerne tu ipse. L. Est
mica pulueris. S. Et quidem vsq; adeò pu-
silla, vt vix cerni possit. L. Vide, quantum
doloris adferat oculis res tam exigua. S.

HAUD mirum quidem. Nullum enim è
membris exterioribus, oculi tenerius esse
dicitur. Inde etiam fit, vt experiamur nihil
esse nobis carius. L. Hoc Deus approbat,
quum de sua in nos charitate loquens apud
Zachariam 2. cap. sic ait, Qui vos tangit,
tangit pupillam oculi mei. S. O immensam
Dei bonitatem, qui nos tantopere charos
habet.

NB

27 COLLOQ. SCHOLAST.

habet. L. Non mihi rubet oculus? S. Aliquantulum: nempe quia fricuisti. L. Creditu tu ad huc mihi dolere? S. Quidni credam, qui toties talem molestiam sum expertus? L. Experientia est rerum magistra. S. Ita vulgo dicitur. L. Quid pretij dabo medico pro labore? S. Quantum pacti sumus. L. Brevis est conclusio: ergo nihil, sed tamen habeo tibi gratiam: atq; utinam detur referenda locus. S. Quin potius auertat Deus. L. Bene correxisti; dixeram imprudenter, at sine dolo. S. Sic accepi: sed interim iocari licet, praesertim ut in Latina lingua nos exerceamus. L. Faxit Dominus Deus, ut omnia studia nostra ad gloriam ipsius referantur. S. Faxit precor.

COLLOQ. II.

Alexander Carolo commodatum reddit cum gratiarum actione. Beneficia ultro citroq; oblata. Exemplum aulicae ciuitatis propemodum simile.

ALEXANDER. CAROLVS.

Ecce reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. C. Non est quod agas; sed satisne vsus eras? A. Satis diu vultum concessisti, quæ tua est humanitatis. C. Quoties

Quoties opus erit, quæso ne parcas rebus meis. A. Non parcam, quando ita iubes. C. Pergratum mihi feceris. A. Gratiam habeo maximam, tu verò nostris vicissim vtere, si quid vsus fuerit. C. Non est quod moneas; fatis mea sponte sum impudens. A. Immo verecundus nimis. C. Esto; aliquando tamen senties. A. Ita velim, bene vale. C. Te feruet Dominus Deus.

COLLOQ. III.

Cur Euangelium diligenter audiendum.

PAVLVS. QVINTINVS.

CVR diligenter audire debemus Euangelium? Q. Vt discamus Deum colere ex voluntate eius. P. Nihil aliud respondes? Q. Quid responderem? Nihil enim scio præterea. P. Nonne etiam vt sobriè & iustè vivamus? Q. Declara mihi illa duo aduerbia, quæso. P. Sobriè, id est continenter; Iustè, id est in iustitia, nempe vt suum cuiq; tribuamus. Ita fit vt sobriè ad vitam cuiusque priuatam pertineat; Iustè autem ad charitatem quam proximo debemus. Q. Sed audi, mi Paule. Nonne cultus Dei omnia illa complectitur?

complectitur? *P.* Probe sentis, Quintine: sed
 volui experiri an responſionem tuam rectè
 intelligeres. *Q.* Bene feciſti. Nam de ſincero
 verbi diuini intellectu nihil nimis dici poteſt.
 Et de hac re quidem tecum pluribus verbis
 libenter agerem: ſed nos hora ipſa admonet,
 vt diſcedamus.

COLLOQ. IIII.

*Ab obſeruatore monetur quidam adoleſcens, ut in
 admonendo fratre natu minore ſit diligentior. Pergen-
 dum conſtanter in admonendis omnibus, præcipuè qui
 nobis coniuncti ſunt. Bonæ indolis ſignum quoddam in
 puero. Exemplum fraternæ admonitionis,*

OBSERVATOR. BENEDICTVS.

FRATER tuus ſemper in concione aut garrit,
 aut ineptit, aut aliquem incitat: ex quo fit,
 vt ſæpe notandus ſit, deinde vapulet. *B.* Quid
 vis faciam? *O.* Cur non ſæpe mones? *B.* Nun-
 quam deſiſto monere. *O.* Perge, precor. *B.*
 Nihil eſt, quòd me preceris; nunquam ceſſa-
 bo, donec (volente Deo) aliqua ex parte ſe
 correxerit. *O.* Sic uſurpabis Catonis præcep-
 tum. Quando mones aliquem noſti cætera.
B. Sed oro te, mi Benedicte, vt quoties cum
 notaueris, id mihi renunties. *O.* Nunquam
 finis eſſet:

finis esset : adeò frequens est nomen eius in meis commentariolis . R. Saltem fac me semel certiozem , quum primum commiserit , quo sit accusandus : tum dicam patri , cuius verba magis timet , quàm verbera . O. Istud non est paruum bonæ indolis argumentum . B. Ita spero quidem . Facies igitur quod rogo ? O. Ego verò , atq; libens .

COLLOQ. V.

Philippus Marco arcanum commissum extorquere frustra conatur . Amicus alter idem . Exemplum taciturnitatis in celandis amicorum consilijs . Item in curiosos arcanorum scrutatores .

PHILIPPVS. MARCVS.

Quid consilij tractabas modò cum præceptore ? M. Si scire cupis , illum percontare . P. Cur me celas ? M. Vt ne palàm facias . Non ideo , crede mihi , te rogo , vt id proferam , quid enim proficerem ? M. Quàobrem igitur tam cupidè rogas ? P. Nimirū , vt mecum tacitus gaudeam , si quid boni audieris . M. Itane paratus aduenis , vt à me extorqueas , quod mihi vni , idq; à præceptore , creditum est ? P. Quod mihi dixeris , surdo & muto dictum puta . M. Egone tergum me-

P

um in

um in fidem tuam committam? P. Id profecto potes, & quidem sine periculo. M. Nunquam dices tam commodè, ut istud mihi persuadeas. P. Dabo fidem, me taciturnum. M. Etiam si ter quater sanctissimè iuraueris, non prodam. Proinde, tu desine percontari. P. Hem, ubi est illa nostra amicitia? M. Nescis dictum illud sapientis? Quod taciturnum esse vis, nemini dixeris. P. Audiui aliquoties; sed quod amico dictum sit, nemini dictum videtur. Est enim amicus quasi aliter idem. M. Eadem tibi dicet, qui scire ex te volet, & item
 " alius, qui ex illo: atq; ita ad aures omnium
 " perueniet. Itaq; si me tibi post hac vis amicum esse, me missum facito. P. Non sum imperator, ut te missum faciam. M. Pergin molestus esse? P. Abire malim, quàm tibi molestiam exhibere.

COLLOQ. VI.

De domum profectione interrogationes & responsiones. Honesti & pii sermones ex timore Dei oriuntur.

MARVLLVS. NÆVIVS.

Quando vis abire domum? N. Nescio, ubi Deo visum fuerit. Id eum pendet ex voluntate eius, non mea. M. Quid si te accersat

cerfat pater? N. Tunc intelligam, Deum sic velle, ideoq; parebo. M. Quid si alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? N. De hoc non est meum disputare: sed vt confido, pater non temerè accerfet. M. Ego quoq; non aliter sentio: sed volui tantisper tecum fabulari. N. Gaudeo hunc nostrum sermonem non fuisse fabulosum. M. Vtinam in scholis frequentiores essent sermones eiusmodi. N. Tum erunt, quò Deus ipse puerorum animos timore sui affecerit. M. Ergo precemur eum, vt id breui contingat. COLLOQ. VII.

Hieremias narrat Marcello de inopinato patris aduentu, ob falsum de morbo rumorem. Citò irascens facile placatur. Ira puerorum brevis. Exemplum paternæ diligentiae in liberorum cura.

MARCELLVS, HIEREMIAS.

Qua pecunia emisti librum istum? H. Quia censes, nulli mea? M. Miror, vnde habueris. H. Quid miraris? Antibi debeo reddere rationem? M. Ego ne exigo? H. Videris exigere. M. Non ergo inquam: sed sic solemus inter nos familiariter & liberè fabulari, vt Latine semper condiscamus aliquid. H. Ea res, fateor, plu-

rimùm confert nobis ad Latine loquendi fa-
 cultatem. Sed nemo est tam lenis, quin in-
 terdum subirascatur. M. Est, vt dicis, sed est
 brevis puerorum ira. H. Quod ruten de
 pecunia rogabas, eam à patre acceperam.
 M. Quando venerat? H. Ab hinc octo di-
 es. M. Miror, quòd eum non viderim. H.
 Non est, quòd mireris. M. Quid ita? H.
 Quia vix sesquihoram hic moratus est, Quì
 enim de equo descendisset, meq; paucis es-
 set alloquutus, Ascendamus (inquit) in tu-
 um cubiculum, vt tecum liberius colloquar.
 M. Sed antequam narres cætera, velim
 scire quid sibi voluerit aduentus eius tam
 inopinatus. H. Falso quodam rumore
 (vt fit) audierat me agrotare. M. Quid ille,
 quum præter spem te valentem inuenit? H.
 Mirificè affectus est gaudio. M. Quis dubi-
 tet? H. Præterea Deo optimo maximo ma-
 ximas egit gratias. M. Libenter hæc audio:
 perge quæso. H. Tunc me de valetudine
 percontatur: vnà precamur, non sine grati-
 arum actione. tandem quarit, ecquid mihi
 opus sit. Opus, inquam, pater. Qua, inquit,
 re egēs? Libro, inquam, sex assium. Tum
 ille

ille promit ex marsupio decusssem: eum mihi in manum dat, & valedicto, statim conscendit equum, atq; abit. M. Cur tibi plus dedit, quam petiueras? H. Istud inepte quaris. Scilicet ita lætus erat, quia me præter spem, bene sanum offenderat, quod si vel coronatum petiuissem, lubenter dedisset mihi. M. O quantum debes illi summo Patri, qui tibi adeo bonum patrem dederit. H. Ne cogitari quidem potest, quantum debeam. Nam etiamsi malum dedisset, deberem tamen non parum. Sed quid cessamus auditum ire prælectionem? M. Iam instat hora tertia. H. Patrata mihi sunt omnia. M. Mihi quoq; . H. Eamus ergo in auditorium.

COLLOQ. VIII.

Reprehenditur profectio in militiam. Militum vita corruptissima. Bonus paterfamilias, semper aliquid per occasionem docet. Timor Dei. Custodit paruulos Dominus ac dirigit. Patres & præceptores diligendi & quare. Exemplum adolescentis stulti & parentum contemptoris.

IOACHIMVS. VLRICVS.

VBI nunc est frater tuus natu maximus,
V, Iuit in militiam. I. Quid ais? in mi-
 P 3 litiam?

litiam? V. Sic res est. I. Ergo valedixit literis?
 V. Iam pridem literarum satietas eum ceperat. I. Quid ita? V. Nescio, nisi quia volebat
 liberiùs viuere. I. Cur permisit pater? V.
 Quid? putas permisisse? patre absente, matre inuita profectus est. I. O miserum adolescentem,
 V. Immo verò miserrimum. I. Quid faciet?
 V. Id, quod ceteri, qui sequuntur illud vitæ genus:
 nempe spoliabit, rapiet, ludet alea, potabit, scortabitur. I. Estne istæ militum vita?
 V. Omnino. I. Vnde scis istud. V. Audiui nuper ex patre, quum cœnarem
 vnâ. I. Quorsum narrabat talia? V. Docebat nos,
 nihil esse vtilius, quàm Deum timere, qui custodit paruos,
 eosq; in viam rectam paulatim inducit. I. Et præceptor
 noster de ijs rebus sæpe nos admonet. V. Tanto magis
 debemus esse solliciti, vt pareptes charoshabeamus,
 & præceptores, quorum opera Deus ad nostram institutionem
 vitur. I. Vtinam vtrisque præstemus, quod ipse nobis in
 sua lege præcipit. V. Ita faxit ille. I. Faxit precor.

COLLOQ. IX.

Quidam reuersus ex Gallia præter opinionem & voluntatem

voluntatem patris, domo expellitur. Post aliquod tempus, amicorum opera redit in gratiam. Exemplum eius, quod per iram peccatur: item stultæ matrum indulgentiæ in liberos.

LVCAS. IACOBVS.

AVDIO fratrem tuum iam rediisse ex Gallia, I. Sic est. L. Solusne redijt? I. non omnino. L. Quis igitur cum illo? I. Quidam ciuis huius oppidi, qui ferè biennium illic habitauerat. L. Cur iuerat frater? I. Missus illic fuerat à patre, vt Gallicè disceret loqui. L. Quam igitur ob rem non fuit illic diutius? I. Non poterat ferre diutius matris desiderium. L. O tenellum adolescentem. quotum agit annum? L. Septimum decimum, si rectè mater meminit, ex qua id audiui scire. I. Age, quo vultu à patre exceptus est eius aduentus? I. Rogas? pater nō sustinebat illum aspicere: quin etiam nec salutatione dignatus, nec alloquio, iussit eum abire è conspectu. L. Quid præterea? I. Nisi mater cum lacrymis intercessisset, iubebat apparitorem accersi, qui miserum in carcerem conijceret. L. Atqui non poterat iniussu magistratus. I. Nescio, tamen conabatur. L.

P 4

Quid

231 COLLOQ. SCHOLAST.

Quid postea factum est? cubuitne domi vestra? I. Minimè verò. L. Vbi igitur? I. Sororis meæ virum nostin? A. Tanquam te. I. Eò missus est à matre, dum patris ira deferuesceret. L. Quid tandem accidit? I. Egit mater cum propinquis & amicis nostris, vt iratum patrem mitigarent. L. Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam redijt. I. Id non fuit magni negotij. Iam enim patrem coeperat pœnitere, quòd sic excanduisset, quodque tam grauitè accepisset filium. L. Nempe dies, eius iram lenierat. I. Ea tamen lege recepit illum, vt promitteret se in Galliam rediturum statim à vindemia. L. Vide quàm ineptus sit iste in matres nostras affectus. I. Atqui ipsæ matres sunt in causa. cur enim adeo temerè nos adamant? I. Naturam cogere difficile est. I. In hanc sententiam tenesne versum ex Horatio? L. Naturam expellas furca licet, vsq; recurret. I. Sed quid hoc? dum fabulamur, à lusu cessatum est. L. Nihil inde nobis accidet mali, ad disputationes conueniamus iam.

COLLOQ. X.

Olerum quorundam nomina enumerantur. Moritum

retum Virgilianum. Letitia ob rem culinariam. Apu-
cro fructus & olera carnibus præferuntur. Studiosis
satis est modicum & alimentum. Parentes agrè ferunt,
nisi filios in schola bene curatos videant. Matrum in-
dulgentia. Parentum amor in liberos non facile immuta-
tur.

C O N R A D V S A L A M B E R T V S

VBI fuisti hodie post prandium? L. In
orto præceptoris. C. Quid illuc iue-
ras? L. Ille me miserat petitem olera. C. Quæ
tandem olera collegisti? L. Vix enumerare
possem omnia. C. Saltem quæ occurrent
memoriæ. L. Sed cur istud quæris? C. Ut
interim recordemur aliqua rerum nomina,
quæ paruuli didicimus. L. Pulchra est exer-
citatio, præsertim quum aliquid nobis sup-
petat otij. Audi igitur: collegi allia, serpyll-
um, porros, capas, nasturtium, cuminum,
foeniculum, thymum, amaracum, hyssopū,
apium, saluiam, satureiam. C. Herbæ sunt
olentes, quas adhuc numerasti. L. Sic insti-
tueram, memoriæ gratia. C. Perge porro.
L. Paucae quidem restant, vt betæ, cichori-
um, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portu-
laca. plures non occurrunt. C. Qui potuisti

P S tot

plures non occurrunt

t. seminisse? L. Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. C. Et noueras omnes? L. Noram: alioqui eum interrogassem. C. At ego non noui omnes: quamuis nomina didicerim. L. Ego tibi piures etiam demonstrabo, quum licebit nobis in hortum ire. C. Multum ne attulisti? L. Plenum calathum. C. Sed de singulis, quantum? L. Nimis es curiosus: quid vis? de singulis attuli, quantum opus fuit. C. Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas. Scin tu in quem usum præceptor tot olerum generaret apparanda? L. Partim ut ius bene condatur, partim ut minutal ex oleribus fiat. C. Quam bene consulti nobis. L. Optimè, sed tamen ea non est causa præcipua. C. Quanam igitur? L. Legistine vnquam Moretum Virgilij? C. Carmen quidem legi sed moretum nunquam edi. nec vidi, quod sciam. L. At videbis, spero. Nam præceptor vxorem docuit conficere: & illa confecit ex eius præscripto. C. An apponetur aliquid in cœnam boni? L. Saltem ius carniū pingue, bene conditum, carnes optimæ, & minutal ex oleribus. C. Vnde scis ista? L. Omnia vi-
di in

di in culina, quum iussus essem adiuvare,
 præcipue in meis oleribus repurgandis. C.
 Quid moretum? non saltem gustabimus? L.
 Immo dabitur nobis. nam confectum est,
 quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiunt
 magis, præsertim æstate, quam carnes ipsæ,
 aut pisciculi. L. Optarem profectò ser-
 uari carnes in hyemem, vt tota æstate olera
 & fructus esitaremus. C. Atqui, vt accepi,
 ista minus alunt. L. Id ego audiui quo-
 que aliquoties: sed quid opus est tanto stu-
 diosis alimento? C. Non tanto, fateor, si ta-
 men parentes nos viderent pallidos & ma-
 cilentos, statim eius rei culpam assignarent,
 præceptorum. nonne sic est? L. Non est dubi-
 um: sed quid agas? ferè parentes, præcipue
 matres nobis indulgent nimium. C. Vera
 quidem dicis: sed tu interim matris indulgẽ-
 tia libenter frueris. L. Quasi verò tu minus.
 C. Ne mentiar, quod tibi adscribo, in me
 quoq; frequenter experior. L. Non possu-
 mus parentum erga nos affectum, nisi nostris
 vitijs, immutare. tantum caueamus eorum
 abuti benevolentia: sed in primis laudemus
 illum patrem nostrum benignissimum, qui
 nobis

235 COLLOQ. SCHOLAST.
nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens
audio: sed nos hora vocat. L. Agè, finem
imponamus.

COLLOQ. XI.

*De carnis emptione. Diuinitio ex coniecturis.
Contra vulgi opinionem de fortuna. Mali mores tenaci-
us retinentur. Solus Deus adiutor. Lingue lapsus ex
imprudencia. Memoria exercenda. Dociles, proficuum
admonitu.*

MAVRICIVS. DIODORVS.

Vnde redis? D. E foro. M. Quid emi-
sti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vi-
tulinam. M. Ostende, quæso: ferè noua res
est hoc tempore. D. Vide. M. Bona videtur
mihi. D. Non falleris opinor. M. Quot
sunt libræ? D. Nolunt appendere vitulinam,
M. Cur non? D. Propter nouitatem, M.
Vide astutiam: scilicet quisq; vendit, quàm
potest carissime. D. Rem acu attigisti. M.
Quantum putas pendere? D. Duas libras,
& paulò amplius. M. Quanti emisti? D. A-
gè, diuina. M. Non sum diuinus. D. At-
qui multi diuinant: qui tamen diuini non
sunt. M. Fieri potest: sed ex quibusdam con-
iecturis: alioqui diuinitio vetita est in diui-

nis

nis literis. D. Diuina igitur ex coniectura.
 M. Emisti totum duobus assibus? D. Paulo
 minoris. M. Quanti ergo? D. Tenta iterum.
 M. Viginti denariolis. D. Nolo te diutius
 torqueri de nihil. M. Dic igitur, sodes. D.
 Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus.
 M. Profecto fortuna tibi pulchrè fauit. D.
 Quam mihi narras fortunam? M. Hic mos
 est loquendi. D. Mos, vt dicitur, tyrannus
 est pessimus. Atq; vtinam bonos mores tam
 studiosè toleremus, quàm obstinatè retine-
 mus malos. M. Tunc melius se haberent o-
 mnia. D. Nos igitur fortunam istam ethni-
 cis & impijs relinquamus. Fortuna nihil est:
 solus est Deus, qui fauet nobis, solus est ad-
 iutor & protector noster. M. Istud quidem
 certò scio, fideliter credo, & verè confite-
 or: sed quid agas? saepe labitur lingua nihil
 mali cogitante animo. D. Oportebat te illud
 meminisse. Ne lingua præcurrat mentem.
 M. Istud quidem didicimus è septem sapien-
 tum dictis: sed non semper occurrunt eius-
 modi pulchrè dicta, licet ea mandauerimus
 memoriæ. D. Tantò igitur magis illa *et ex-
 sur*ercenda, vt nobis, quum opus est, suppetant.
 M. Isto

M. Isto tuo admonitu discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signũ dari: desinamus.

COLLOQ. XII.

Herus cum famulo de rebus in foro venalibus, & earum commodè emendi ratione colloquitur.

HERVS. FAMVLVS.

F Vistine hodie in foro? F. Fui. H. Quando? F. Post concionem sacram. H. Quid emisti nobis? F. Ferè nihil. H. Quid autem? F. Butyrum. H. Quanti? Quadrante. H. Tantillum? F. Non ausus sum amplius emere. H. Quid timebas? F. Ne bonum non esset. H. Satis prudenter factum. F. Cur istud dicis her? H. Quia malim te esse hac in re timidior, quam audaciorem. Sed nunquid emisti præterea? F. Nihil. H. Eho, nihilne? F. Nihil prorsus. H. Vah, quàm parcè nobis obsonatus es. F. Quid aliud emere potuissẽ? H. Quasi nescias, quibus cibis oblectari soleam. F. Scio te amare caseum molliusculum, & pyra, & alios fructus recentes. H. Rectè dicis: cur ergo non emebas? F. Caseus carior erat pro nostra pecuniola. H. Quid fructus? F. Alijerant non satis maturi: de alijs ego dubitabam, essentne boni. H. Miser, non poteras

poteras gustare? F. Atqui istæ mulieres nihil gustari permittunt, nisi te emturū affirmes H. Nihil mirum. multi enim gustarent animi tantū gratia. Tu igitur esto aliās prudētior. F. Quomodo? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, vt facias periculum. F. Quid tum præterea? H. Si tibi sapuerit, tum emito amplius: sin minus, relinquito, & aliò te conferto. F. Bona est ista cautio. H. Memineris igitur, vt ipse postea vtaris. F. Ego, vt spero, meminero diligenter. F. Nunquid vis præterea? H. Vt cures, quæ tui sunt officij, deinde literis incumbas.

COLLOQ. XIII.

Præceptoris accusatio in Germanicè loquentes. Eiusdem ad latinè loquendum exhortatio. Interpretatio edicti de uetito Germanico sermone. Malè acturi querunt latebras. Iniquorum peruersitas. Nitimur in uetitum. Doctrina Christi & timor Dei auocant à malo. Exhortatio ad rectè uiuendi studium.

CAROLVS. QVINTINVS.

A Dfuiſti ne matutinæ precationi? Q. Adfui. tu verò ubi eras? C. Iueram ad patrem in cauponam. Q. Quid eò? C. Heri vesp̄ri iusserat, vt se conuenirem bene mane. Q.

vesperi iussērat, vt se conuenirem bene manē. *Q.* Quī ausus es tam manē prodire, idque id inconsulto præceptore? *C.* Heri veniam impetraram, antequam iretur cubitum, Sed dic mihi, quid ille à precatione palàm admonuit? *Q.* Audiui, inquit, esse inter vos, qui sæpenumero Germanicè fabulentur: & nemo interea vestrū mihi quicquam indicat: quòd est argumentum consensionis omnium in eodem peccato. Hæc fuit accusatiōis summa: deinde in eam sententiam multa dixit, quæ meminisse non potui. *C.* Sed quæ tandem fuit conclusio? *Q.* Quamobrē, inquit, admoneo vos, vt alius alium ad Latinè loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina, qui parēre noluerint, ad me quàmprimum deferatis, vt huic malo remedium adhibeam. *C.* Nullum igitur verbum licebit afferre Germanicum? *Q.* Quantum ex verbis eius colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim, vt scis, vsq; adeò est feuerus exactor, vt statim puniat, si cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit, *C.* Aliquoties, vt memini, palàm dixit, edictum ad eos demum pertinere, qui quum
Latinè

Latine sciant, tamen semper la tibia qua-
runt, vt Germanicè fabulentur, idq; de rebus
ineptissimis. Q. Ea est quorundam pertina-
cia, vt malint sapissimè vapulare repugnan-
do præceptis honestissimis, quàm laudari at-
que etiam diligi obsequendo. C. Meministi
audire ex ipso præceptore, Nitimur in veti-
tum? Q. Memini. atque adeò est verissimum?
tamen qui doctrinam Christi libenter ample-
ctuntur, non studio peccant, neq; malitia.
C. Istud præstat verus ille timor Domini. Q.
Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmi-
tatem, sedulo cauere nituntur, ne quid scien-
tes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel
minimum offendatur. C. Ergo studeamus &
nos id ipsum cauere, studeamus rectè viuere,
& Dei nostri parère voluntati: non modò ne
vapulemus, sed magis, vt illi optimopatri no-
stro placeamus. Q. Ita fiet, vt ferè simus non
tenebrarum, sed lucis filij. C. Sed de his aliàs
pluribus: nunc ad disputationes recipiamus
nos. Q. Ecce, vocat signum.

COLLOQ. XIII.

*Aliquot nomina carnis generum. Reprehenditur im-
peritè locutus. Viuarium ferarum. Hortatio ad agnoscen-
da beneficia Dei. Eleemosyna secreta. Locus ex Euan-
gelio.*

Q ALBER-

ALBERTVS. TIBERIVS.

Nunc demum redis à foro? T. Quid demum? tanta est ad macellum turba, vt vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis carnes in diem crastinum? T. Bubulam & veruecinam. A. Estne in foro carniū magna copia? T. Tanta profecto, vt mirer adeo caras esse. A. Nihil mirum, vt multæ sunt carnes, ita multi, qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimum vidisti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ouillam, veruecinam. suillam, hoedinam, agninam. A. Nihilne amplius? T. Quid velles præterea? A. Nihil igitur erat ferinæ? T. Non queo referre simul omnia: imò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Ceruinam & aprugnam, o quam pinguis est aprugna. A. O quam ineptus es. T. Quid ita? A. Quia falleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domestico dicitur aruina id in sue fera (id est apro) callum vocatur, & est in eo genere durissimum. T. Istud quidem audire non memini. A. Nunc audisti: manda, si placet, memoria. T. Tu verò Doctor vnde didicisti? A. Domi nostræ ferinæ caro, res est frequentissima. T. Vnde

Vnde vobis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum viuarium, ex quo interdum solidi apri in urbem adferuntur.

T. Quale est viuarium istud? A. Locus est ferè quadrangulâri forma, amPliſſimus, muris altissimis ſeptus vndique conſitus multis & proceris arboribus, inter quas ſunt dumeta maximè denſa. T. Quales ſunt illic arbores? vtrum urbanæ, an ſylueſtres? A.

Sylueſtres ferè omnes, ſed in his ſunt potiſſimum quercus & fagi: quarum glande paſcuntur cerui, apri, damæ. T. O quantas meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus eſt tantum rerum omnium abundantiam.

A. Non ſumus immemores beneficiorum eius. Pater enim plurima bona in pauperes erogat: quod tamen tibi vni dictum eſſe velim. T. Cur ita? A.

Quia talia non vult prædicari. T. Tantò magis laudandus, quòd Chriſti præceptum verè ſequitur: cuius verba apud Matthæum ſcripta ſunt, Quum

facis, inquit, elemoſynam, & quæ ſequuntur, A. Quoto capite? T. Sexto, niſi me fallit memoria, A. Sed hæc hæctenus, ſatis enim ſumus collinquuti, & iam ad diſputandum

Q² conuenitur.

243 COLLOQ. SCHOLAST.

conuenitur. T. Eamus igitur. A. Sequere me: aut si mauis, præcede. T. Ego neutrum faciam, sed vnà ibimus.

COLLOQ. XV.

De studiorum tempore amisso. Eius recuperandi spes. & quibus modis id fieri possit. Vini magistri uox. Hortatio ad animum bonum.

GODFRIDVS. MATTHIAS.

Hodie igitur demum ē villa reuertisti?
 M. Hodie, idq; paulò ante prandium.
 G. Atqui dixeras, te futurum illic modò biduum. M. Ita sperabam fore, & sic pater promittebat. G. Quid igitur obstitit, quo minùs redieris citiùs. M. Mater me detinuit; tametsi etiam cum lacrymis eam obsecra-rem, vt me missum faceret, G. Sed cur te tamdiu remorata est? M. Vt se comitarer in reditu. G. Quid verò agebat interea? M. Colligebam fructus cum rusticis nostris. G. Quos fructus? M. Quasi non sint tibi noti fructus autumnales, & serotini, pyra, mala, iuglandes, castaneæ. G. O iucunda exercitatio. M. Non est iucunda solùm, sed etiam frugifera. G. Sed hoc malum, quòd interim quinque aut sex prælectionum fructus tibi periit.

perijt. M. Non omnino perijt, spero; curabo pro viribus, vt aliqua ex parte recuperem. G. Quid facies? M. Describam, quam poterò diligentissimè. G. Quid tum postea? M. Ediscam ipsam auctoris orationem. G. Sed sententiam non satis intelliges. M. Ipsa me iuuabit præceptoris interpretatio, vt sensum magna ex parte assequar. G. Nec tamen id satis erit. M. Tu, si placet, aderis mihi per otium, vt conferamus vnà. G. libenter equidem faciam: sed ne istud quidem sufficiet. N. Non habeo, quid possim amplius. G. Quanto præstitisset viuam audire magistri vocem. M. Multò sanè præstiterat; sed quando id mihi non contingit, nec mea culpa factum est, nihil habeo, quòd me accusẽ in hac parte. H. Rectè dicis, fac igitur habeas animum bonum. Nam quod ego tecũ pluribus verbis de hac re disputaui, non ideo feci, quòd vellem te adducere in desperationẽ: sed totum illud profectum est ex meo in te amore singulari. M. Haud mihi dubium est; quòd fit, vt maiorem tibi habeam gratiam. G. Sed ecce, vocat nos ad cœnam tintinnabulum. M. Nuntius oportunus.

245 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XVI.

*De vindemia . & mediocri vini prouentu , item
de fructibus arborum narratio.*

IOANNES. PETRVS.

Salue Petre . P. O Ioannes , auspicatò ad-
ueneris , valesne bene ? I. Optimè , gratia
Deo : tu verò , vt vales ? P. Rectè sanè , Dei
beneficio , sed quando redisti domo ? I. Nu-
diustertius . P. Bene habet . opportunè veni-
sti . I. Nempe sciebam instare vocationis ter-
minum . P. Placetne , vt otiosè aliquandiu
confabulemur ? I. Maximè , dummodò feto-
ti simus ab hac turba clamosa ludentium . P.
Bene mones : secedamus in auditorium il-
lud , quod est apertum . I. Quàm aptè hîc se-
demus ? Agè , loquamur liberè . P. Suntne
peractæ vestræ vindemiæ ? I. Omnino . P.
Quantum temporis posuistis in toto opere ?
I. Dies circiter quindecim . P. Tu igitur sem-
per interfuisti ? I. Nullum intermisi diem . P.
Quid agebas ? I. Vuas sapius colligebam . P.
Ad verbum Colligebam debuisti aliquid ad-
dere . I. Quidnam quæso ? P. Et edebam . I.
Quid opus fuit ? de hoc nemo dubitare po-
tast . Quis enim fructus bonos & maturos le-
git ,

git, quin edat etiam ex optimis? P. Profectò rectè loqueris: euge, responsum laudo. I. Iamne putabas os occlusisse mihi? P. Istud ne cogitavi quidem. I. Quid igitur? P. Non exspectabam tam promptum, tam quàm prudens responsum. I. Nihil est, quòd mireris. Nam, ut est in prouerbio, Sæpe etiam est olitor verba opportuna loquutus. P. Cui debes hoc prouerbiū? I. Magistro Hermāno. Is enim dictat nobis interdum prouerbia eiusmodi, & pulchras sententias ex bonis auctoribus. P. optimè vobis consulit, sed quibus horis id solet facere? I. Nonnunquam à cœna: sapius autem, quum in auditorio nihil habemus reddere. P. Utinam sic omnes facerent: dummodò non essent impedimento quotidianis scholæ exercitationibus. I. Bene subiunxisti istam exceptionem per aduerbium Dummodo. Sunt enim quidam pædagogi, qui suis dictatis & priuatis lectionibus sic onerant pueros suos, ut non possint in schola satisfacere. P. Inde fit, ut ipsi præceptores interdum conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? redeamus ad sermonem institutum.

I. Placet. *P.* Fuisse semper occupatus in vuis colligendis. *I.* Opus illud paucis diebus abfoluitur: propterea, quòd magnus operariorum numerus ad id conduci solet. *P.* Quid deinde fit? *I.* Calcantur vuæ: vinum hauritur è cuppis maioribus: eadem opera diffunditur in dolia: deinde vuæ ipsæ nondum expressæ subijciuntur prelo in torculari: postremò exportantur & abijciuntur vinacea. *P.* Atqui non curabas ista. *I.* Imò curabam aliqua ex parte. Non agendis omnibus inteream, maximè vt sollicitarem operarios. *P.* Eras ergo illis tanquam perfectus & quasi magister operum. *I.* Imò eram re vera magister operum & præfectus. *Pater* enim me præfecerat. *P.* Quàm gaudebas isto magisterio. quàm pulchrum erat videre te cum tua grauitate alijs imperantem, alios adhortantem, alios deniq; arguentem. *I.* Profectò si vidisses me, dixisses alium esse, quàm in schola discipulum. *P.* Vt video, non eras otiosus. *I.* Imò, vt bonus paterfamilias adhibebam sæpenumero manus operi, vt ipsos operarios meo exemplo instigarem. *P.* Non abs re, vt apparet, pater te huic muneri præfecerat. *I.*

Nempe

Nempe alijs in rebus expertus erat meam diligentiam. *P.* Absit tamen verbo iactantia. *I.* Ego sic intelligo: sed liberè sic loquor, quia cum familiari meo. *P.* Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? *I.* Mediocris: qualis ferè hoc anno vbique esse dicitur, tametsi vinum rubrum habemus affatim: album non item. Verùm quicquid est, contenti sumus, & de manu Domini cum gratiarum actione recipimus. *P.* Quot impleuistis dolia? *I.* Plus minus quadraginta: sed sunt alia alijs maiora. *P.* Papæ. Non tibi videtur in agnus proventus? *I.* Satis quidem, sed non pro ratione anni superioris. *P.* Quid refert? quantò minor est quantitas, tantò etiam pluris venditur. *I.* Sic ferè solet euenire. Sed nònne tibi videor satis narrasse de vindemijs? Quid præterea desideras. *P.* Quoniam si abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nònne habetis multos? *I.* Plena tabulata, quæ est Dei benignitas. *P.* Quando collecti sunt? *I.* Quo tempore vinum faciebamus, familia colligebat. *P.* Quæ sunt vobis eiusmodi fructuum genera? *I.* Mala, pyra, ca-

249 COLLOQ. SCHOLAST.

ra, castaneæ, iuglandes: sed malorum & pyrorum multa est varietas. P. Quid cotonea? non etiam habetis? I. Imò habemus: sed ea sub malorum genere continentur: unde & alio nomine appellantur mala cydonia. P. Quid autem attulisti huc rediens? I. Nihil, nisi quasillum vuarum selectarum, sed singulis posthac hebdomatib. mihi afferentur plenis saccis mala, pyra, castaneæ. P. Interea da mihi, quæso, aliquot ex vuis tuis. I. Eamus in cubiculum meum, illic dabo tibi. P. Equidem paratus sum; eamus. I. Illic etiam agemus de repetendo ultimo in diem Lunæ colloquio. Nam, ut opinor, id præceptor inprimis exiget.

COLLOQ. XVII.

Puer à patre commendatus præceptori. Verus amor patris in filium. Correctio necessaria puero. Pæna etiam iniusta ferenda est, & quare, Christus pro nobis passus immeritò. Optatum pium & sanctum. Hortatio ad diligentiam. Exemplum pueri studiosi & obedientis.

EUSTATHIVS. BRANDANVS.

A Vdiui patrem tuum venisse hodie in gymnasium. B. Verum audiuisti. E.
Quæ

Qua venerat gratia? B. Vt pro meis alimentis præceptor numeraret pecuniâ, simul vt me illi commendaret. E. Nunquàmne te cômendârat? B. Immodò sapissime. E. Quid sibi vult ista commendatione tam frequenti? B. Amore vero me prosequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligenter erudiri. E. Quidli commendat, vt sapius vapules? B. Ea est fortasse causa: sed quid inde? non propterea me diligit minus. E. Vnde istud colligis? B. Quia puero tã necessaria est correctio, quàm alimentũ. E. Verum quidem dicis, sed pauci ita iudicant. Nemo enim est, quin panem, quàm virgam malit. B. Illud est naturale omnibus: quis neget? sed tamen patienter ferenda est pœna, præsertim iusta. E. Hæc habetur in libello morali sententia, Quod merito pateris, patienter ferre momento. Sed quid si pœna sit iniusta? B. Ea quoq; patienda est nihilo minus. E. Cuius causæ? B. Propter Iesum Christum, qui mortem iniustissimam, eamq; acerbissimam tulit pro peccatis nostris. E. Vtinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquid patimur. B. Præceptor id nos sæpe monet, quoties occurrit occasio, sed surdis

251 COLLOQ. SCHOLAST.

dis narratur fabula, vt est in prouerbio. Ea
Ergo demus operam, vt simus posthac dili-
gentiores. B. Ita faxit Deus.

COLLOQ. XVIII.

*Diuinis rebus omnia sunt postponenda: sed se-
re contra fit. Homo semper homo est, nisi diuino spiritu
renouatus. Exemplum hominis, quo eadem facit, quae
in alijs reprehendit. Turpe est doctori &c.*

GOTSCHALCVS. THOMAS.

CUr non interfuisti hodiernae concioni? T.
Occupatus eram in scribendis literis. G.
Non poteras differre negotium? T. Urgebat
tabellarij festinatio. G. Atqui praeceptor do-
cet nos, omnia postponenda esse Dei nego-
tiji. T. Docet quidem, neque id mihi dubi-
um est: sed nunquam sumus adeo perfecti,
quin saepe Deum terrenis istis postponamus.
G. Istud malum. T. Pessimum verò: sed sem-
per homines sumus, nisi Deus nos Spiritu
suo immutauerit. Sed dic, quaeso, fuitne
frequens auditorium? G. Non admodum,
pro more solito. T. Vnde fit istud? G. Igno-
ras populum nunc esse occupatum in vinde-
ntiji? T. Non ignoro: sed non possunt ho-
mines diuinis rebus vnicam horam impen-
dere

dere? G. De hoc non est meum reddere tibi rationem: hoc tantum dico, Turpe est doctori quum culpa redarguit ipsum. T. Papæ. quantum colaphum impegisti mihi. Vale, verbum non amplius addam. G. Esto igitur aliàs prudentior.

COLLOQ. XIX.

Discessurus quidam ante vacationem scholasticam reprehenditur à condiscipulo. Consilia humana à Deo reguntur. Sua cuiq; tractanda scientia. Modeste sapiendum. **MARSILIVS. CORNELIVS.**

TV igitur cras, vt audio, discessurus es? C. Cras, si Dominus permiserit. M. Eho, cur tam citò? C. Vrget me pater. M. Immo tu vrges patrem. C. Itane tibi videtur? quomodo paterem vrgeri possum? M. Afsidua missione literarum. C. Tantum semel scripsi, instare vacationem scholasticam. M. Quando misisti literas? C. Hebdomade superiori. Quo die? C. Veneris. M. Quid facies domi? C. Instat vindemia: interim colligendi sunt fructus arborum. M. Poteras expectare dimissionis diem. C. Nescio, quando sit futurus. M. Spero fore ad finem proximæ hebdomadis. C. Sed istud non est in no-

in nostro situm arbitrio. M. Ne in præceptoris quidem. C. Cuius igitur? M. Solius Dei, qui hominum consilia suo nutu gubernat. C. Atqui Satanas videtur interdum gubernare. M. Quantum Deus ipsi permittit. Sed ista sapientioribus relinquamus. C. ~~T~~u est. monet enim prouerbiū, Ne sutor ultra crepidam. M. Sæpe istud ex præceptore audiuius. C. Item quoq; non semel docuit nos illam Pauli sententiam, noli altum sapere: sed time. M. Illud etiam frequenter habet in ore, Altiora te ne quæsieris. C. Sed audin tu ad cœnam signum dari? M. Adhuc pulsat aures meas tintinnabulum. C. Eamus in aulam, vt intersimus precationi. Cras ante discessum te salutabo.

COLLOQ. XX.

Patientia in paruis excitata paulatim crescit. Volente Deo nobis accidunt mala. Prouidentia Dei Memoria fluxa eam non exercentibus. Memoria exercenda ratio. Negligentia. Spiritus Dei nos excitat. Breuis exhortatio ad excutiendam negligentiam, pigritiam, tarditatem.

PROCHORVS. CHRYSOSTOMVS.

Q Voludi genere hodie te exercuisti? C. Inglandium. P. Ecquid lucrifecisti? C. Immo perdidisti. P. Fortuna igitur tibi aduersa

uerſa fuit. C. Nefcio, vuz fortuna: tantum ſcio mea culpa id accidiffe, ſed ita volente Deo. P. Cur Deus id voluit? C. Vt hinc diſcam ferre grauiora, quum acciderint. P. Quafi verò Deus luſiones puerorum curet. C. Curat profectò: quin etiam nihil ſit in rerum natura ſine diuina prouidentia. P. Siccine philoſopharis? quiſnam te iſta docuit? C. Non tute audifti ſæpe ex concionatore noſtro? P. Fieri poteſt, vt audierim: ſed quid agas? fluxa eſt mihi memoria. C. Nimirum, quia illam non exerceſ. P. Quo-
modo exercenda eſt? C. Primùm diligenti
attentione: hoc eſt, diligenter aduertendo
ad ea, quæ audimus aut legimus: deinde
eadem ſæpe repetendo: deniq; docendis alijs
ea, quæ didicimus. P. Iſta nòris ſæpius in-
culcantur à præceptore: ſed me miſerum,
quàm ſupina eſt hæc meanegligentia. C.
Sic ſumus omnes, niſi Spiritus ille Dei nos
excitet. P. Quid igitur faciam? C. Exper-
giſcere, mi Prochore, toto animo, totiq;
viribus ad Deum aspira: illum aſſiduè & pio
affectu precare: vigilans eſto; prauos fugi-
to: verſare cum bonis: tum moribus facilli-
mis effice,

255 COLLOQ. SCHOLAST.

mis effice, vt eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas? si te istis moribus assuefeceris, Dominus Deus sua clementia tui miserebitur, breuiq; animum tuum immutatum senties. P. O quàm opportunus hic mihi congressus fuit. obsecro te, mi Chrysostome, vt sapius colloquamur. C. Per me non stabit, quoties vtriq; licebit per otium. P. Gratias ago maximas. C. Non est quòd agas. recipiamus nos in auditorium.

audi

COLLOQ. XXI.

Quidam reprehenditur, quod animi causa nocuerat. Peccatum per ignorantiam. Deus ad vsum nostrum creauit omnia. Beneficijs Dei non abuuendum. Ignoscendum puero sponte delictum confitenti. Ad precandum admonitio. Singulorum secreta preces. Perseuerantia in verbo Dei. Exemplum rarissimum pueri qui admonitus culpam libenter confitetur.

ÆGIDIVS. MALACHIAS.

CUr hic dispergebas pisa? M. Quando? Ae. Post prandium. M. Id faciebam animi causa. Ae. Sed pisa ille vrde habueras? M. Acceperam è conchula, vbi reposita erant, vt crastino die coquerentur. Ae. Debuistine animi

animi causa malum facere? M. Non putabam
 id esse malum. Ae. An non est malum con-
 culcare panem pedibus? M. Istud ego nolle
 facere. Ae. Cur nolles? M. Quia panis est
 nobis maximè necessarius. Ae. Et pisa ipsa,
 & cætera quæ eduntur, Deus in usum no-
 strum creauit. M. Non ignoro: quin etiam
 pisces libenter vescor, si bene cocta & condi-
 ta sint. Ae. Præterea, vellesne abuti rebus ru-
 ris? M. Minimè. Ae. Tanto minus alienis de-
 bes. M. Istud satis intelligo. Ae. Ergo non
 rectè fecisti. M. Non rectè, feteor: non ta-
 men animo malo. Ae. Cur igitur facisti? M.
 Mea ineptia me ad illud incitauit. Ae. Quid
 inde meruisti? M. Plagas. Ae. Rectè dicis:
 sed, opinor, ex animo. M. Immo certè: ne
 me accuses, oro. Ae. Quandoquidem spon-
 te fateris, non accusabo. Sic enim velle se di-
 xit? præceptor sapissimè. M. Quid ille
 dixit? Ae. vt de rebus eiusmodi leuioribus ne-
 minem ad ipsum deferamus, qui modò cul-
 pam libens agnouerit. M. Istud ergo bene-
 ficium tibi debebo, mi Aegidi. Ae. Nihil
 velim mihi debeas hoc nomine: sed mecum
 precare Deum, vt à malo nos liberet. M.

R. lam

Quotidie in schola quater aut quinquies pa-
lam precamur. Ac. Quid tum? M. Præterea
priuatim, quoties cubitum itur, quoties cu-
bitu surgitur. Nonne satis hæc sunt? Ac.
Præter illa, sæpe monet præceptor, vt inter-
dum pro se quisq; precandi causa secedat a-
liquò in secretum locum: meministi? M.
Memini probè: sed, vt scis, difficile videtur
esse, vt pueri secretis precibus assuescant. Ac.
Et tamen paulatim assuescere optimum fue-
rit. M. Progressu temporis Deus ipse noster
ad eam rem nos incitabit atq; assuesfaciet.
Ac. Ita fore sperandum est, si tamen verbi
eius tum lectionem, tum auditionem sedu-
lò prosequamur.

COLLOQ. XXII.

De quodam conuiuio. Qui conuiua, quæ seculo-
rum varietas, & copia, quis ordo fuerit, &c. Nota-
tur obiter conuiuiorum luxus. Gratiarum actio. Obiur-
gatur ipse conuiuator de luxu.

VICTORINVS. CASSIODORVS.

Quid est, quòd hodiè tam citò à patruo re-
dieris, præsertim cum fuerit conuiuium?
C. Quid illic fecissem diutius? V. Coenam ex-
spectasses, vt ederes de prandij reliquijs. C.
Satis ederam in prandio. Præterea iussit pa-
truus,

truis, vt domum reducerem præceptorem,
quem ego ad conuiuîū deduxeram. V. Quid
frater tuus patrueus? cur in lndum vobiscum
non redijt? C. A matre retentus est in vnum
aut alterum diem. V. Quamobrem? C. Vt
illi resarciantur vestimenta. V. Illa est muli-
erum cura. Sed agè, quoniam nunc otiosi su-
mus, narra mihi, quæso, aliquid de conuiuio.
C. Quid de illo scire cupis? V. Primum qui
conuiuæ fuerint: deinde quàm lautum & o-
piparum conuiuium. C. Conuiuæ fuerunt
hi præcipui, quatuor Consules, Præfectus
urbis, & alij duo primæ notæ s̄ senatorum
numero. V. Nosti ne? C. De facie quidem:
sed eorum non teneo nomina. V. Nulline
præterea? C. Duo item ex patrui mei fami-
liaribus. V. Quotus accumbebat præceptor?
C. Quotus esset, non obseruaui: sed erat in
media ferè mensa, ex aduerso mei patrui. V.
Tu verò? C. Hui inepte, qui istuc rogas. E-
gone homunculus cum tantis viris epularer? Satis
hoc mihi honorificum fuit, quòd mini-
strarem. V. Nullane erant mulieres? C. Nul-
læ, præter vxorem patrui: quæ quidem se-
debat in mensa extrema. V. Quid ita tam
R 2 remota?

remota? C. Sic voluit ipsa, vt identidem commodius surgeret, propter ordinem ministrorum. V. Quid filius? C. Iuxta matrem assidebat, Habeo de conuiuiis: nunc exspecto de conuiuio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maximè propter memoriam: sed quando, vt dixisti, plusculum otij nacti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam, vt aliqua ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Ea tamen lege, vt par pari referas, siquando dabitur occasio. V. De hoc nihil est, quòd dubites. Incipe. C. At ego interea sedere volo: quia longa est narratio. V. Eamus sub pergulam, vt in umbra commodius fabulemur. C. Audi nunc tam. V. Quia, vt ais, longa est narratio, dic mihi primum, quota hora accubitus est? C. Ferè decimi. V. Quota surrectum? C. Paulò ante meridiem. V. Sedebantne omnes commodè? C. Commodissimè. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensæ præludia. V. Appone, quum voles. C. In primis apposita sunt tenella crustula mellita operis pistorij, cum aromatite. V. Optimum sane

exor-

exordium, & ad conciliandos animos aptissimum. C. Omitte, quæso istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Post hæc non interpellabo, nisi siquid opus erit requirere. C. Sequutæ sunt pernæ salitæ, hila infumata, lucanicæ, linguæ bubulæ, sale quoq; & fumo induratæ. Atq; hæc ad excitandam appetentiam, & sitim acuendam. V. Quasi verò non satis acueretur solis æstu & feruore. C. Sic docti solent facere conuiuatores. V. Istæ audio libenter, præsertim quum exprimas omnia proprijs & significantibus verbis. Perge porro. C. Eodem ordine interposita sunt acetaria è lactucis capitatis, auium intestina frixa, minutalia ex vitulina, cum ouorum vitellis integris. Et hæc hæctenus de præludijs, qui missus primus fuit. V. Nihil interim bibitum est? C. Indigna homine quæstio. Quis enim vino hic parceret? vix tres, & quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus agam posterius; sine me cibos expedire. V. Agè, sino. C. In secundo missu hæc ferè fuerunt artocreas, pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, veruecina,

23 vitulina,

vitulina, suilla recens salsa, ius carniū, o-
 uorum vitellis, croco & omphacio suauissi-
 mē conditū, aliquot item iuscula ex oleribus.
 V. Hic plus opinor fabulatū, quā esum fu-
 isse: quia scilicet assa expectabantur: C. Vix
 mensam attingerāt, quā illa tollere lussi su-
 mus. Venio igitur ad tertiū missū, in quo assa
 hac fuerunt exposita: pulli gallinacei, pulli
 columbini, anserculi fartiles, & succuli, item
 cuniculi, armi veruecini, postremò ferina
 duorum generū, opere pistorio incrustata. V.
 Quid prætereas? C. Quid? Hem, pene præter-
 misi, duæ perdices interiectæ cum lepulculo,
 fabæ virides frixæ, & pisæ coctæ cum siliquis.
 V. Nihilne piscium? C. In tēpore admones.
 Erat trutta ingens, quæ diuisa fuerat in par-
 tes quatuor, præter caudā: prægrandis item
 lucius, ad eundē modū quadripartitus. Ta-
 ceo minutos pisces, & mediocres, partim e-
 lixos, partim assos aut frictos, itē cancos flu-
 uiatiles, magno omnia numero: sed hæc ma-
 gis ad ostentationem, quā ad necessitatem,
 de ijs enim ferē nihil gustatum est. V. Vnum
 mihi videris prætermisisse. C. Quid illud est?
 V. Nulline erant intinctus? C. Immo singu-
 lis pro

his propemodū ferculis addita erant scitissimi
 saporis embammata, quæ coquus ipso miro
 artificio concinnauerat. Nec vero defuerunt
 capparides ex oleo & aceto, mala citrea, oli-
 uæ conditiuæ cum sua muria, acetū rosaceū,
 & succus oxalidis: V. O quot & quanta gulæ,
 irritamēta, C. Adde etiam, corporis & animi
 impedimēta. V. Sed quis, quæso, fuit vltimus
 actus fabulæ? C. Tandē quū iam nec carnes
 nec pisces vllus ederet, iubet patruus apponi
 bellaria: in quibus hæc fuerūt præcipua, ca-
 seus recēspiguissimus, itēq; vetus multiplex,
 scriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, &
 bene saccharata persica præcocia, ficus, cera-
 fa, vuæ passæ, cariotæ, tragemata forotina,
 falgama multorum generum, & alia quæ
 nunc mihi non occurrunt. Tanta denique
 fuit omnium esculentorum affluentia, vt
 mensa ipsa vix sustineret. Quid quæris?
 quater aut quinquies mutati sunt orbes &
 quadrulæ. Cibos crassos & duriores magna
 ex parte integros in culinam referebamus:
 adeo pauci attingebant propter delicatio-
 rum copiam. V. Quid confert tanta cibari-
 orum abundantia & diuersitas? G. Ad

R 4

grauan-

grauandum stomachum, & morbos complures generandos. Sed quid agas? sic fere hoc tempore viuitur. V. Qui talibus viris conuiuia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de splendore, & lautitia. C. Et tamen existant inter huius ciuitatis leges, quædam, vt audiui sumptuariæ. V. Silent leges inter conuiuia, vt obiter è Cicerone detorqueamus aliquid. C. An putas omnes conuiuias illa sumtuum immanitate delectari? V. Non puto: nisi fortè sint lurcones, aut aforti, aut Apiciani, vt ita dicam, ventricolæ. Caterum quid est in causa? C. Rogas? conuiuatorum non modò stultitia, sed etiam infania. V. Maxima pars hominum morbo factatur eodem, vt ait Horatius, C. Sed nos hanc censuram omittamus, iuxta prouerbi-um. Ne sutor, &c. V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C. Si de colore quæris: album, nigrum, fuluum sanguineum: deq; singulis coloribus vina multiplicia, si de bonitate, omnia fere generosissima: sed in primis commendabât illud vini genus transrhenanum, anseris à rubro quod pede nomen habet; deinde illud quoque

quoque, & quidem magis, quod vocant
 Furstenbergicum, seu Vallenſe, ſeu Bacha-
 racenum. V. Vnde hoc petebatur? C. E pa-
 trui cella vinaria, V, Habetne multum eiuf-
 modi? C. Duos cados, Quis fuit prandi ex-
 itus? C. Vbi videt patruus conuiuas omnes
 pene deſeſſos edendo, bibendo, colloquē-
 do, tunc vinum fundi iubet ſingulis: omnes
 ad extremum potum inuitat. hinc ordine
 tolluntur omnia: inſternuntur menſis latio-
 ra mantilia ex lino tenuiſſimo: datur aqua
 odorifera manibus leuiter abluendis. ego &
 patruelis de more Deo gratias agimus: ipſe
 verò patruus clara voce agit vniuerſo coetui.
 tandem primus Conſul, conuiuarum no-
 mine, ſatis accurato ſermone publicas agit
 conuiuatori: ſimul obiurgat eum, quòd tam
 magnifico & ſumtuoso apparatu conuiuatus
 fuerit, Immo, inquit patruus, mihi, quaſo,
 ignoſcite, quod vos pro diguitate non ſatis
 ampliter tractauerim. His dictis, ſurgunt è
 menſa vniuerſi: magna pars, valedicto, ſta-
 tim diſcedit: cæteri manent, ſtantes & col-
 loquentes in aula. V. Quid vos interea, qui
 miniſtraueratis ad menſam? C. In culinam

R s ad pran-

265 COLLOQ. SCHOLAST.

ad prandium nos recepimus : corpus illic
 vitiose & ex animi sententia curauimus. V.
 Vbi erat interim præceptor ? C. Patruus il-
 lum seorsum vocauerat ad colloquium. V.
 Credo, vt te & filium suum de meliore nota
 commendaret. C. Istud est verisimile. V.
 Nescis, quæ fuerit causa tanti conuiuij ? C.
 Quid mea scire refert ? V. Tanto minus igi-
 tur mea. C. Rectè colligis ; & sic expectabam.
 V. Atqui non sum dialecticus. C. Tibi est na-
 turalis dialectica. V. Eandē habent & rustici.
 C. Sed agē, dic mihi seriò, non ego te tracta-
 ui magnifice ? V. Tali conuiuiio nunquam in-
 terfueram. C. Gaudeo stomacho tuo satis os-
 se factum. V. Est Deo gratia, qui dedit no-
 bis otium tam iucundum. C. Surgamus tan-
 dem. nam audio pueros à lusu discedere.

COLLOQ. XXIII.

*De scholastica societate in conferendis merendis
 cibis : Auspicantur merendam à carmine in Dei laudem.
 Cura de pauperibus. Matrum in filios amor ineptus.
 Diuinare ex coniecturis non est malum. Exhortatio ad
 diuinas laudes, & gratiarum actionem. Notatur voraci-
 tas in edendo. Reprehenditur abusus verborum notione.
 Latine loquendi seruanda est proprietas. Ex praua insti-
 tutione vi tia contrahuntur. Deteriora pertinacius hæ-
 rent.*

rent, Exemplum permissæ hilaritatis in Christianorum
conuiujs.

PHILOGVS. POLYCARPVs.

Tityre, tu patula resides sub tegmine mori,
Tu ne hic solus eris tam lentus tamq; supinus?

Po. O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit:

Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in usum
Omnia, dent propriam cunctis animalibus escam:
Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia, cœlum
Condidit: ille, opifex rerum qui summus habetur.

Ph. Carmina mitte loqui: nunc me liquere camena.
Est mihi mens alibi: cupio certare merenda.

P. Sed tamen hac mecum poteris residere sub umbrâ.

Namq; hic (vt cernis) locus est satis amplus viriq;.

Ph. Mittamus ergo versiculos: & merendas
nostras conferamus. Po. Per me non stabit:

scrutemur peras; agè, explica tuam. Philo.

Expecta parumper. Dic mihi prius, quid

habes in merendam? Po. Panem. Ph. Quasi

verò sine pane merenda esse soleat. Po. Ne

panem quidem pauperes semper habent. Ph.

In tempore admones: ponendæ erunt reli-

quæ nostræ in eorum corbulam. Po. Quid si

reliquarum nihil fuerit? Ph. Saltem resta-

bit panis: & hoc satis erit, sed dic tandem,

nunquid habes opsonij? Po. Etiam dubitas?

mater mea nunquam committeret, vt me

in scholam

in scholam mitteret sine aliquo opsonio. Ph.
 Dic ergo, quid est? Po. Diuina. Phi.
 Non sum vates: nec velim hanc merenda
 horam in nugis terere. Po. Saltem pericu-
 lem facies, quàm valeas coniecturis: qua
 de re iam aliquid in Rhetoricis audiui-
 mus. Ph. Aut caseus, aut caro est residua ex pran-
 dio. Po. Neutrum. Phi. Dic, sodes, vt accin-
 gamus nos operi. Po. Ne re diutius torque-
 am, sunt pyra præcocia. Ph. Ain tu? res no-
 ua: nondum hoc anno videram. P. Vide
 nunc. Ph. Quàm matura sunt. Po. Cur
 non addis etiam, quàm bona? Ph. Sed non-
 dum gustavi. P. Satis acutè me reprehendis,
 Accipe & gusta. Ph. Papæ, quàm mitia,
 quàm boni succi. Po. Nonne meritò ma-
 ximas gratias agere debemus Deo nostro,
 tam benigno Patri, qui nobis indignis tot
 bona, tam varia largitur? Ph. Qui non fa-
 cit, is est profectò ingratisissimus. Po. Age-
 dum, vescamur bonis eius cum gaudio &
 gratiarum actione. Ph. Iamdudum esurio.
 P. Sed tu nullum habes opsonium? Ph. Vi-
 de frustum crassum vetusti casei. Po. Edamus
 primum pira: caseo claudemus stomachum
 Phi. Sed

Ph. Sed maturemus : ne fortè hora nos opprimat . Po. Neutrum cessare video , certè , quòd ad me pertinet , non queo comesse citius . Ph. Ne tamen ita deuores , porcorum more . ecquid pudet ? Po. Quia dicebas esse festinandum . Ph. Maturemus dixeram , non autem festinemus . P. Ego non adeò scrupulosè inter hæc verba discrimne facio . Ph. Vult tamen præceptor , vt propriè loquamur quantum per ingenij captum licebit . Nam bene loquendo , bene etiam scribere condiscimus . Po. Contra diligenter scribendo consuescimus etiam rectè loqui . ph. Hæc duo inter se coniuncta sunt . Sed heus , otiose (inquam) edamus : satis habemus temporis . Po. Nónne tota hæc hora ad merendam libera est ? Ph. Hodie quidem libera : sed tamen desinamus , ne panis deficiat nos , & nihil reliqui fiat pauperibus . Po. Eamus ergo ad puteum , vt aliquantum potemus . Ph. Hem , verborum proprietate semper abuteris . istud bibere est , non potare . Po. Quòd mihi non parcas , habeo sanè gratiam . Ex praua institutione prima , hæc vitia contraxi . Ph. Verissimè igitur Quintilianus dixit , Hæc ipsa

269 COLLOQ. SCHOLAST.

ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Meministi? P. Memini: sed interim iuua me, vt hauriamus aquam e puteo. P. Enitere validius: nimium me laborare finis. Po. Tantò bibes iucundius. Ph. Bibitum satis est: recipiamus nos in aulam, vt precationi interfusimus, & actioni gratiarum. Po. Tu præcede, dum vrinam illuc eò redditum.

COLLOQ. XXIII.

Reprehenditur negligentia in cultu corporis. Excusatur à penuria rei numariæ. Verecundia in petendo. Mediocritas eò modus. Verecundia ubi sit utendum. Hominum societas. Abusus in rebus. Hortatio ad petendi fiduciam. Exemplum admonitionis liberæ inter familiares.

LEONARDVS. PANTALEON.

DEmiror tuam negligentiam. P. Qua in re tandem? L. Quod te non curas diligentius. P. Ego verò me curo fortasse nimis. Satis edo, bibo, dormio, quæ est Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum, lauo manus, faciem, dentes oculos, & hæc manè præcipuè. quinetiam, quum tempus postulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum cæteris. quid vis amplius? L. Mittamus

mus ista: non ea sunt, quæ in te reprehendo.
P. Quid igitur? *L.* Circumspice vestimenta
tua à calce ad verticem; nihil integrum in-
uenies omnia sunt lacera & obsoleta. ista
profectò nequaquam vestrum genus de-
cent. si saltem curares vestitum tuum sar-
ciendum, aut quoquo modo instauran-
dum. *P.* Loqueris tu quidem, quæ libet:
quòd si parentes haberes tam procul remo-
tos, fortasse non esses elegantior. Si mihi pe-
cunia suppeteret, non paterer me usq; adeò
pannosum esse. *L.* Nec ideo tamen cares ne-
gligentia. Cur enim non petis aliunde mu-
tuo? *P.* Vnde peterem? *L.* Si non aliunde,
certe à præceptore posses. *P.* Quid si dare
nollet? *L.* Nemini denegat ex discipulis do-
mesticis: siquidem videt opus esse. *P.* Id ego
non ignoro: sed sum verecundior, quam ut
audeam ab eo petere. *L.* Ah, rusticus est iste
pudor. *P.* Malo tamen verecundus esse, quam
impudens. *L.* Verecundia, ut dixit quidam,
est bonum in adolescente signum: sed ubi-
que adhibenda est mediocritas. *P.* Ego eo
sum ingenio, ut semper verear offendere
quempiam. *L.* Ingenium laudo: sed est mo-
dus in

271 COLLOQ. SCHOLAST.

dus in rebus. Nam ille offēdēdi metus habere locum delet in rebus turpibus, aut certē indecōris: hic verò nihil tale video. Est enim vſitatum in hominum ſocietate, vt alij aliorū opera indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, ſi quid ab amicis aut commodatō petam, aut mutuō? P. Nemo reprehendet, niſi fortē rebus eiufmodi abuti velis. L. Tu verò, quantum te ego noui, abuti nolles. P. Apagē iſtū abuſum. L. Quid ergo iam obſtat, quo minūs petas, præſertim ab homine facillimo, cuiq; vt apparet, amantiſſimo? P. Agē, petam: ſed per epiſtolium, quod vt reddas, tibi dabo. L. Reddam proſectō libentiſſimē, teq; illi commendabo diligenter. P. Equidem nō paruam tibi gratiam habebo, quòd me tanti feceris, vt ad hanc fiduciam hortarēre. L. Nunc reſtat, vt ſcribas, quod dicis, epiſtolium: reliqua mihi committas. P. Bene vertot Deus, quod cœpimus. L. Ne dubites, reſ proſperē ſuccedet.

COLLOQ. XXV.

*Quidam vltro vult venire habitatum in gymnaſio:
gaudet amicus eius, eumq; ad maturandum hortatur.
Patris lenitas in filium. Conſilium ex Deo proſectum.
Pleriq;*

pleriq; pueri habitationem in schola tanquam carcerem
 refugium, improbi adolēscētes à studio probos abster-
 rent. Aliquot genera exercitationis scholasticæ præcia-
 pue in Latine loquendo. Hominum maledictis augetur
 opus Dei. Tantum abest vt retardetur. Præceptor in
 schola seuerior, quàm inter domesticos: & quare. Ma-
 gistri grauitate schola in officio continetur. Disciplina
 scholasticæ bona. Quibus rebus inducantur adolēscētes
 ad amorem literarum. Præceptor bonus à studiosis dili-
 gatur. Disciplina seuerior quibus adhibenda. Mens bo-
 na, & sincerum iudicium à Deo. Exemplum rarissimum
 adolēscētis, qui vltro querit in schola habitare.

CLAVDIANVS. QVIRINVS.

Nescis, quid mihi his diebus in mentem
 venerit? Q. Quid istuc, quæso? C. Co-
 gito in gymnasium me recipere. Q. Quid.
 in gymnasium? habitandi causa? C. Non vt
 inquilinus habitem, sed vt vobiscum vi-
 uam in mensa præceptoris. Q. O vtinam
 istud ex animo et verè diceres. C. Ex nostra
 mutua consuetudine atq; amicitia deberes
 satis intelligere, me nihil apud te neque si-
 mulare, neque dissimulare solere. Q. Planè
 istud iam pridem intelligo: sed audito ex te
 isto verbo, me rapuit affectus in eam excla-
 mationem: ita prorsus oblitus eram mei. C.

S Non

Non aliter dictum tuum accipio, sed ad rem. Pater quidem non cogit me: sed ex vultu & verbis eius satis video id illi placere maximè. Q. Nempe hoc illud est: nouit pater tuus, vir prudentissimus, liberalia ingenia cogi nolle, duci facilè. Sed tamen non dubito id fieri diuini instinctu numinis. Tu verò, quid iudicas? C. In eadem sum sententia: præsertim quum ego quoq; in eam partem ponte propendeam. Q. Magnum argumentum, istud esse ex Deo consilium. C. Id ego crediderim. Nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, ferè quærunt subterfugia, quibus detrectent imperium. Q. Ego, vt fatear ingenuè, aliquando idem in me sum expertus, antè scilicet quàm ingressus essem. Quid enim censes? audiebam ex istis Saranæ mancipijs tot maledicta tum de præceptore, tum de disciplina, vt mihi viderer carcerem aut pistinum ingredi veriùs, quàm gymnasium. Quòd si tu quoque in aliquam eiusmodi pestem incidisses, non dubium est, quin manibus pedibusq; obnixè conatus esset te absterre ab isto iam sancto proposito. C. Nemini adhuc palàm feceram.

Q. Quod

Q. Quod mihi dicis, non est palam facere.

C. Satis scio: sed mihi istud excidit ex Terentio. Nunc pergamus ad reliqua.

Quia restat, nisi ut Deum preceris, & pergas naviter in sententia? C. Audies. De quotidiano victu in vestra mensa, de præceptoris & hypodidascali familiaritate in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipso conuictu, de illo à coena placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis rebus, de libera inter vos reprehensione, de his, inquam, omnibus satis multa narraſti mihi alias, quæ quidem valde placent omnia: mihi tamen nihil videtur vtilius, quàm illa perpetua Latine loquendi exercitatio. Quis enim maior est studiorum fructus? quid honestius? quid iucundum magis? præsertim ubi aliud aliud sine odio aut invidia liberè reprehendat. Q. Quid, quod victi in earum rerum certamine, pudore tantum puniuntur, victores etiam præmio donantur? C. Omnes deniq; vestræ exercitationes, vel auditu ipso, me delectant mirifice. Q. Quanto magis illud diceres, si

S 2 videres

videres ista, si, dum geruntur, interesses. C. Ego, Deo volente, interero. Q. Utinam propediem. C. Ita spero quidem: vnus tamen restat mihi scrupulus, quo me facillè, si voles, liberabis. Q. Faciam bona fide, si potero. sed interim vide, ne nodum in scirpo quæras vt antea vidi mus in Terentio. Agè qui tandem scrupulus iste est? C. Suspecta mihi est vestra disciplina scholastica: non quòd velim ob id incepto desistere, sed vt alacrius veniam & iucundius, vbi ea de re te audiero. Q. Nisi tu is esses, qui, vt ego noui, me nec vanum nec mendacem existimas, equidem malletm de hoc omnino tacere, quàm ea tibi referre quæ sentio. C. Quid ita tandem. Q. Quia difficile est ea verisimilia facere, quamquam alioqui verissima, quum de his vulgus hominum pessima quæq; dicat & iudicet. C. Quorsum istud quæso? Q. Nam improborum mendacijs adeò malè audit nostra disciplina inter istos idiotas, vt mirum sit, vnum aliquem habitare in schola nostra velle, tametsi, quod est opus Dei, quòd peius audimus, eò plures ad nos conueniunt. C. Nihil opus est tam longa insinuatione: dic mihi planè

hi planè omnia : ne timeas , non me abster-
rebis.

Omnia præcepi , atq; animo mecum antè peregi.

Q. Aduerte igitur animum : dicam breuissi-
mè , quicquid alicuius esse momenti videbi-
tur . In primis , illud velim tibi persuadeas ,
præceptorè esse nobis multò humaniorem ,
quàm in schola palàm appareat . Tam enim
familiariter versatur inter nos , quàm pru-
dens pater solet inter liberos . Cur igitur , in-
quies , est palàm tam seuerus ? Respondeo :
quia sine tali seueritate , vt ex ipso audiui ,
quum aliquando familiari cuidam narraret ,
tanta turba scholastica , tamq; varijs mori-
bus prædita , nec coërceri , nec in officio
contineri posset . Suo enim quisq; more , suo
quisque arbitrato vellet viuere . *C.* Quineti-
am miror ego mecum sapissime , tantam
esse in tota schola reuerentiam , tantum si-
lentium , tantam denique modestiam . *Q.*
Multò magis mirarère . si vnquam vidisses
scholas paganicas . *C.* vidi aliquando , atq;
consideraui diligenter . Plus est silentij in
gymnasio nostro sexcentenario , quàm qua-
draginta puerorum , immò triginta , in istis
S 3 scholis

scholis triuialibus. Sed erga quāso: vereor;
ne sis orator asinus. Iam enim incipit ora-
tio tua quasi longiūs aberrare. Q. Atqui
etiam interpellas ipse. C. Nihil extra propo-
situm dixi: sed nunc prosequere. Q. Vis in
summa dicam tibi? disciplina hæc dome-
stica, licet paucis improbis odiosa videat-
ur, bonis tamen & studiosis, propter uti-
litatem valde placet. Nam si domi res esset
dissoluta, quid nobis tutum foret contra la-
sciuiorum & petulantium insultus? quæ no-
bis quies? quæ studiorum tranquillitas? Ita-
que disciplina ipsa veris studiorum amato-
ribus est perfugium & quasi propugnacu-
lum, non secus ac nautis portus in tempe-
state. Deniq; quisquis est inter nos pacifi-
cus, & ad recte semper agendum paratus,
is est à disciplina tutissimus. Nec verò id
agit præceptor, vt nos plagis & verberibus
trahat ad literarum studia: sed nos potius
inducere nititur his maximè rebus, honesta
& liberali tractatione, beneuolentia, hu-
manitate, facilitate morum, beneficijs, de-
niq; virtutis & studiorum amore. Ex quo
fit, vt maior pars nostrum sic affecta sit,
vt illi

vt illi ex animo parère studeat: cum caueat offendere: eum tanquam parentem diligit, obseruet, reuereatur. C. Alioqui discipulorum officio non fungeremini. Q. At sunt quidam verberones, qui nec Deum ti-ment, nec parentes, nec verbara: qui & literarum studia oderunt cane peius & an-gue, vt verbis vtar Horatij: talibus, in-quam, seuera interdum adhibetur disci-plina: quia videlicet necessitas cogit. C. Sat habeo. Nunc enim video, quorsum spectet vestræ disciplinæ seueritas. Q. Nimirum, vt mores bonos tueatur, malos autem corri-gat aut expellat. C. Ego disciplinam istam sanè diosculor, tantum abest vt refor-midem. Te autem, mi Quirine, amo equi-dem de ista loquendi libertate, qua mihi sti-mulos acriores addidisti. Q. Ego verò im-mortales gratias ago Patri cœlesti, qui tibi mentem bonam dederit, & sincerum iudici-um. C. Vale igitur, & me, si Dominus per-miserit, exspecta in proximam hebdomadē. Iterum vale, & inceptum nostrum tuis pre-cibus Christo commenda etiam atq; etiam. Q. Precor tibi noctem quietam, & somnum placidum,

278 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXVI.

Basilus à præceptore deprehensus in delicto, amicū Erasnum consulit quo remedio poenas euadat. Deo volente aduersa nobis sæpe accidunt. Falso nobis ascribimus, quæ soli Deo tribuenda sunt. Cupedia tentant pueros. Magistri in pueris deprehensis prudentia. Excusationes friuolæ. Poenarum metus ad remedium querendum impellit. In aduersis ad Deum in primis confugiendum est. Consilium sine Deo rarò prodest. Salus omnis à Deo speranda. Præceptoris prudentia in tractanda ingeniorum varietate. Consilium utile ad penas euitandas. Occasio captanda in aduendis hominibus. Exemplum fidelis amicorum consilij in rebus aduersis

ERASMVSBASILIVS.

 Vid est, quòd ita te tristem video? B. Me miserum, vix sum compos animi: ita sum timore perculsus. E. Quid, inquam, istud est? B. Præceptor nos deprehendit. P. Qua in re; furtione? B. Ah, minimè gentium, E. In quo igitur. B. In secreta computatione. E. Indignum facinus. B. Heu me miserum, quid agam? E. Ah. ne te afflictes tantopere. qui aderant tecum? B. Hilarius & Urbanus. O perditos, qui me huc impulerunt. E. Vbi id factum fuit? B. in cubiculo Hilarij, quòd utinam hodie è lecto non surrexisset

rexisset. E. Quomodo tandem deprehensi
 estis? non erat obseratum cubiculam? B.
 Immò erat: sed vt scis, præceptor clau-
 es habet omnium conclauium: prætere a puta-
 bamus illum in conuentum hodiernum fra-
 trum & ecclesiæ ministrorum accessisse; alio-
 qui pessulum obdidissemus ostio. E. Vtq;
 res habet, Deo volente accidit. B. Sic omni-
 no sum persuasus: sed ferè ita solemus no-
 stra omnia, siue bona siue mala, vel pru-
 dentia nostræ attribuere, vel imprudentia.
 E. Qua occasione computationem istam oc-
 cuperatis? B. Illi duo, quod satis nosti, non
 sunt conuictores. E. Quid tum? B. Domo
 allatæ fuerant eis ad victum nescio quæ cu-
 pedia: quæ vtinam iu via perisissent. E.
 Sed noluit Deus, perge. B. Et quia illos in-
 terdum per otium doceo, heri post cœnam
 ad istas epulas me inuitârunt in hodie-
 rum ientaculum. E. Tibi infaustum ienta-
 culum, sed quid? eratne caninum? B. Im-
 mò plus satis erat vini. Habent enim vini
 doliola in cella præceptoris. E. Quid præ-
 ptor, vbi vos sic epulantes vidit? an non

S s excanduit

excanduit grauissimè? B. Nihil prorsus commotus est: sed subridens, Volo, inquit, & ego esse de isto symposio, si placet. E. O. molestum conuiuiam. quid vos? B. Attoniti omnes obmutescimns, Nam eo dicto, statim se proripuit. E. Omnia signa video hîc esse pessima. B. Quis ita non iudicet? E. Oportet præceptorem alicunde rem olfecisse. B. Suspectus est mihi quidam, qui nos indicaue- rit. E. Quem suspicaris? B. Dicam tibi post rei exitum. E. Quod inuenieris huic malo remedium. B. Nescio, valde stupemus omnes: tametsi duo illi conuiuatores mei ni- hil videntur esse solliciti. habent enim in proptu causam. E. Quid tandem causari queunt? B. Iueramus ientatum, inquit: quia manè, quum cæteri ientarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta. E. Istud quidem est aliquid: sed non tamen sic pœnas euadent. B. Cur non? E. Quia id fieri debuit in triclinio palâm, non autem clanculam in cubiculo. Illud etiam causam grauabit, quòd te, quum sis conuictor, quasi ad crapulandum abduxe- rint: quod quidem ipsi præceptori est maxi-
mè o-

me odiosum. tua tamen causa est longe
 pessima. B. Cedo igitur, quid faciam
 mi Erasme, E. Agè conferamus consilia, qui-
 bus, si fieri potest, absoluaris. B. Nihil est,
 quod à me expectes in eo genere. Neque
 enim consilij locum habeo, neq; vllam re-
 medij copiam. Sed tu, obsecro, explica vi-
 res ingenij tui ad me citò iuuandum. Ani-
 mus pendet mihi: instat pœna, satis vides.
 ea, nisi quid impediatur, post cœnam exige-
 tur. E. Id nequaquam fiet, quum enim cri-
 men publicum non sit, non erit pœna pu-
 blica. B. Siue publicè, siue priuatim id fu-
 turum est, non differetur. E. Rectè iudicas.
 B. Id causæ est, quamobrem nunc ad opem
 tuam confugerim: quòd si me deseris, actum
 est: dabo pœnas grauissimas. E. Ad Deum
 potiùs confugiendum fuit, sine quo nul-
 lum valet consilium: à quo item salus om-
 nis & petenda & speranda est. B. Res est
 manifesta satis: & ego priusquam te adi-
 rem, non pratermissi precandi officium, sed
 tamen vult ille pater clementissimus, vt ijs
 vtamur auxilijs, quæ nobis offert ipse, &
 quasi in manum dat. Quare te oro per no-
 strati

stram arctissimam necessitudinem, vt consilio tuo nunc mihi succurras. Hic non est cessandi aut tardandi locus. huc igitur vires tuas intende: hanc causam suscipe, obsecro. E.

13 Quandoquidem fici iustas, vt vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo & verè, quod sentio. Nostin præceptoris ingenium? B. Noui, opinor, ex parte aliqua. E. Ergo memoria tenes, nihil esse illo clementius, erga eos quidem, quos videt summissos esse, & culpam ingenuè confiteri: superbis autem & contumacibus vix aliquid potest ignoscere. C. Egomet ista non semel obseruaui. E. Scin igitur, quid facies? B. Dic mihi, quæso. E. Dum tua res adhuc integra est, tibi suadeo, vt hominem solus adeas in museum: & orationem habeas in hanc sententiam; En ego, præceptor humanissime, grauitèr peccaui, fateor: sed vt scis, prima est noxa, quicquam admiserim, quod flagris dignum videretur. Quamobrem, clementissime præceptor, si tibi placet, hanc primam culpam pristinae integritati meae condones, vehementer te oro. Quòd si vnquam posthac recidero, causam non dico, quin plectar seuerissime.

*minquam
nimis in
fca tunc
quædam
miseriam*

uerissime. Hac aut simili oratione illum, vt spero, exorabis. B. O consilium prudens & opportunum. E. Vtere, si placet, tale certè est, quale mihi dari vellem in eiusmodi malo. B. Sed vnum restat, de quo sum sollicitus. E. Eho, quid restat? B. Non potero tam breuiter & commodè dicere in conspectu præceptoris, quàm tu nunc dixisti. E. Non debes adeò de verbis meis esse sollicitus, modo teneas sententiam. B. Propemodum teneo. E. Bene habet: scribe nunc crasso modo, vt poteris: deinde conferemus vnà: postea ediscēs ad verbum diligenter. B. Hoc nihil est neq; tutius, neq; certius. sed quo tempore censes illum adiri posse opportunè? D. Quum primum videbis eum à prandio serecipere in bibliothecam: aut si fortè, vt solet, ambulatum in horto solus iuerit, tunc illum statim sequere. B. Quoniam vtar exordio? E. Non opus est alio, quàm quo apud illum vti solemus omnes. B. Quod est illud? E. Præceptor, licetne pauca? B. Bene vertat Deus omne consilium tuum. Nunc eo scriptum, quod dixisti: deinde reuisam. E. Matura, nam instat hora prandij. ✕

COL-

Quidam consolatur amici desiderium, ac dolorem de patris absentia. Exemplum charitatis in afflictis consolandis.

A M B R O S I V S. G R A T I A N V S.

S Vbtristis mihi videris, Gratiane: quid rei est? G. Dies noctesq; de patre absente cogito: & ob eam rem interim moerore conficior. A. Quàm pridem abest? G. Quatuor abhinc menses. A. Nihil ad vos interea scripsit? G. Ex quo discessit, ne verbum quidem audiuius. A. Fieri potest, vt scripserit, sed vt literæ interciderint, aut fuerint interceptæ. G. Quod dicis verissimile est. Nam antea, vbicunq; esset, solebat nobis scribere. A. Nonne hac æstate iuerat Antuerpiam? G. Eo certè consilio tunc sese in viam dederat, A. Confido saluum esse. G. Ego quoque non diffido: sed non ideo meus alleuatur dolor. A. Quid ait mater? G. Ferè semper lamentatur: inde fit, vt mihi duplicetur ægritudo. A. Sed tamen non vsq; adeò te macerare debes. Potius enim de illo bene sperare oportet, quàm te sic macerare. Quid enim sunt quatuor menses? quotula est pars eorum

eorum qui tot annos domo absunt, interim iactati per varios casus, per tot discrimina rerum? G. Sed quid me consolantur aliorum casus & pericula? A. Vide tamen, ne sis nimium delicatus, qui patris desiderium tantillo tempore ferre non queas, G. Ferrem equidem æquo animo, modo illi bene esse saltem intelligerem. A. Cui potest esse malè, qui in Deo spem omnem collocavit? siue enim viuimus, siue morimur, Dei semper sumus: vt diuus Paulus ait. G. Nichil dubito, istud esse verissimum: sed ea est carnis huius infirmitas. A. Quid faceret igitur, qui in Christo spem nullum habet? G. Nescio. A. Sed caue tamen, ne ista tua impatientia Deus ipse offendatur. G. Delictum meum subinde agnosco, & supplex implo-ro veniam. A. Facis, vt decet. Sed audi, quæso, quid mihi nunc in mentem venerit. G. Quid istud est? A. Quid si pater tuus nauigauerit in Britanniam negotiandi causa? illic enim nunc est libertas maxima. G. Quam libertatem dicis? A. Euangelij, quod illic auditur liberrimè. G. Ain-tu Euangelium nunc esse in Britannia? A. Certa res

res est. G. Atq; idololatriam profligatam? A. Omnino. G. O. auditu iucunda Euangelia? A. Immò iucundissima. G. Sed vnde scis ista? A. Vnde sciam, rogas? miror ego, te adhuc ignorasse, quod in ore est omni populo. G. Mirari desines, si scias, vbi nos habitemus. A. Vbi quæso? G. In angulo totius vrbs remotissimo. A. Atqui putabam vobis esse domicilium in vico ad forum. G. Iam antè migraueramus, quàm peregrè pater esset profectus. A. Quod igitur ignorabas, nunc habeto certissimum, utq; magis credas, hoc audi præterea: maior pars Britannorum, qui ob Euangelium in hanc urbem, tanquam ad asylum sese receperant, in patriam remigrant iam ante dies quindecim. G. O mi Ambrosi, quantum me isto nuncio de Britannicis rebus hodie recreasti, qualem adhibuisti meo dolori medicinam. A. Sic solet Deus noster suis adesse in extremis angustijs. G. Mirum, ni pater est in Britannia, iam pridem enim sæpius querebatur, quòd non esset tutus illic accessus ad mercaturas obeundas. A. Quinetiam Britannus quidam, homo neq; levis, neq; nugator, narrabat his diebus patri meo,

tri meo, se literas certas illinc accepisse, in quibus hoc erat inrer cætera, omnes vndiq; ob Christi nomen profugos, in ipsa Britannia excipi humanissimè tractariq; benignissimè. G. Quid est igitur, quòd amplius dubitemus? A. Nulla, vt audis, restat ea de re dubitatio. G. Tantum superest, vt in primis Dei optimi maximi bonitatem extollamus, quanta possimus laude & gratiarum actione: deinde sedulò atq; assiduè precemur, vt suabeneficia non modò cõfirmet, sed etiam indies magis ac magis augeat. A. igitur mi Gratiane, memineris patris salutem ipsi Deo per Christũ sapissimè cõmendare, id q; votis & precibus erdētissimis. G. Vtinam ille suo spiritu sic afficiat animum meũ vt ex imo pectore eiusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire. A. Votum sanctissimũ modo, quod quidẽ credo, ex animo profectum. G. O mirabilẽ consolatorẽ Deũ nostrũ. O quantũ valet in aduersis rebus veri amici consilium & consolatio. A. Sed quò nũc is? G. Domum rectà propero; vt hæc matri quamprimũ nuntiem, atq; eius animum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, vt il-

T. la seriò

la seriò exhilaretur. G. Ita precor.

COLLOQ. XXVIII.

De exercitationibus post vacationem scholasticam reuocatis. De classium probatione ante promotiones. De spe premij. De eadem in aduersis rebus. De fructibus autumnalibus. De maximo vini prouentu. De abusu vini in summa copia. De admonitionum contemptu. De ijs qui se doctiles præbent ad verbum Dei audiendum.

DAVID. IONATHAN.

Alue Ionathan optatissime. I. Salue & tu vindemiator iucundissime. D. Quomodo se habet schola? I. Optimè. D. Iamne redierunt multi? I. Vix quarta pars nunc abest. D. Quid agitur? I. Docetur, legitur, scribitur, repetitur. D. Ista sunt generalia & quotidiana: sed quid fit in nostra classe? I. Idem, quod in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. D. Ergone iam seriò habentur prælectiones? I. Iam abhinc octo dies, Nam quid aliud fieret? D. Solebamus per aliquot dies exerceri in ijs repetendis, quæ antea didiceramus. I. Tribus diebus totis nihil aliud actum est. D. Quid probatio? tam-ne incepta est? I. Hui incepta. propemodum finita est. cras sexta classis inter-

roga-

rogabitur. D. Me miserum. exclusus sum à
præmio. I. Etiam-ne præmium sperabas? D.
Quidni sperarem? unicuiq; sperare licet,
præsertim studioso. I. Malim ego nihil spe-
rare. D. Quid ita? I. Nam si nihil contige-
rit, nulla mihi erit frustratio, neq; molestia:
sini consequar aliquid, id ego in lucro depu-
tabo. D. Nunquam-ne legisti, Viuere spe
vidi, qui moriturus erat? Immò verò legi, &
memoria tenco: sed hic nihil ad propositum.
D. Cur non? I. Quia versus ille agit de spe il-
la, quæ in rebus aduersis retinenda est. quem
sensum expressit Cato noster hoc disticho,

Rebus in aduersis animum submittere noli.

Spem retine: spes vna hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil speras? I. Spero vitam
æternam. D. Dicebas modò sperandum esse
in aduersis rebus. quæ tibi sunt aduersa? I.
Ea, quæ me oppugnant quotidie. D. Quæ
tandem sunt illa? I. Propria caro, Satan,
& improbi homines, qui me iniurijs affi-
ciunt. D. Ex quo tēpore factus es theologa-
ster? I. Nec sum theologus, nec theologaster:
sed quod dico, id ego didici è sacris concio-

T 2 nibus.

nibus, D. Laudabo equidem, sed agè, dic mihi seriò, estne acta clàssis nostræ probatio? I. Iam tibi seriò, dictum puta. D. Doler mihi, quòd non interfuerim. I. Citiùs venisses, quid agebas? D. Mater me coëgit vindemiæ exitù expectare, I. Credo: sed tu tua volùtate coactus es, D. Vt fatear ingenuè, libenter expectaui. sed quid agas? homines sumus, vt aiunt. I. Immo pueri. D. Sed vix credas, quàm sit iucundù rusticari, præsertim vbi tanta est omnium fructuum affluentia, I. Estne vobis magnus vini prouentus? D. Tantus profectò, vt maiorem vidissè non meminerim. I. Quid aiunt rustici in hac tanta vberrate? D. Nihil aliud, quàm potationes & crapulas crepant: quinetià vino iam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit. I. Ea est stultæ plebis demètia, vt Dei beneficijs nunquam rectè vti sciat, D. Scilicet illud est, quod dicitur, Nunquam sapiunt stulti, nisi angustijs. I. Ergo plectuntur meritò. D. Quid quòd admonitiones etiam irrident? I. Sunt, qui nullà omnino ferre possunt: quin bene & comiter etiam monètibz irascuntur. D. Audi aliquid grauius: fuerunt, qui mihi verbera minarentur, quum

eos humanissimè admonerem. I. Istud mihi nouum non est. Nam & quidem mihi aliquando pugnū intentauit: quòd nisi veritus estet mei patris auctoritatem, profectò vapulassē acerrimè. D. Sed omittamus eos, quia cæci sunt, nec tamen se tales esse intelligunt. Iactant se probè callere, quid sit Euangelium, quum reuera Euangelio aduerſentur. I. Si verbi diuini ministros & pastores suos non audiunt, quī putas fieri posse, vt nos audiant? D. Sequamur ergo, quod præcepit Christus, Nolite sanctum dare canibus. I. Adſunt quidam simplices & beneuoli, qui auditione verbi diuini mirum in modum delectantur: hi sunt, quos docere est iucundissimum. D. Quā gaudeo, quoties in tales incico. vt ego illos cōplector libenter. I. Nec immerito. nam vbi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maxima. D. Sed nos quid cogitamus? non vides, vt nox fere nos oppresserit? I. Discedamus igitur: & cras si Dominus permiserit, pluribus verbis agemus vna de studijs alacriter repetendis.

292 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXIX.

De moribus adolescentis ingenui tam absente patre, quam præsente. De quinto Decalogi præcepto. Locutus Pauli de honore liberorū erga parentes. Exemplum simulate repugnantiae ad eligendum colloquium.

REINOLDVS. SIGISMVNDVS,

Pater tuus, vt accepi, redijt è Gallia. S.

Redijt sanè. R. Quando? S. Die Lunæ

vesperi. R. Aduentus eius non tibi molestus

fuit? S. Quid molestus? immò verò iucun-

dissimus. sed cur istud rogas? R. Quia for-

sitan illo absente liberius viuendi tibi est

potestas. S. Nescio, quam mihi libertatem

narres. R. Potandi, ludendi, cursitandi.

S. An igitur putas, me nihil aliud agere,

dum pater abest? R. Sic ferè solent omnes.

S. Dissoluti quidem. Nam, quòd ad me at-

tinet, absente patre sic viuo, vt eò præsente.

Non poto, sed bibo quantum satis est: ludo,

quum tempus postulat: non discuro, sed

cum bona matris venia in publicum prodeo,

quum aliquid habeo negotij. R. Etiamne

matri tantopere subditus es? S. Acquè ac

patri. quid enim putas? nonne de vtroque

æquale est præceptum Domini? Honora, in-

quit, pa-

quit, patrem tuum & matrem tuam. Quid
Ethnicus ille auctor distichorum moralium?

Dilige non agra charos pietate parentes :

Nec matrem offendas, dum vis aonus esse pa-
renti.

Quid Paulus noster? Filij, obedite, inquit,
parentibus in Domino. Nonne parentis no-
mine pater & mater continentur? R. Istud
à Latinis obseruatur auctoribus. S. Quin-
etiam si quod esset reuerentiæ discrimen,
videremur optimo iure plus debere matri-
bus; vt quæ dolores tantos ac labores pro-
pter nos pertulerunt. R. Noui ego ista: &
quæ dixisti, placent mihi omnia. S. Cur ergo
mihi repugnabas? R. Vt ea quasi repugnā-
tia nobis accerferem sermonis materiam. Nā
vt tute nosti, præceptor sæpe nos exhorta-
tur, vt nostrum otium in eiusmodi sermo-
nibus impendamus. S. Bonum sanè otium,
quod honesto in negotio consumitur. R.
Huc pertinet illud Africani apophthegma,
qui dicebat, Se nunquam minus otiosum ef-
se, quàm quum otiosus esset: vt ex Cicerone
didicimus. S. Sed iam tempus monet, vt huic
sermoni finem imponamus. R. Rectè mones:

T 4 fortasse

fortasse enim tua causa coena tardatur domi.
S. Plura, si Dominus permiserit, in proximo
congressu. R. Precortibi noctem prosperam.
S. Et ego tibi placidam per membra quietē.

COLLOQ. XXX.

*De negligentia quidam admonetur. admonitio
ad somniculosos. Præceptorum moralium usus. Quoti-
die proficiendum. Vitia naturalia. Armis spiritualibus
pugnandum cum vitijs.*

NOMENCLATOR. DESIDERIVS.

NON satis mirari possum, te non esse dili-
gentiorem. D. Qua in re videor tibi ne-
gligens? N. Quod manē ferē nunquam ades
in tempore: atq; inde fit, vt pene quotidie
noteris in catalogo. Cur es adeo somniculo-
sus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige natu-
ram istam, hoc est, naturæ vitium. quid tibi
profuit Catonis nostri dictum? D. Quod nā
quæso? N. Plus vigila semper, nec somno.
D. Ne plura: ego probē memini. N. Ni-
hil prodest meminisse, nisi ad vsum tuum ac-
commodes. D. Vtinam & hoc & alia præ-
cepta salubria tam faciliē ad bene viuendi y-
sum transferremus, quā ea faciliē edisco-
mus. N. Vt verum fatear, præcipere, quā
præstare,

*eccl 9
+ deditq; esto.*

*Nam dicitur
in quier vi
filiæ alimenta
ministrat.*

cc

præstare, multo est facilius. Sed tamen eniti debemus, vt vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies euadamus meliores. D. Qui id non facit, eius salus desperanda est. sed nihil difficilius emendatur, quàm naturale vitium. N. Omnia fere vitia nobis sunt naturalia: & nisi Dei bonitas seruariet, nos essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum? N. Fortiter cum vitijs nostris pugnandum est. D. Quo duce? N. Ipso Deo. D. Quibus armis? N. Diuinis & spiritualibus. Vbi tandem inueniuntur? N. In Epistola sancti Pauli ad Ephesios. D. Quoto capite? N. Sexto. D. Quid si locum per me non intellexero? N. Non omnino intelliges, satis scio: sed præceptor erit consulendus. D. Quid si mecum adfueris? N. Adesse volo, certum est: verùm captanda erit opportunitas. D. De hoc igitur aliàs consilium capiemus. N. Quando istud erit. D. Proximo die Mercurij, si tibi ita videtur. N. Quota hora? D. Post meridiem prima. N. Placet sententia. D. Nunc igitur discedamus.

COLLOQ. XXXI.

Non est malum malo, sed bono malum compensandum.

T 5 TER.

TERTVLLVS. RVDOLFVS.

Licer-ne malum malo rependere? R. Cur-
 iud quæris? T. Vt ijs respondere possim,
 qui hac in re mihi contradicunt, R. Breuiter
 interrogasti, respondeo breuissimè. Non li-
 cet, T. Cur non? R. Quia veruit Christus, &
 post eum Apostoli. T. Quid igitur faciendum
 est? Malum bono compensandum. T. Annò
 satis est bonum bono rependere? R. Non sa-
 tis, Christiano quidem. T. Quamobrem? R.
 Nam Christiano oportet Christum præce-
 ptorem imitari. T. Quid fecit Christus in eo
 genere? R. Sanauit eum, qui ipsi colaphum
 infregerat: precatus est pro ijs, qui ipsum in
 crucem sustulerant: alia item multa fecit ei-
 usmodi. T. Nihil-ne igitur facit, qui gratiam
 pro gratia rependit? R. Tantum facit, quan-
 tum faciunt ethnici. T. Quid illi faciunt? R.
 Amicos diligunt, & referunt gratiam, à qui-
 bus acceperunt. T. Nihil-ne amplius? R. Ni-
 hil, nam quid amplius expectes ab ijs, qui
 verum Deum non nouerunt. T. Quid faci-
 unt inimicis? R. Quibuscunq; modis possunt,
 eos persequuntur. T. Est-ne Christiano pec-
 catum? R. Si non licet, vt iam tibi probaui,
 conclu-

conclude, id peccatum esse. T. Atqui, vt vulgò dicitur, vim vi repellere licet. Quam sententiam nouus quidam poeta etiam latiùs interpretatus est his verbis.

pellere vim vi iura fluunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc respondes? R. Istud quidè permittunt ethnicorum leges: sed lex diuina longè aliter loquitur. T. Quid est diuina Lex? R. Idem, quod Dei verbum. Quicquid ergo fit contra Dei verbum, est-ne peccatum? R. Procul dubio peccatum est. T. Potesne ista probare ex diuinis literis? R. Quidni possim? nihil facilius. T. Adfer mihi, quæso, sententias. R. Non credis id, quod est omnibus in confesso? T. Immò verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus est testimonijs? T. vt cōtra dicentibus certò respondere possim.

R. Rectè intelligis: sed quia non posses ex tempore memoriæ mandare, exspecta, dum tibi describam in chartula: in qua etiam fit locorum annotatio: vt possis quibus voles, etiam digito demonstrare. T. Optimum ex tempore consilium. quanto istuc mihi commodius fuerit? sis enim per otium ediscam: vt ad

298 COLLOQ. SCHOLAST.

vt ad manum habeam, quoties erit opus, Sed quando mihi dabis? R. Cras, si libet, huc ad me reuertere. T. Quota hora? R. Ameridie prima. T. Sat habeo, interea vale. R. Te seruet Dominus Deus.

COLLOQ. XXXII.

Simulatione quadam hic quaesitum est colloquendi argumentum. Lex scholastica, ne pueri res suas alienare audeant. Christi exemplo aduersa ferenda propter ipsum. Nisi diuini spiritus auxilio, nihil fieri potest boni: precibus autem illud est impetrandum.

GREGORIUS. BLASIVS.

VIs emere hoc cingulum? B. Cur emerem? vnum mihi satis est: tu verò cur vis vendere? G. Quia sunt mihi duo. Nec tamen licet vt vendas, nisi vis in poenam incurrere. G. Quid vetat me vendere res meas? B. Nihil adhuc tuum habes. G. Eho, nihil? vnde probas istud? B. Quia nondum es tui iuris, sed sub patria potestate: deniq; vis audire, tibi istud non licere? G. Maxime velim. B. De hoc lex est scholastica: cuius hæc est sententia, Pueri iniussu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quouis alio modo: Qui contra fecerit, verbè-

vbi

verberibus plectetur. G. Istud ego non ignorabam: sed volebam periculum facere, an constans esses in obseruandis legibus. B. Tu igitur es simulator. G. In hac simulatione nihil video esse mali, num tu interpretaris malè? B. Minimè verò. nihil enim nocuisti mihi. G. Quid si nocuissem? B. Tulissem æquo animo, vt Christianum decet. G. Vtinā aduersa omnia sic feramus propter Christum: qui nihil non tulit salutis nostræ causa. B. Feremus certè, si exemplum eius semper nobis proponamus ob oculos. G. Difficile id quidem est. B. Immò impossibile, nisi illius Spiritu semper adiuuemur: quod quidem assiduus precibus est impetrandum. G. O quàm suauis sermone tantillum otij consumsumus.

COLLOQ. XXXIII.

Non est mentiensdam, ne in rebus quidem leuioribus.

SERVATIVS. OTTO.

E Cuid hodie precatus es domi? O. Cur quæris istud? S. Quia non interfuisti matutinæ precationi. O. Qui scis? S. Obseruui. O. Atqui tu non es obseruator. S. Nō sum. O. Quamobrem igitur obseruabas? S. Quia mihi

mihi

300 COLLOQ. SCHOLAST.
mihi, es charissimus. O. Quid tum? S.
Dolebit mihi, si vapulabis. O. Quid? an
ego notatus fui? S. Etiam dubitas? O. Quum
recitaretur catalogus, nemo me excusauit
S. Nemo, quod sciam. O. Si me tantopere
amas, vt dicis, cur tute non excusasti me? S.
Quid causæ dixissem? O. Commentus es
aliquid. S. Ergo mentitus essem. O. Quid in-
de? S. Sed ex verbo Dei mentiri vetitum est.
O. Fateor: sed erat leue mendacium. S. Nihil
leue iudicandum est, quo Deus offenditur.
O. Negare illud non possum: sed leuia ista
facile remittit nobis propter Iesum Christum,
qui est deprecator noster, & aduocatus. Nam
quotulquisque non peccat quotidie lapsi-
me? S. Profecto nullus: quin etiam vix pre-
camur, aut aliquid boni operamur, in quo
non insit aliqua peccati species. O. Quid
ergo futurum esset nobis, nisi Deus facile
ignosceret? vnde & quotidie precantes di-
cimus, Remitte nobis debita nostra. S. Ni-
hil dubitare debemus, quin remittat, si er-
rata nostra serio & verè agnoscamus, si ex
animo petamus veniam, si fidem habea-
mus nobis ignosci. O. Quid igitur restat?
S. Illud

S. Illud restat, vt neq; delectemur peccatis,
neq; in his persistamus: neq; malitiosè, scien-
ter & de industria peccatū cōmittamus. Ni-
mis enim multa sunt, quæ per carnis infirmi-
tatem peccamus, aut etiam per ignorantiam.

O. Nihil dubito de peccatis illis, quæ ex car-
nis imbecillitate perpetramus: qualis fuit Pe-
tri abnegatio, sed quī sit, vt peccemus per
ignorantiam? S. De hoc Pauli exemplum ha-
bes, qui scribens ad Timotheum, in priore e-
pistola palàm profitetur se, quamuis Ecclesi-
am Dei persequutus fuerit, tamen veniam
esse consequutum: quia ignorans id fecerit.

O. Isto exemplo mihi abundè facisfecisti:
nam & ego id legere memini, sed scin-
tu quoto epistolæ capite id scriptum sit?

S. Equidem non solco vexare memoriam
in retinendis capitum numeris; mihi
hoc tempore satis esse videtur aliquot sen-
tentias quasi raptim annotare; quas memo-
riæ mandare liceat, si quid interdum otij
suffurari possim ex quotidiana studiorum
præsentium occupatione. O. Utinam ego
quoq; id facere possem. S. Quid impedit?

O. Vix ego queo satis præceptorī facere in
exerc-

302 COLLOQ. SCHOLAST.

exercitationibus scholasticis : tantum abest, vt alijs studijs aliquid temporis imperitari concedatur. S. Satis profectò quotidie sumus occupati : sed hæc tamen ferenda sunt, quandiu nobis opus esse, Deo & parentibus nostris visum fueris. Ego propterea libenter fero ac tolero omnes eiusmodi labores. S. Qua spe toleras ? O Quia futurum spero, vt primi sint gradus, quibus ad maiora aliquando perueniam. S. Sed de his alijs pluribus ; nunc agamus quot instat. O Quid istud est ? S. Auditu ad coenam signum dari ? P. Bonum signum nuntias : iam sentiebam esuriem. S. Nimirum quia merendam prætermisisti. O Vtinam ea tam facile semper abstinere possem, quam hodie carui libenter. S. Ego verò non libenter careo, nisi occupatus necessario negotio.

COLLOQ. XXXIII.

Confabulatio de professionis in Italiam causa. Locorum fama & rerum nouarum cupiditas nos inducunt ad peregrinandum. Laus Italiae : vini Italici præstantia. Dei laudandi materia ex eius beneficijs. Amant nos Deus vsq; ad delicias. Humanae cogitationes nos à diuinis rebus auocant. Humana inconstantia Roma olim mundi

vere dicas, si cum illo compares. *P.* Inde ergo tibi se offerebat pulchrum Dei laudandi argumentum. *S.* Pulcherrimum: sic enim

” saepe cogitabam; Quàm bonus es Domine

” Deus, qui nos amauisti vsque ad delicias.

” non enim solum ea creasti nobis ad victum,

” quæ terra sponte sua producit: sed etiam

” tot genera rerum delicatissimarum: quæ,

” si moderate sumamus & cum gratiarum

” actione, & corpus suauissimè nutriunt, &

” ipsum animum mirificè exhilarant. *O.* qui-

” bus uerbis, quibus operibus satis dignè glo-

” rificemus nomen tuum Domine. Denique

sic afficiebar animo, vt nihil magis cupe-

rem, quàm diuinas laudes semper in ore

habere; sed, prohi dolor, alijs atque alijs

subinde conceptis cogitationibus ignis ille

paulatim exstinguebat. *P.* Istud apud me

non est nouum: nam saepe tale quid mihi

solet accidere. *S.* Ea est naturæ nostræ in-

constantia. *P.* Horis ferè omnibus istud ex-

perimur. sed quid tandem egisti in tua Ita-

lia? *S.* Inuisi, animi gratia, aliquot vrbes ce-

lebriores: alicubi etiam studui aliquandiu.

P. Quas vrbes inuifisti potissimum? *S.* Mul-

tas quidem

tas quidem vidi intransitu: sed paucas contem-
 platus sum otiosius, nimirum Genuam,
 Florentiam, Venetias, denique Romam illam,
 quæ olim mundi caput dicebatur, nunc au-
 tem est omnium abominationum fons &
 origo. P. Vidisti-ne magnam illam bestiam?
 S. Vidi obiter, quum per uicos, opinor, spe-
 ctaculi gratia portaretur. P. Sed, ut ad rem,
 in quibus tandem oppidis commoratus es
 studiorum gratia? S. Roma rediens transiui
 Bononiam, Patauium, Mediolanum. In eo-
 rum oppidorum singulis menses circiter tres
 versatus sum in vario literarum genere. Vo-
 lui enim è singulis paucula quasi degustare.
 P. Quid autem vidisti noui in tot celeberrimis
 oppidis? S. Rogas? ferè omnia mihi
 noua videbantur; sed longum foret omnia
 tibi narrare, præsertim nunc, quum mihi est
 aliquò properandum. P. Quò tandem? S.
 Ad patrum, qui me ad cœnam inuitauit. P.
 Nolo igitur te remorari diutius, sed quando
 licebit nobis magis otiosè confabulari? Cras
 à prandio, si volueris. P. Ego verò id percu-
 pio. S. Ad horam igitur primam exspecta me

V 2 in cubi-

306 COLLOQ. SCHOLAST.
in cubiculo . P. Fiet . hora est ad merendam
opportuna .

COLLOQ. ~~XXXIV~~ V.

Officia domestici apud ludimagistrum hypodid-
ascoli.

MAGISTER. HYPODIDASCVS.

Quid quod hisce diebus inter nos ege-
ramus , satisne cogitasti ? H. Etiam at-
que etiam cogitavi . M. Ecquid placet tibi
conditio quam obtuli ? H. Maxime . M.
Quid mensa , seu conuictus ? H. Nihil in ea
re desidero . M. Quid restat igitur ? H. Vt
si tibi non molestum est , praescribas mihi
quas operas à me tibi praestari velis . M. Id
verò est æquisissimum . Accipe igitur præci-
pua officij tui capita : quorum hoc primum
est .

Quotidie manè diligenter curare , vt
omnes domestici mei discipuli maturè cubi-
tu surgant , pro ratione temporis tum hyber-
ni tum aestiui . vbi surrexerint , ea curent
quæ ad cultum & munditiem corporis per-
tinent : postremò , vt intersint priuata no-
stræ precationi .

Secundum,

Secundum, ter quotidie in aulam deducere, manè scilicet, & ante horam vndecimam ac tertiam pomeridianam. Illic, nisi egomet adero, expectare, donec aliquis ex doctoribus adfuerit; interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam. Item obseruare sedulo, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo: si quis aberit: mihi statim renuntiare, aut eius partes agere.

Tertium, manere cum pueris domesticis, quoties non docentur in scholis suis: interea minores ad lectionem & scripturam instituere, cæterorumq; repetitiones audire, quantum tempus & oportunitas patietur: omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, obiurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

Quartum, feriatis diebus eos ad sacras conciones ordine deducere, ac domum similiter reducere.

Quintum, quoties ludere permissum erit, subinde obseruare, ne puid præter officium & bonos mores vel factis vel dictis admittant.

Sextum, suppeditare illis ex pecunia, quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam, duntaxat parui pretij, necessaria: eaq; omnia in expensorum codicem referre: Id autem Mercurij & Sabbathi potissimum diebus fieri solet.

Septimum, quæ ad eorum libros, vestimenta, & curam corporis pertinebunt, nō negligere. hoc est, interdum ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valetudinis & cultus corporis rationem habere, & alia eiusmodi in pueris, præsertim minoribus, curanda & obseruanda.

Octauum, docere pueros tum in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores, si quando necessitas postulabit.

Nonum, interdum, si opus fuerit, me & domi & foris in priuatis negotijs adiuuare.

Hactenus audisti, quæ mihi abs te præstari velim officia, quæq; etiam ab alijs domesticis hypodidascalis exigere soleam. Eorum tamen orationum non adeò seuerus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quasi

quasi vicarij partes agam. Intellexin hæc omnia? H. Ego verò diligenter omnia: sed vnum te oro, vt ad memoriam renouandam des mihi eorum commentariolum, & simul cogitandi ac deliberandi spatium. M. Quantum temporis postulas? H. Diem vnum naturalem. M. Ego verò duos integros dabo. Interea, vt coepisti, nullo tuo sumptu nobiscum perges viuere tam liberè, quàm si esses domi tuæ. H. Istud non sine humanitate facis: quò fit, vt maiori beneficio me deuincias. M. Habebis à prandio, quod requiris, commentarium, quamprimùm mea tibi manu conscripsero. H. Quid si mihi dictares? M. Malim egomet scribere, ne quid fortè inter dictandum excidat. H. Vt libet.

COLLOQ. XXXVI.

*Studiosus quidam adolescens apud familiarem conqueritur, de habitationis suæ incommoditate ad literarum studia. Cupit in ædibus scholasticis habitare. Narra-
tur, cur non liceat. Accenditur à condiscipulo. Consultant vnà de ineunda ratione ad rem perficiendam. Consilium proponit amicus, docetq; exequendi modum. Hortatur ad Deum inuocandum. Rarò bonum consilium*

V 4 nisi

310 COLLOQ. SCHOLAST.

nisi iuuante Deo. Deus qui dat consilium bonum, dat etiam effectum. Exemplum quale est supra in colloquio huius libri tertio & vicesimo.

QVIRINVS. BENIGNVS.

Quam doleo me non interfuisse manē repetitioni vestræ. B. Cur non venisti in ludum citius, ut ferē soles? Q. Me miserum non surrexi in tempore. B. Quamobrem? Q. Quia nemo expergefecit. B. Quis te solet excitare? Q. Hospes noster, aut eius ancilla: sed absente illo, ancilla sæpe obliuiscitur, aut certē negligit. B. Vbi erat hospes? Q. Sub auroram prodierat ad sua negotia, (ut postea rescui.) B. Quid hospitata? nihil ne curat? Q. Quid putas eam curare? quotidie ex quo surrexit, semper intenta est partim curandis filiolis, partim cæteris domesticis rebus. B. Nullosne habes contubernales scholasticos? Q. Prorsus nullos. B. Ah puer infelix, qui neminem habes, quocum de studijs conferas. Q. Ob eam rem mea est miserrima conditio, quantum ego iudico. Non enim possum arbitrio meo studere propter tantam mercatorum turbam, qui domum illum frequentant, & mihi toto die

die obstrepunt. B. Non habes tibi cubiculū?
Q. Quid mihi prodest habere? est enim ita
coniunctum gradibus & cochleis vt ne felis
quidem aut ascendat aut descendat, quin fe-
riat aures meas aliquis strepitus. B. Magna
profectò molestia. Q. Illa verò multò maior,
quòd supra meum cubiculum est amplissi-
mum conclaue, vbi merces asseruantur. Vn-
de fit, vt horis omnibus aliquæ graues sarcinae
vel importentur vel exportentur. B. O
Deum immortalem. quomodo illic potes vi-
uere? Q. Quid ais, viuere? equidem non vi-
uo, sed languo potius: neque vnquam mihi
videor esse liber, nisi quum sum in schola te-
cū vnà & cum cæteris nostris condiscipulis.
B. Quàm doleo vicem tuam. Q. Vtinam lice-
ret mihi tecum habitare in his ædibus scho-
lasticis. B. Nihil esset mihi iucundius: sed
quid impedit? Q. Patris vetus amicitia cum
illo hospite meo. B. Deberes patrem admo-
nere de studiorum tuorum incommodis. Q.
Sæpe quidem monui & coram & per literas.
B. Quid ille respondet? Q. Frustrà mone-
tur, quasi furdo narretur fabula. B. Quid ita?
Q. Quia nunquam in discendi ludo versatus

ita? Q. Quia nunquam in discendi ludo
versatus est; ideoq; in studiorum ratione
nihil intelligit. B. Ego tamen, si mea res
ageretur, omnem mouerem lapidem, vt voti
compos efficerer. Q. Quid si praeceptor ipse
ad patrem meum scriberet? B. Nunquam
istud illi persuaderes. Q. Cur non? B.
Quia non vult ambire quempiam, vt disci-
pulorum turbam sibi comparet. Abhorret
enim ab omni tum ambitione tum auaritia.

Q. Quid igitur mihi faciendum suades?
B. Vnicum habeo consilium. Q. Ne mihi, ob-
secro, reticeas. B. Ea res per amicos tentan-
da est. Q. Idem mihi quoque aliquando in
mentem venerat, sed nunquam ausus sum
experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor, ne
hoc parum succedat. B. Rei exitus est in
manu Domini, sed quid tentare nocebit?
Q. Tentemus sanè. Nihil enim mali, vt con-
fido, inde potest accidere. At ego nescio,
qua ratione hic vtendum sit. B. Dic mihi,
non exspectas, vt breui pater in hanc urbem
veniat? Q. Spero venturum propediem.

primodis
facti
B. Quando igitur? Q. Ad calendās Quin-
tiles. B. Optimè est. Scin igitur, quid sit opus
facto?

facto? Q. Doce quaeso. B. Fac singulatum
conuenias duas aut tres ex paternis amicis
præcipuis, qui sunt graues & honorati; nem-
pe vt plus valeat eorum auctoritas apud pa-
trem tuum. Q. Bene mones quid illis dicam?
B. Narrabis diligenter omnes incommodi-
tates studiorum tuorum. Q. Nihil-ne am-
plius? B. Docebis insuper, quò-nam modo
tibi prouideri possit, vt tempus redimas,
quod apud istum hospitem tam misere ha-
ctenus perdidisti: quod nisi eo remedio tibi
mature consulatur, actum esse de tuis stu-
dijs & eorum progressu. Denique ne antè
destiteris monere, orare, obsecrare, donec
persuaseris, vt tibi promittant se acturos es-
se seriò cum patre tuo negotium. Q. Quid
si recusabunt? B. Vix fieri potest, vt recu-
sent omnes. Q. Non verisimile, præsertim
quum sint mei amantissimi, & mihi patris
nomine gratificantur adeò libenter. B. Ad-
hæc res ipsa vrgebit eos, nempe tanta studi-
orum tuorum iactura. Q. Pluribus verbis
opus non est. Auxilio Dei fretus aggrediar
primo quoque tempore. Sed interim memor
esto, vt in diuinas preces die nocteq; incum-
bas.

314 COLLOQ. SCHOLAST.

bas. Q. Volente Deo, id curabo pro viribus. Satis enim scio, nullum consilium mihi esse profuturum, nisi quoad ille iuuerit. B. Sed iam tempus est, ut domum te recipias, ne fortè hospes offendatur. quid cessas? Q. Cogito, ne quid prætermiserim, de quo esses admonendus. B. Si quid alterutri nostrum præterea occurrerit, cras otiosè tractabimus. Q. Vale igitur, mi Benigne: & perge, quæso, me tuis precibus adiuuare: quemadmodum iuuiisti optimo consilio. B. A Domino Deo profecta sunt omnia, qui ut consilium dedit, sic dabit effectum. Q. Ita fore confido. Iterum vale. B. Vale Quirine suauissime.

COLLOQ. XXXVII.

Simulata oratione quidam condiscipulum familiariter obiurgat, quod pecuniam à patre non petierit. Condiscipuli super ea re prudens responsum. Oblata occasio non est negligenda. Locus ex distichis moralibus. Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus animis percepimus: Patris prudentia in suppeditando filiis quæ opus sunt. Pueri tractandæ pecuniæ minime sunt idonei. Improbi neque obiurgationibus neque flagris mouentur. Omnis boni laus præcipuè soli debetur Deo. Fallendi consilium nemo dare debet, Simulatio vultu tegitur.

gitur. Honestæ confabulationes in otio utiles sunt. Latina lingua quibus adiumentis potissimum comparetur.

ATHANASIUS. BENIAMINVS.

Siccine me insciente abiit pater tuus, vt mihi non licuerit eum conuenire? B. Cur à prandio non venisti in diuersorium eius? A. Quia putabam cras primùm illum esse discessurum. B. Ego quoq; idem arbitrabar: sed noluit occasionem prætermittere, quæ se ex tempore obtulerat. A. Adhuc ille meminit Catonis distichon illud,

*Quamprimùm rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris antè.*

B. Illud opusculum sic memoria tenet, vt in eo videatur ætatem contriuisse. A. Vide, quanta vis sit memoriæ in ijs, quæ rudibus annis didicimus. B. Ea est Quintiliani super hac re sententia: cuius verba, vt opinor, meministi. A. Memini: sed, vt ad rem, quæ fuit patri occasio, vt antè discesserit, quàm instituerat? B. Quidam Augustani, quibûs-
cum

cum ad mercatum huc venerat. A. Aderasne, quum profectus es? B. Præstolabar illut in diuersorio. M. Vnde scieras, mutasse consilium de profectioe? B. Eram in prandio, quum inter ipsos conuenerat, vt expeditis quibusdam reliquis in vrbe negotijs, equos sub horam secundam conscenderent. A. Quod superest, satis-ne ex animi sententia rem suam egit? B. Ita feliciter, vt me ob eam rem ad diuinas laudes vehementer hortatus fuerit. A. Tu nunc igitur, opinor, bene numeratus redis. B. Me-ne rides? A. Cur ego id facerem? B. Pro tua libidine. A. Quasi verè animi gratia soleam irridere ceteros. B. Atqui ita putabam. A. Longè aberrabas. Nam aliud est iocari, aliud irridere. Alterum caret vitio, estq; inter amicos satis frequens: alterum est vitiosum, atque odio dignum, vtpote quot ex contemptu ferè profiscitur. B. Ignosce igitur mihi. A. Non grauis est culpa. Sed dic, rogo nihil tibi pecuniao dedit pater? B. Ne petui quidem. A. Tamen spontè dedit, B. Aliquantulum. A. Quantum igitur? B. Perpusillum. A. Dicesdes B. Cur tam auidè inquiris? A. vt amicorum more tibi

re tibi gratuler. B. Nihil est gratulatione dignum. A. Fatêre tandem, quid sit. B. Soli asles quinq; A. Hui tantillum. O. Stulte, qui petieris duos aut tres decusses argenteos B. Non ausus sum. A. Quid verebaret B. Vt planè denegaret, atq; ægrè ferret, quòd peterè. A. Nunquam id fecisset: modo petendi causam addidisses. B. Credo equidem: sed quid causæ attulisses? A. Rogas? non ne sunt res sexcentæ, quibus indiget vsus scholasticus? B. Multæ sunt, fateor. A. Tu verò, adeone abundas rebus omnibus, vt tibi desit nihil? B. Immò desunt plurima: sed quibus facile caream. Præterea satis nouit pater, quæ mihi opus sunt tum studiorum causa, tum ad victum cultumq; corporis. A. Nouit quidem: sed alia multa sunt illi & curanda & cogitanda. B. Credo esse illi præcipuam liberorum curam. A. Sed nimis ab eo remotus es. B. Sine me peruenire, quò volo. A. Age, sino. B. Nouit etiam pater, me nondum esse idoneum ad rectè tractandum pecuniam. A. Cur non? an ad eam rem non satis ætatis habes, atq; prudentiæ? B. Istinc absu-

longissi-

longissimè. Itaq; pater dedit præceptori in mandatis, vt omnia mihi suppeditet ad vsus vitæ studiorumq; necessarios: ad quam rem præbet illi, quantum satis est pecuniæ. A. Esto. B. Ergo siquid à patre peterem, me statim ad præceptorem remitteret: fortassis etiam irasceretur, & me grauius obiurgaret. A. Facile est obiurgationem pati, modò ne sequantur verbera. B. Facile est, credo, sed ijs duntaxat, quos neq; pudor mouet, » neq; vlla parentum reuerentia. Ego autem » ipsa verbera ferre malim, quàm patris irati » obiurgationem. Ex quo fit, vt sedulò caueam, ne quid illi præbeam causæ ad irascendum. Id enim sub quinto præcepto diuinæ legis continetur. A. Facis, vt pium de- cet adolescentem. B. Eius rei laus non mihi, sed soli Deo tribuenda est. A. Nempe à quo proficiscitur, quicquid nobis inest boni. B. Faxit ille, vt quæ bona inspirat nobis, ea sequamur animo promptissimo. Sed vt ad te redeam, serione reprehendebas quòd nullam pecuniam à patre petiuissem? A. An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? B. Mihi quidem non fit verisimile: me tamen

tamen ipsum fefellisti. A. Quomodo? B.

Quia serio loqui videbaris: adeò aptè vultum verbis ipsis accommodabas. A. Sed quid censes de hac nostra confabulatione? B.

Argumentum satis aptum dedisti nobis in hoc otio nostro vespertino. A. Ecquid habuit sermo noster, quod reprehendisset observator, si fortè, vt solet, nos observasset ex insidijs? B. Nihil. vt opinor. A. Profectò verum est, quod sæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud est? A. Latina linguæ copiam & facultatē comparari his potissimum rebus, sæpe scribendo, confabulando, legendis auctoribus, Germanica Latine, aut Latina Germanicè vertendo. B. Ergo his rebus diligenter nos exerceamus, adiutore Domino Deo, in cuius manu sita sunt studia nostra omnia. A. Idem faxit, vt eius erga nos beneficia vero cultu dignisq; laudibus perpetuò celebremus. B.

Hoc opus, hoc studium parui properemus & ampli:

Sit precor hæc voti, summa caputq; mei.

A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet: itaq; desistamus. A. Alioqui solis occasus nos hic opprimeret.

Tres pueri pedagogum suum quasi de improviso
adeunt: suamq; quisq; pronuntiat sententiam, ut ipsos duc
cat ambulatum: ille concedit libenter. Sic studiosos
pueros tractare decet, ut fini ad suum munus obeundum
alacriores.

IOSEPHVS. VVENDELINVS

EZECHIAS. PÆDAGOGVS.

Quod caret alterna requie, durable non est.
Hæc reparat vires, sessaq; membra nouat.
Ouidius.

Vu. Nec me offenderit lusus in pueris: est
& hoc alacritatis signum. Quintilianus.
E. Nulla res est, quæ perferre possit continu-
um laborem. Quintilianus.

Pæ. Video quorū spectent ista, nimirum,
ut vos ambulatum ducam: sed eandem
cantilenam semper ferè cantatis, ut solent
vestræ auiculæ. I. Quid ergo vis dicamus,
præceptor? Pæ. Dicite posthac suam quisq;
sententiam ex nouo Testamento. Vu. Euge,
nihil erit nobis facilius. Habemus enim
in promptu multam earum copiam. Vis er-
go præceptor, ut iam nunc incipiamus? Pæ.
Sanè velim, quando, ut ais, tanta est vobis
copia.

ecopia. Vu. Quis incipiet? Pæ. Tu Iosephe, vis honoris tui causa huius rei specimen edere? I. Id ego libenter faciam: sed Dei honoris causa. Pæ. Laudo istud verbum. Diuinus enim honor & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eia, incipe, si quid habes.

I. Nisi abundauerit iusticia vestra plus, quàm scribarum & pharisæorum, non potestis ingredi in regnum cœlorum. Matthæi quinto capite.

Vu. Deposito mendacio loquimini veritatẽ quisq; proximo suo. Ad Ephe. capite quarto.

E. Filij, obedite parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino. Ad Colossenses tertio.

Pæ. Euge bonum specimen: videte, vt progressus respondeat, hoc est, vt pergatis in posterum diligenter, I. Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prosperos. Pæ. Ita sperandum est. Parate vos, vt prodire maturemus. I. Mox adiremus paratissimi. Pæ.

Sumite suum quisque pallium, vt prodeatis honestius. Sed heus pueri, E. Quid vis, præceptor? Pæ. Videte, vt Psalmos etiam adferatis: alicubi in vmbra cantabimus. E. Ita fiet ambulatio nostra iucundior.

LIBER QVARTVS. 322
COLLOQ. XXXIX.

In vacatione scholastica studiosi adolescentes libenter quidem relaxant animos, non tamen omnino cessant, nec otio illo per ignauiam abutuntur. Fides etiam inimico seruanda. Agendi affectus addit celeritatem. Solus Deus suorum ductor. Exemplum studiosis obseruatum dignissimum.

VINCENTIUS. MACARIUS.
FVisti-ne hodie in gymnasio? M. Fui. tu verò quid agebas? V. Eram domi occupatus. M. Id euenit præter morem tuum. soles enim abesse rarius. V. Quam possum rarissimè. quid autem actum est? M. Nihil prorsus. V. Ergò-ne remissionem habemus? M. Propter mercatum hodiernum. V. Quis dedit? M. Ludimagister, permittit tamen Rectoris. V. Quid concessit? M. Vacationem ab omni munere scholastico. V. An. in totū diem? M. A mane ad occasum vsque solis: tametsi diligenter & multis quidem verbis admonuit, vt in otio de negotio cogitaremus, ne cras in ludum veniremus imparati. V. Quid igitur nos? hoc cene abutemur otio? M. Id verò ætatem nostram decet minimè. V. Tu ergo quid paras facere? M. Me recipere in

eere in museolum: nisi fortè tibi magis placet, vt sesquihoram aliquò prodeamus ambulatum. V. Ego-ne recusarem? Immodò nihil est, quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem sermonem literarium, & simul corpus exercebimus. M. Eamus igitur extra urbem. V. Quonam? M. Ad fontem Lupinum. V. Valde istud mihi arridet: sed tu, si placet, me expectabis. M. Quandiu? V. Tantisper dum cecidas eo mutatum calceis. M. Vbi vis expectari? V. Ad portam orientalem. M. At vide, ne me fallas. V. An ego amicum fallerem, quum sciam etiam inimico seruandam esse fidem? M. Abi, festina: ego, dum te opperior, aliquid interim legam. V. Salue Macari. M. Quis iste saluator? V. Ecce, redi: M. Eho, tam cito. mihi videris volasse. V. Nimirum affectus ipse pedibus alas addidit. M. Eamus nunc, ducente Deo. V. Solus Deus est, qui suos ducit ac reducit.

M. Maturemus, longiusculè
fons ille hinc abest. V.

Tanto melius prande-
debimus: perge.

FINIS

LECTORIS.

*Ne pagellas has vacuas tibi
obtruderemus, versus hos, ex Pie-
tate puerili Georgij Fabricij de
promptos, subijcere his placuit,
quòd ij à libri huius argumento
minimè viderentur alieni.*

Puer Legifer.

Legifer hæc refero quæ vobis ore magistri,
Vt à magistro dicta læti aduertite:
Et quæ cuiq; loco virtus sit d gna. notate,
Mentes gubernat doctæ inertes spiritus.
In tota pietas præluceat inclyta vita,
Semper timendus atq; amandus est Deus.
Grata Deum semper mens inuocet, illius almo
A numine inchoetur omnis actio.
Religio in templo, sacriq; attentio verbi
Decent, precesq; cum sonoris laudibus.
In ludo obsequium est, & prima industria virtus,
Audire promptè, nec grauatè discere.
Quisquis amat socium studij, se diligit: ingens
Decus sodales inter, est concordia.
In conclauè primum ne turpia sordidaq; intrent,
Omnes tuas res expedi silentio.

At tecum

At tecum loquere: & mores expende, sacra;

Sacros labores functionis perface.

Miles in ancipiti solet ut præludere campo,

Sic è palestra prodeas umbratili:

Ut discas quidnam sit agendum, publica cogit

Si cœtui res interesse publico.

Maiorem observa natu, nec sperne minorem.

Aequalibusq; æqualis esse ne dole

Sermo tuus simplex, conuictus suavis, honestus,

sed non agrestis atq; morosus rigor.

Vera audi, verosq; stude, verumq; fateri:

Nam vera verus vult & approbat Deus.

Compositi mores mensa, & parca voluptas

Pios decent, frugalitasq; sobria.

Munde etiam vestes, librorum munda supellex,

Ornent foris domiq; alumnus musicum.

In studijs quimus sit præsens: cura laborq;

Alacritasq; maximas artes docent.

Tempore non vllus sumptus preciosior: auro,

Nec indicis potest parari mercibus.

Temporis est igitur ratio atq; ætatis habenda,

Thesaurus viriusq; inestimabilis.

Quod si non crebrò puteus purgatur ab haustu.

Aquæ putrescunt: æra splendescunt minus.

Vsurpata minus: pariter quoq; nostra frequenti

Exercitatione mens fit acrior.

Ergo artes solitas varium exercete per usum:

Non vllus est sui laboris nescius.

X 4

Camq;

Cumq; Deum pueri toto de corde colatis.

Pensum diurni absolvitote muneris.

Fungitur Helcanides contemptus munere paruo.

Claudens sacrarii ac recludens ostium :

Audijt ille tamen Dominum sibi nocte loquentem,

Et diligentes & pios amat Deus.

Tu nos fac Deus esse pios, pater optime: mecum

Orate, tu nos fac Deus pater pios,

Perq; tui geniti mortem fufumq; cruorem,

Charum tibi fac nos Deus peculium.

Vtq; humilem feruas obscuræ Anathotis alumnum,

Sic nos tuo serua arduus iuamine.

Puer hortatur ad obedientiam.

Care puer, reuerere eum, venerare parentes
Grandia nam pietas præmia grandis habet.

Hanc ætas sequitur longis spectabilis annis,

Et lenis & turpi labe senectæ carens.

Læticia è natis proprijs, fundusq; domusq;

Quæq; optare sibi commoda quisq; potest.

Nam quicumq; fouet cultu studioq; parentes,

Huic fauet, huic tribuit præmia iusta Deus.

Non videt infamem mortem miseratus egenæ

Matris, quasq; tenet semper habebit opes.

Non iacet absumptus morbo, membrisq; solutus,

Infirmi sedit qui patris ante thorum.

Quod mala si tangant talem quoq; publica: corpus

Pœna premit, sed non pectora culpa premet.

Liquitur vt glacies aduerso saucia sole.

Crimina sic pietas tollere cuncta solet.

Vt gemma

gemma in fulcrum conclusa reponitur aurum.

Atq; auri precium pondere maius habet:
Thesaurum in coelis similem puer ille reponit;

Cui carus genitor, cui sua cura parens.
Illius ante Deum nunquam est obliuio, & inter

Viuit honoratos maxima fama viros.
Quicquid & aggreditur, cedit feliciter illi;

Ante malos placidus tollitur ille dies.
Omiserum, quicumq; suauioribus auctor

Tristitia, aut aris aspera verba facit.

O egone vultu patrem, Etoue, vel ore

Offendam, Flatu mihi Chryste tuo.

Ne procul angelicisue chris, coetq; verendo
Conspiciar, seu irimine persus aquis.

Puer patiens.

Ocia quisquis amat, virtutis in prouidus odit:
Quisq; crucem vitat, non amat ille Deum.

At Deus ad magnos, quem vult illere honores,
Præq; alijs amplo stare, re loco:

Hunc prius immergit curis, humile dolorum
Opprimit, ut discat credamare, pati.

Sustinet Heleanides ingentis pota regni,
Cui fuit in parua vita per schola.

Infestos inter gladios versatur E
Bestia quem solis nutrit alocis.

Bis septem docuit lustris Eliseusq;

Discipulis letus panis & acibus.

Angitur innumeris Anathotis & curis.

Clausus & in vinetis carinæ luto.

Inmissus

Immisus iuuenis fuisse, & sua funera cernens,
Assyrijs maior regibus ante Deum est.
Horum etas, labor est: anni, tentatio vita,
Aerumne, & cuncti, res lacrymanda, dies.
Cur socij fugimus tanta feritate laborem?
Cur pauca in studijs ferre molesta, graue est?
In puero decus est labor & patientia: quisquis,
Respuit hæc, verè noramat ille Deum.
Non expectat opem cœlestem, & militis instat
Imbellis, studij gaudi nulla videt.
Effice Christe tuo fieri nos imine tales,
Mandato quales præcis esse tuo:
Nempe bonos, humiles, studiosos, ferre paratos,
Vt vincat quæuis assæ nostra fides.

Puer præceptoris obseruans.

OMnia cum fugi longum fugienda per æuum,
Doctoremugiat spernere quisq; pium.
Non aliud teneris adsum fœdus annis.
Tempore nostro triste frequensq; magis,
Qui doctorum oculisrt verba & verbera siccis,
Illoremq; ras iudicat esse nihil:
Ille olim largos sinit miserabilis imbres,
Nullus & iusti qui miseretur, erit:
Cum Deus expotogido pro crimine pœnam,
Inq; eiusmi dedecus omne caput.
Non est præsensotatus spernere tutum,
Et magnitudinilci ladeve patre Deum:
Præceptor atq; ille qui corda serocia frenat,
Doctrinam non finit esse rudes.

Sollicitusq;

sollicitusq; preces qui fundit, mente parentis,
Ne pereat nato degenerante domus.
Qui talem irridet, nec iusto obseruat honore,
Huic malè quàm longo tempore viuet, erit:
Nec tamen ille datos sine crimine transiget annos,
Et cadet expletum flebilis ante diem.
Hoc socij reputate animis: exempla supersunt.
Heli posteritas, Isacidaeq; nepos.
Illud enim caelo (vt scitis) descendit Honora,
Cum sonitum nubes fulmine mixta dedit.
Tu patris & Christi flagrans amor atq; voluntas,
Sancte DEVS, sanctos nos facito esse tibi
Nemo pius sine te, que tu non igne superno
Vris, perpetuum te frigis habent.

